સોળ વરસની સતી!

રૂપીઆ વીસહજારમાં સોળ વરસની કન્યાનું વેચાણ.

સોળ વર્ષનીસતિ

અને

નવ વર્ષનો પતિ

ભાગ ૧ થી ૨૦

સંપૂર્ણ સુબોધક વાર્તા

છપાવનાર અને વેચનાર

બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ

મુ. નડીઆદ

કીંમત રૂપીયો એક

-ખાસ અગત્યની સુચના-

આ બુકનું પેજ નંબર ૨ વાંચવા હમારા દરેક ગ્રાહકોને સવીનય પ્રાર્થના છે.

૧૨૮૦૪

ખાસ સુચના

આ બુક સોળ વરસની સતિ અને નવ વરસના પતિના પ્રથમ ભાગ ૧ થી ૮ છુટક ગોધરાવાળા મગનલાલ બાપુજી તરફથી પ્રગટ થયા બાદ તેઓની પાસેથી અમોએ તેઓને યોગ્ય બદલો આપી સર્વ હક ખરીદ કરેલા હોવાથી આ પુસ્તક સાથે મગનલાલ બાપુજીને કોઇ પણ જાતનો સંબંધ રહેલો નથી.

પ્રથમ પ્રગટ થયેલા છુટક ભાગો ૫-૬-૭-૮ માં કવિ જોઇતારામ ભગવાનદાસ પાસે ઘણો સુધારો વધારો કરાવી ભાગ ૯. થી ૨૦ યોગ્ય બદલો આપી ખાસ રચાવવામાં આવેલ છે.

બુકસેલર જદુલાલ નારણદાસ
ઠે. સ્વામીનારાયણના મંદીર પાસે—નડીઆદ

પ્રત ૧૫૦૦ આવૃતી ૮ મી સને ૧૯૨૯

ઉમરેઠ ભટવાડી પોળને નાકે આવેલા સરસ્વતી પ્રીં. પ્રેસમાં રતીલાલ બાળકૃષ્ણ ત્રિવેદીએ છાપ્યું અને બુકસેલર જદુલાલ નારણદાસ સ્વામીનારાયણના મંદીર પાસે નડીઆદમાંથી પ્રગટ કર્યું.

શ્રીહરિ

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતી

ઉર્ફે

બાળલગ્નના બળાપો

ભાગ પહેલો.

રાગ-બારમાસી.

અરેરે સોળ વરસે, વીવા કર્યો તો હરશે;
માબાપ તો હુલાસી, મુજને અતી ઉદાસી—૧

મારી બહાર જાન આવી. સખીઓ તે જોઈ લાવી;
કે કંથ ઉંમર નાની, કાઢીશ કયાં જુવાની—૨

આ વાત સાંભળીને, પડી હું મુર્છા ખઈને;
ઓ ઇશ કેમ કરવું, મુંઝાઈ મારે મરવું—૩

મારો જુવાની તાનો, પિયુડો મારો નાનો;
માબાપે કીધું ભુંડું, સોઢ્યું ના જોડું રૂડું—૪

હું કહેતી'તી ફળીયામાં, કે જઇશ સાસરામાં,
ત્યાં જઇને રંગ માણું, પણ આવું ન્હોતું જાણ્યું—૫

માબાપે ઉધું કીધું, તેને કરવું મારે સીધું;
કરી હર્ષથી સામૈયું, ફરી બહાર સર્વે ગયું—૬

ગયાં સર્વે મને મેલી, હું ઘરમાં અકેલી;
વીચારમાં થઇ ઘેલી, છું દુઃખમાં ડુબેલી—૭

મને વાર નથી મરતાં, પણ આપઘાત કરતાં;
અવતાર સાત આવે, આ એકે પાર ન આવે—૮

જેવી પ્રભુની મરજી, એ વાત એણે સરજી;
એવું મનમાં વિમાશી, બેઠી જઇ અગાશી—૯

તેણે જાન ચાલી આવે, ગોરીઓ ગીત ગાવે;
મને નયને નીર આવે, ઉદાસી ઉપજાવે—૧૦

ગઇ જાન સઉ ઉતારે, જમવા સહુ પધારે;
વિવાહના વીચારે, હું રોઉં વારે વારે—૧૧

પછીજ માંયરામાં, હું બેઠી તેની સામાં;
નીરખીને નાનું બાળ, અંગે ઉઠે છે ઝાળ—૧૨

હું ઉઠી જ્યારે પરણી, નવ વાત જાય વરણી;
મુને અતી બળાપો, કોને કહું કહાપો—૧૩

હું બનીતી દીવાની, થઇ જાન ચાલવાની;
સરવેજ રાડ પાડે, બેસો વહુજી ગાડે—૧૪

હું જઇને ગાડે બેઠી, પુરી ચીન્તામાં પેઠી;
હૈયું ભરાઇ જાતું, કે મુજથી ન રહેવાતું—૧૫

નીરખીને મારૂં મુખ, સઉ કેછે શું છે દુઃખ;
પીયર છે પનોતું, વળી સાસરૂં છે સોતું—૧૬

લાજું જવાબ દેતાં, ઉપડે ન જીભ કેતાં;
બીજાં શું જાણે મારૂં, હું કયાં જઇ ઉચારૂં—૧૭

હું એને નથી રોતી, પણ કંથ સામું જોતી;
અરેરે નાનું બાળ, હજુ વહે છે લાળ—૧૮

અરે આનામાં શું છે, એ સંગ માણવું છે;
કેવાં નશીબ બળીયાં, આશા થવાના પડીયાં—૧૯

રસ્તે આવું છું રોતી, એમ સાસરામાં પોતી;
નણુંદીઓ મારી સાથે, મુને ઝાલી એક હાથે—૨૦

વહુ હવેલી જુવો તો, ઠાલાંજ શું રૂવો છો;
પઇસા અહીં છે પુરા, વૈભવ નથી અધુરા—૨૧

કેવા દીસે કબાટ, ખાસા પડેલા ખાટ;
વિવિધ નવ રંગ, જુઓ પડયા પલંગ—૨૨

જોઈને આવું સુખ, વીસારી મેલો દુઃખ;
શા માટે રે રડો છો, કાંઇ અમને કહો છો—૨૩

એવુંજ કીધું જ્યારે, કેતી હતી હું ત્યારે;
શરમાણી ખુબ ચીતે, કહેવું, ન આવી રીતે—૨૪

આ દુઃખ કયાં બતાવું, કોને કહુંજ આવું;
પણ જાણ્યું મનડામાં, છે ઝાળ તનડામાં—૨૫

બળી માળ ને હવેલી, ભલે બળી જાય વેલી;
મને સાસરૂ છે સુળી, પઈસામાં મુક પુળી—૨૬

જોઇને આ કબાટ, મુને થાય છે ઉચાટ;
તારી ખાટય નાખ ખુણે, મને દુઃખ આવી પુણે—૨૭

વિવિધ આ પલંગ, જોતાં નથી ઉમંગ;
તારો ભાઈ નાનો બાળ, દેખી ઉઠે છે ઝાળ—૨૮

પણ મન માન્યો સ્વામી, હે દઈવ હું ન પામી;
મેં વરત નહીં કરેલા, બહુ પાપ તો ભરેલાં—૨૯

પછી નણુદી મારી બોલી, વહુ જાવ બાર ખોલી;
જઇ સુઇ તો રહોને, ઉદાસી મુકી દોને—૩૦

હું ગઈ ત્યાં ઉમંગે, પોઢ્યા પીયુ પલંગે.
જઇ ગોદડું મેં તાણ્યું, પિયુડે મારે જાણ્યું—૩૧

સામી ઉભેલી જોઇ, શું ચુડેલ આવી કોઈ;
મને જાણી એણે ભૂત, કર્યું જ એણે તુત—૩૨

તેણે તર્ત રાડ પાડી, તું તો દોડ મારી માડી;
કે વોય મારા બાપ, આ ક્યાંથી આવ્યું પાપ—૩૩

હું બોલું થોડી થોડી, નણુદી જ મારી દોડી;
મારા ભાઈને આ મારે, કોઇ આવો આની વારે—૩૪

પોતેજ મોટી થઈ છે, એની બુદ્ધી ફરી ગઈ છે;
એમ બાર વાત થાયે, મારૂં દીલ મુંઝાયે—૩૫

આ ઇશ કેમ થાશે, અહીં લાજ મારી જાશે;
શરીર મારૂં ધ્રુજે, વિચાર તો ન સુજે—૩૬

ભલે થાય જે થાવાનું, કરી કાઢ્યું મેં ખાવાનું;
પીયરથી જે લાવેલી, દીધું પલંગ મેલી—૩૭

વસ્તુ ખાવાની ઝાઝી, તે દેખી થયો રાજી;
એમ કહી મેં ચખાડ્યું, હવે રાડ નહીંજ પાડું—૩૮

ખાતાં ખાતાં તે બોલ્યો, તમે કોણ છો તે બોલો;
તું શીદ આંહી આવી, તે દે મને બતાવી—૩૯

રે શો જવાબ દેવો, કાંઈ ન જાણે એવો;
અરેરે છેક નાનો, બહુ વારે રહ્યો છાનો—૪૦

વીચાર ઠીક કીધો, જવાબ ઠીક દીધો;
કહ્યું મેં વીચારી, હું નારી છું તમારી—૪૧

હું આવી છું ઉમંગે, સુવા તમારી સંગે;
રમોને રૂડે રંગે, પ્યારા પીયુ ઉમંગે—૪૨

તું શું રમત લાવી, તે દે મુને બતાવી;
તું આવી ફોસલાવા, પેંડા પુરી દે ખાવા—૪૩

રમતની નથી ખામી, તમે બ.ઓ મારા સ્વામી;
બહુ પ્યારથી જણાવ્યું, રમત રૂડી ગણવું—૪૪

સોળ સોગટાંને પાસા, રમવા કર્યા છે ખાસા;
ચોપાટ આ છે પાસે, રમીએ આપણ સાથે—૪૫

તેમાં જે કોઇ હારે, પ્રભુ ચડે તેની વારે;
નાખોને દાવ સ્વામી, કાંઇ ન રાખો ખામી—૪૬

રમતાં રમતાં રૂએ, ટગમગ સામું જુવે;
નીરખીને મારૂં મુખ, અતીશે લાગે દુઃખ—૪૭

આવા કજોડ સ્વામી, અકલ તણી છે ખામી;
એ બેઠા ગેઠા રૂવે, વળી મારા સામું જુવે—૪૮

સમજ્યો ન કાંઇ બાળ, મને અંગે ઉઠી ઝાળ,
આ સાથે રે'વું વાસો, ઉંડો મુકયો નીસાસો—૪૯

શી વાત કહુંજ એની, લાંબી કથાજ તેની,
નથી કહીજ જાતી, નથી છાતીમાં સમાતી—૫૦

તું બહુજ મારી પ્યારી, તેથી તને ઉચારી;
જો બીજે કાને જાશે ફજેતી મારી થાશે—૫૧

આ એક દીન ખાસો, એવો બન્યો તમાસો;
હસવું ને બીજી હાણ્ય, એ વાત એવી જાણ્ય—૫૨

સઉ ગયા ગામ મેલી, હું ઘરમાં એકેલી;
પીયુ ગયેલ રમવા, તે વખતે આવ્યા જમવા—૫૩

આવીને તાણ્યો છેડો, મુકયો ન મારો કેડો;
તું આપ મને ખાવા, નહીં તો ન દઉં જાવા—૫૪

બ્રાહ્મણ આવ્યો માગવાને, હું લાગી ભાગવાને;
આવી ઉભો ફળીમાં, કે બાઇ તુ તો બીમા—૫૫

હું બીને નથી જાતી, પણ ખુબ શરમાતી;
માગે પીયુડો ખાવા, દે તો દઉજ જાવા—૫૬

મુકાવ્યો મેં તો છેડો, તોયે ન મુકયો કેડો;
એ રાડ પાડી રૂવે, બ્રાહ્મણ ઉભો જુવે—૫૭

બ્રાહ્મણુ વચન કે આવાં, એને આપો એન ખાવા;
બાળકની હઠ એવી, પણ માની હઠ કેવી—૫૮

બ્રાહ્મણુની સુણી વાણી, મુકયો નીસાસો તાણી;
હું શું દઉં જવાબ, એ છોરૂનો છે બાપ—૫૯

શરમાણી મનમાં તો, આપી કર્યો મેં જાતો;
આશીષ આપો આવી, લખ્યું હશે જે ભાવી—૬૦

આવા બને તમાસા, તેથી નાખુ નીસાસા;
તુજ પાસ વાત થાય, બીજે કયાં કહેવાય—૬૧

મગન સુણી વાણી, તમે સમજો સઉ પ્રાણી,
અપુર્ણ રહેલી વાત, કહેવાસે બીજે ભાગ—૬૨

(૧૧) ૧૪૮૦૪

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતી

ભાગ બીજો.

રાગ-બારમાસી.

નણંદની સાથે રહું છું, દુઃખોમાં ડુબી જઉં છું
સંસાર ચીત છોડી, પ્રભુમાં ચીત જોડી—૬૩

વળી મનમાં વિચારૂ, ઠરવાનુ નથી બારૂ;
વીરહની અકળામણ, હું કયાં જઇને કાઢું—૬૪

પ્રીતમનુ દૂઃખ ભારી, પ્રભુ ચડજો મારી વારી;
સ્વામી છે મારો છોટો, માટે કરી દો મોટો—૬૫

એમ કહીને રોઉ, પ્રીતમના સામું જોઉં;
ઉભો તો બાની પાસે, તે દેખી મુને નાસે—૬૬

વળી દેખી તેના ચાળા, મારા મન બળે લાળા;
એ વાત ઉર વિચારી, પકડીતી વીષ ઝારી—૬૭

આમાં વાંક નથી મારો, મુજ પીતા હત્યારો;
દીકરી કજોડે આપી, હાથે બન્યો છે પાપી—૬૮

માતા મન માંધી, તે નાખી દે મન બાંધી;
નાના પતીની સાથ, ઝલાવ્યો મારો હાથ—૬૯

પતીને સમજાવ્યો. તોય ભાનમાં ન આવ્યો,
મને બા કહીને બોલાવે, મારી પુઠળે તે આવે—૭૦

સખી તું દૂર થાને, ઘરમાંથી બહાર જાને,
વળી સુણી મારી વાત, કરવા દે આપઘાત—૭૧

મને દૂઃખ પડે છે શહુએ, હું કયાં જઇને કહુએ;
પતી તણા વિયોગ, શી રીતે હવે સહીએ—૭૨

માટે સખી ઓ મારી, બંધ કરને તું બારી;
સંસારથી જવાની, આવી છે મારી વારી—૭૩

તુજ માતા પીતા એવાં, દૂનીઆમાં જોવા જેવાં;
છુપેલા દેવ પુજી, ફરી માગી લેવા જેવાં—૭૪

કુદરત અપાર ખુબી, માટે આવી તું ઉભી;
પણ પ્રાણનાથ મારા, છે મુજને તારનારા—૭૫

આવો ને મારા સ્વામી, રાખો જરા ન ખામી;
દૂઃખી છે દીન દારા, દીલદાર યાર મારા—૭૬

તારા ફોટા જયારે દેખું, ત્યારે વાત એમ પેખું,
ઓ વાલા આવો પાસે, પુરોને મનની આશે—૭૭

મને આમ શીદ બાળો, આવીને હવે ઠારો,
મારાં મરજો માને બાપ, મેં શું કર્યાં તાં પાપ—૭૮

વળી પરણી માથાં કાપ્યાં, નવ સુખ મને આપ્યાં;
મારા સુખના સમયે, તે દૂઃખ મારાં વાપ્યાં—૭૯

ઉંચી છે તારી મેડી, કુળવાન તારી પેઢી;
તે સરવે અહીંયાં રહેશે, નવ દૂઃખ મારૂં લેશે—૮૦

સરવે વાતે સુખી, પણ એક વાતે દૂઃખી,
તે મન મારૂં જાણે, પીયુ દયા ન આણે—૮૧

એમ કહીને બાર બેઠી, પછીથી ઘરમાં પેઠી;
પાણીડાં ભરવા કાજે, પ્રીતમ મળ્યાં ત્યાં આજે—૮૨

મેં હાથ તેનો ઝાલ્યો, પણ તે જરી ન હાલ્યો;
ઉપરથી બુમ પાડી મારી આબરૂ બગાડી—૮૩

તેથી હું ગભરાણી, ખુણે જઇ છુપાણી;
સાસુડી મારી ધારો, અરેરે કેમ થાશે—૮૪

જાણ્યું તું જઇ જમીશું, નીજ સાથમાં રમીશું;
ત્યાં જઇને સુખ માણ્યું, તે લોકે સર્વે જાણ્યું—૮૫

ખુણામાં બેસી રોઊં, પૂરી આડી અવળી જોઉં;
વીધીએ લખેલું દુઃખ, તો કયાંથી મળે સુખ—૮૬

પછી મનમાં મુંઝાઉ, શી રીતે બહાર જાઉં;
જો આજ નહી જવાયે; સાસુડી ગુસ્સે થાયે—૮૭

ફરી કરી વીચાર, નીકળી હું તો બહાર;
તેવામાં નણુદી બોલી, મારા ભાઈને શું મારે—૮૮

વળી સુણી તેની વાણી, હું બહુ થઈ દીવાની;
સઉ વાત મનમાં લાવું, પણ કોને કહું હું આવું—૮૯

પીએર રહીને મેં તો, અધિક સુખ માણ્યું;
સાસરીએ પડશે દુઃખ, મેં તેવું નોતું જાણ્યું—૯૦

વળી ગમતું નથી ખાવું, અરે શરીરે નાવું;
મને ઉંઘ નવ આવે, ઉદાસી ઉપજાવે—૯૧

નીંદ્રા દેવીને તાબે; પ્રીતમ મારા થયાતા;
મારા મનના ઉમળકા, મુજ મનમાં રહ્યાતા—૯૨

પછી હું જઈને બોલી, દરસન દીયોને સ્વામી;
પડદો દીયોને ખોલી, નવ રાખો જરી ખામી—૯૩

તોયે ન સામુ જુએ, પડયો પડયો તે રૂએ,
તે દેખી હું ડરૂં છું, નીજ સાથમાં રહું છું—૯૪

દીલ માંહી દુઃખ સાલે, હીમત કોઇ ન આલે;
મુર્છા ખાઇ પડતી, દીન રાત રહું હું રડતી—૯૫

મરજો કુટુંબ કબીલો, મરજો ભાઈ છબીલો;
ઉદર પોતાનું ભરવા, તે પડયો વચ્ચે નડવા—૯૬

પુત્રનું ભલું કરવા, માબાપ પડયાં આડે;
પોતાનું ભલું કરવા, દીકરીને નાખી ખાડે—૯૭

આ જગતમાં હમોને, કો નથી તારનારો;
ઓ પ્રભુ આવ વારે, આવ્યો છે તારો વારો—૯૮

માબાપે જન્મ આપી, મને દુઃખમાં છે નાંખી;
સાસુ અને નણંદના, ટુકારા રહી છું સાંખી—૯૯

બધી હમારી વાતો, નણંદીને જ્યારે કીધી;
ત્યારે ઉપરથી ગાળો, બે ચાર મુને દીધી—૧૦૦

હકક છે પ્રભુજી મારો, શું જીંદગીને બાળો;
કો રીતે ન ફાવી, તેં મુજને છે તાવી—૧૦૧

માટે બતાવો રસ્તો, આવે પીયુજી હસ્તો;
સઉ દુઃખ મારૂં ધારી, મુજને લીએ ઉગારી—૧૦૨

શરીર સઉ સુકાઇ, ખોખું થયું છે ખાલી;
તાકાત ન રહીરે, વિના મોતથી મરીરે—૧૦૩

વળી નિશાળે જાતો, લેઇ રેવડી તે ખાતો;
તે ઘેર આવી કહેતો, મારે છે મુજને મહેતો—૧૦૪

આ બોલ સાંભળીને, ઘણી હું મનમાં લાજું;
જરી જો વચમાં બોલું, રે હાડકું ન સાજું—૧૦૫

સાસરીએ સાત માસ, રહી હતી હું જ્યારે;
માબાપે મન વિચારી, આણું કીધું તું ત્યારે;—૧૦૬

પીયરમાં જઇને ભોજાઈ, હતી જે મારી શાણી;
સાસરીઆ કેરા દુઃખની વાતો કહી મેં છાની—૧૦૭

ભોજાઇ હતી જે ડાહી, સમજીને આવી આંહી;
મુજને શીખામણ દેવા, તે વાત બેઠી કે'વા—૧૦૮

સતિ મીરાંના દુઃખનો, ચીતાર તેણે કીધો;
બળેલા મારા જીવને, દીલાસો તેણે દીધો—૧૦૯

બીજે ચીતારે તેણે, દમયંતીને દેખાડી;
મારા હ્રદયને એવી, ધીરજની છાપ પાડી—૧૧૦

દમયંતી સતી શાણી, પ્રીતમે વન આણી;
તોયે તે નવ છોડે, સ્વામીની સંગ દોડે—૧૧૧

માટે ઓ બેન મારી, હીમત શું તું હારી;
આ દુઃખ શું તું માને, ક્યાં ગઈ છે તારી સાને—૧૧૨

એમ કહી ભોજાઈ, મુને હીમત ઘણેરી આલી
રડતી મુને જોઈને, નીજ બાથમાં તો ઘાલી–૧૧૩

ભોજાઇ ઠપકો દીએ, મુજ મન બહુ ખીએ
પસ્તાઈને શું કરશો; મુંઝાઇ રોજ મરશો–૧૧૪

દમયંતી જુઓને, પતિની સંગ ગઈતી
અરે અર્ધ વસ્ત્રી છતાં, નિજ સાથમાં તે રહીતી–૧૧૫

નળરાય તેહને તો, મુકીને ગયો નાસી
પણ સતિ સુખ માણી, શોધી રહીતી ખાસી–૧૧૬

કરતી હજારો વ્રત તે, શીદને ગયાં ધોવાઇ
એ સર્વ ઇશ જાણે, તુજ કર્મની નવાઇ–૧૧૭

જેનો અપાર મહીમા, મહીમાં રહ્યો છવાઇ
કુલટાઓ સુખ માણે, તુજ કર્મની નવાઇ–૧૧૮

દીકરીને દુઃખ શું છે, તે તો કોઈ ન જાણે
ગૃહસ્થો થવા તણા તે, વિચારો ઉર આણે–૧૧૯

હવે ઓ બેન મારી, કહું છું કથા હું સારી
છે સર્વ વાતે સુખ, પ્રીતમનું ભારી દુઃખ–૧૨૦

મગન તો પુછે છે, શી રીતે તો રહેશે
બાકી રહેલું એનું, ત્રીજા ભાગ મહી કહેશે–૧૨૧

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતી

ભાગ ત્રીજો

રાગ-બારમાસી.

પિયુ સંગ પ્રેમ રાખું નવીન વાતો ભાખુ
તોયે તે નવ બોલે હસીને નવ ડોલે-૧૨૨

જ્યારે બહુ સતાવું ત્યારે કહે તો આવું
તું ના કરીશ વાતો એમ કહીને મારે લાતો-૧૨૩

સાસુડી મારી દેખે ત્યારે વાત એમ પેખે
લાવોને વહુજી લાડુ પુત્ર વિદેશે કહાડું-૧૨૪

સાસુની વાત જાણી અરે ઉભી છાની માની
તે જોઈ મને બળતી નવ દેખે ત્યારે ઠરતી-૧૨૫

કીયા ભવનું વેર વાળી મારો મનખો દે બાળી
એ દશા આવે વારે મારૂં દુઃખ સર્વે ટાળે-૧૨૬

એ દહા છે રણરના વળી ભર જુવાની બરના
પિયુ વિદેશે જાશે મારૂ અહીં શું થાશે–૧૨૭

ગોરા ગુલાબી ગાલ કમર કમાન વાળ
તેવું છે મુજ અંગ રમું હું કોની સંગ–૧૨૮

કારતકે સાહેલી મને કંથ ગયો મેલી
મને કામ બાણુ વાગી ઝબકીને હું તો જાગી–૧૨૯

હવે શું કરૂં માડી દુઃખ ભોગવું છું દાડી
એ વાત કોને કહેવી મનમાં વીસારી લેવી–૧૩૦

સુણુ સખી તું છે મારી બળવંત બુદ્ધિ તારી
રસ્તો બતાવ્ય બેની ઓલાય ઝાળ વેલી–૧૩૧

પાકયાં ખેતર સર્વે ધણી લણે છે ગર્વે
પાકી જુવાની મારી નાથે મુકી વિસારી–૧૩૨

તાડે પાકી છે તાડી ફુલ પાકયાં ફુલવાડી
રામ સીતાને વાલાં ભોગે ભમર કાલા–૧૩૩

અરે માગશરે દીવાની હું નથી જીવવાની
વળી વસ્ત્ર છે રંગાળાં જરી કોર સેડ વાળાં–૧૩૪

પહેરૂં હું કોને કાજે દેખીને તન દાઝે
સ્વામી વીના શું કરવું વિજોગ દુઃખ મરવું–૧૩૫

કરવું તો કોની સારૂં ખાનપાન તો રૂપાળું
ઉડે છે અંગે દારૂ શી પેર બાઈ ઠારૂં–૧૩૬

ઝરે છે નીર નયને ભીંજાય શીર શયને
આવો નાથ ઓ મોરારી ખબર લ્યો હમારી–૧૩૭

પોશ મારા આવ્યો તોય કંથ નવ આવ્યો
જોબનીયું જાય ઝરતું એથી બીજું શું નડતું–૧૩૮

ચાલો સઉ ગામ જઈએ પ્રીતમના ગુણ ગઈએ
સખીઓ સઉ ભેગી થઈએ દુઃખોની વાતો કહીયે–૧૩૯

જયાં સુધી બનશે આવું મને ગમશે નહીં ખાવું
પીયુડો મારો મળશે ત્યારે તો જીવ ઠરશે–૧૪૦

અરેરે આવો નાથ ઝાલોને મારો હાથ
મને પ્રેમે નવ બોલાવો સઉ દીલ તો ખોલાવે–૧૪૧

આમ કહી મુંઝાઉં સખી કોને કહું આવું
ઓ ઈસ વારે ચઢજે સૌ કાર્ય મારૂં કરજે–૧૪૨

માહા મહીનો બેઠો પીયુ ગામમાં ન પેઠો
મન મારૂં ગભરાયે અરેરે કેમ. થાયે–૧૪૩

ખબર મારી લીઓને જવાબ કંઇ દીઓને
પીવાડી પ્રેમ પ્યાલી તમે ગયા છો ચાલી–૧૪૪

તહેવાર જ્યારે આવે પિયુ સ્વપ્નામાં સતાવે
આંખ ઉઘાડી દેઉં તો કાંઇ નવ જોઉં-૧૪૫

પછીથી બેઠી થાઉં છું દિલને શિખામણ દઉં છું
પ્રીતમ મારા પ્યારા તું કેમ થાય ન્યારા-૧૪૬

મુજ સંગ રમનારા કમળના ભમનારા
તને ટાઢ બહુ એ વાય મારૂ તો શું એ થાય-૧૪૭

રૂડો ફાગણ ફુલ્યો છે ખુબ કેસુડો ખીલ્યો છે
તેવું વિરહ કાવે તોય કંથ નવ આવે-૧૪૮

જેમ હોળી તો બળે છે તે દીલડું કળે છે
હું નોતી તારી નારી તેથી જુવાની બાળી-૧૪૯

ધુળેટી આવી પાસ કેમ રાખું તારી આશ
પરણેત પિયુ મ્હારા કેમ થાય છે તું ન્યારા-૧૫૦

તને ઘટતું નથી આવું મુજના વિના તે ખાવું
ચોરીમાં હાથ ઝાલ્યો જીવ મુજનો તો બાળ્યો-૧૫૧

આ ચૈતરે બગીચા ભર્યા છે ગીચો ગીચ
ગુલાબ કેરી વાડી ખીલે છે દાડી દાડી-૧૫૨

વળી આંબા જેમ ફુલે જોબનીયું મારૂ ઝુલે
ડમરો જુઇ ગુલાબ ગુલ તોરાનો શું રાગ-૧૫૩

લીલાં પીળાં ને રાતાં ફુમતડાં તે હરખાતા
તું મુકી રહ્યો જાતો મને શોક નથી માતો-૧૫૪

કુમળી આ કરમાય મને વિરહ નવ* માય
બળતીને નહિ બાળો મારૂં દીલ આવી ઠારો-૧૫૫

છોગાળા છેલ આવો નવીન વસ્તુ લાવો
પછી પ્યારીને બોલાવો લીયો જોબનનો લ્હાવો-૧૫૬

વૈશાક કેરા માસે તમે આવો મારી પાસે
જોઉ તમારી વાટે નદી નાળા કેરા ઘાટે-૧૫૭

જેમ દીન વહેતા જાય મનખો તે રદ થાય
દિલ મારૂં બળી જાય શરિર તો સૂકાય-૧૫૮

આ જળનાં જીવડાં તો વાદળામાં કેમ રહેશે
પરણેત તારી નારી દુઃખ કેવી રીતે સહેશે-૧૫૯

વળી બાળપણામાંથી મારૂં હીત ન વિચાર્યું
મબાપે મારા કર્મે આ કજોડું કયાં લગાડયું-૧૬૦

અરે બહુ થયું છે સ્વામી કહું છું શીષ નામી
તમે ઝટ ઘેર આવો ભોજન રૂડાં ખાવો-૧૬૧

વળી જેઠ માસ જાણી શરમ કંઈક આણી
ઉનાળો ઉલી જાયે પણ તું તો ન દેખાય-૧૬૨

ઘડી ગણુતાં માસ થાયે આઠ પહોર કેમ જાયે
આવું દુઃખ મારૂં જાણી પધારો પ્રેમ આણી–૧૬૩

સુંદીર શરમાળા તમે મુકો સર્વ ચાળા
તમે ઘેર આવી ચઢજો સૌ દુઃખ મહારાં હરજો–૧૬૪

પીયુ તમારા કાજે હું જીવ આપું આજે
તને કાંઇ જરી ન લાગે તું કેમ દુર ભાગે–૧૬૫

વળી કરશો નહીં આવું હું કોને દુઃખ કહાવું
તમે આવો ઘર વિષે કાઢીને સરવે રીસ–૧૬૬

અસાડ માસ આવી વીજળી તે મેઘ લાવી
ચમકારો બહુ ચલાવી મુજને દીધી હલાવી–૧૬૭

સુકાઇ ગઇ છું આવી તેં મુને બહુ સતાવી
હવે ચઢજે મારી વારે લાવીને ઝટ પારે–૧૬૮

સુખ સજ્યામાં હું જાવું ખાલીજ ડોલાં ખાવું
સુતાં તે સ્વપ્નામાં તમારૂં નામ ગાવું–૧૬૯

અવધ થઇ છે વાલા શરમાવો શીદ ઠાલા
હવે તો ઘેર આવો મુજ દીલ તો રીઝાવો–૧૭૦

અરે કહું છું કરજોડી દેશો ન તરછોડી
હું દાસી છું તમારી વેલી લીઓ સંભાળી–૧૭૧

સુંદર જુઓ શ્રાવણે રૂડાં મુકયાં નાળીએ
તે જાણી ઘેર આવો મુજ મનને તો ભાવો-૧૭૨

કેમ વાલા દુર જાઓ મને તો શું સતાવો
પ્રભુએ કેર કીધો આપે દગો શું દીધો-૧૭૩

જુવાની ચાલી જાશે ત્યારે તું પસ્તાશે
તેમાં શું તારૂં વળશે નવ દુ:ખ મારૂં ટળશે-૧૭૪

હું બહુ લખું છું આવું શુભ સંદેશા જે કહાવું
સૌને શ્રીફળ મઢાવું તુજને મનાવા આવું-૧૭૫

ગયા છો તરછોડી મમ પ્રીતને તરછોડી
વીના વાંકે સતાવી લખ્યું હશે જે ભાવી-૧૭૬

નોતી માંગી હું માફી ચરણમાં શીશ નાંખી
હવે ગઇ છું હારી આવીને લેજો તારી-૧૭૭

આ વખતે નથી કોઇ માટે રહી છું રોઇ
તે અરજ દીલ ધરજો મારૂં દુઃખ આવી હરજો-૧૭૮

ઉઠે છે અંગે આગે ઘણી મને તો લાગે
હું કયાં જઇને કહું શી રીતે હવે રહું-૧૭૯

મગને સર્વે કીધું પણ અહીંયાં મુકી દીધું
બાકી રહેલું એનું ચોથા ભાગમાં લખાણું-૧૮૦

સોળ વરસની સતી
અને
નવ વરસનો પતી

ભાગ ૪ થો.

રાગ-બારમાસી.

સઉ જાશે મારી બાજી તેથી થશો શું રાજી
હવે વીચાર લાવો તમે ઘેર પાછા આવો-૧૮૧

આખરે દગો દીધો વિશ્વાસ ઘાત કીધો
તમે હાલ મારા જુઓ જોબનીયું નવ ખુવો-૧૮૨

મેં ખૂબ વેઠયાં દુઃખ નીજ સાથમાં તો સુખ
હવે લ્યો મને તારી દો મનખો ન બારી-૧૮૩

છઠ્ઠીના લખ્યા લેખ તેને મારે કોણ મેખ
ઓ દૈવ મારા કર્મે લખેલો શું છે મર્મ-૧૮૪

આવા વીચાર લાવું સખીની પાસ જાઉં
ફરી આડી અવળી થઈને મુજ દીલને રીઝાવું–૧૮૫

મન ગમતા મારા તાજે આવોને ઘેર આજે
હું તલસું તમ વિના રંગીલા રસ ભીના–૧૮૬

જુઓને ઘરમાં પ્યાલા પડી રહ્યા છે ઠાલા
તમારા વીના સ્વામી પીએ તે કોણ પાણી–૧૮૭

વળી પડયાં છે વાજાં ટેબલ ખુરશી ઝાઝાં
હીંડોળા ખાટ ઝુલે પણ કોણ આવી ડુલે–૧૮૮

સારંગી શું આ શોભે પડી રહી છે મોભે
ઉધેવ તેને ખાયે જોબન મારૂં જાયે–૧૮૯

વીલંબ ન કરશો માટે કહું છું સીર માટે
સઉ વાટ ભુલી જાજો આવીને ઘેર નાજો–૧૯૦

જેમ દીન ઝાઝા થાયે જોબન મારૂં જાયે
તે તો તું નવ જાણે હવે તો દયા આણે–૧૯૧

જેનો પીયુ વીદેશ જાયે તેનું ખરે શુ થાયે
તેનો કરી વિચાર તમે આવો ઝટ વારે–૧૯૨

શું આમ ફેર કરો વળી ઝટ પાછા ફરો
મુકી દો સર્વે કાજે તમે આવો ઘેર આજે–૧૯૩

હીંમત ગઈ છું હારી હવે મરવાની વારી
પડે છે દુઃખ ભારી તેથી લો આવી તારી–૧૯૪

ગુનો નથી મેં કરીયો પણ બાપ મારો મરીયો
પાટા બાંધીને નાંખી તેથી રહી છું સાંખી–૧૯૫

સઉ નથી સમજાતું જોબન રહે છે જાતું
સ્વામી તું નવ જાણે વિદેશ મોજ માણે–૧૯૬

વખત વીત્યો ભારી હું થઈ છું નીરાલી
કરી મને નોધારી જીવ દીધો મારો બાળી–૧૯૭

હવે નથી રહેવાતું સહન નથી થાતું
રાત ને દીન મારૂ રે દીલડું દુભાતું–૧૯૮

તમે આવો પ્રાણ મારા શીદ થાઓ છો નીરાલા
વળી આવી બેસો પાસે તે દેખી દુઃખ નાસે–૧૯૯

દયા ધરોને વ્હાલા માથે દુઃખ કેરા ભાલા
કોઇ રીતે નથી સુખી દીન રાત રહું છું ભુખી–૨૦૦

હવે થયા છો મોટા શીદ થાવ છો તો ખોટા
કયાં જઇને કર્મ ફોડું નવ મળશો આવું જોડું–૨૦૧

આશામાં દીન ગાળું હું આડી અવળી ભાળું
આવીને કયારે મળશો જીવન સફળ કરશો–૨૦૨

દાસીની અરજ ધારી દયા કરો ને ભારી
હું અબળા છું નારી કથની કહું છું મારી—૨૦૩

રહી છું અહીંયાં ભટકી વળી સીર મારૂં પટકી
નથી પામી કંઇ હું સુખ પડે છે બહું દુઃખ—૨૦૪

જુઓ સર્વ મોજ માણે તે તો છે ઇશ જાણે
તમારી સંઘ મારૂં અપાવ્યું કોણે પાનુ—૨૦૫

તે નથી સમજાતું જોબન રહ્યું જાતું
તે તો તું નવ જાણે વીદેસે મોજ માણે—૨૦૬

આખરે આશો આવ્યો પીયુએ સંદેશો કહાવ્યો
હું જઉં છું ચીન દેશે તું રેજે આવે વેશે—૨૦૭

ત્યાં જઇને સર્વ જોઇશ હુન્નર શીખી લેઇશ
જ્યારે જાપાન હું જઇશ ત્યારે તાર મુકી દેઇશ—૨૦૮

આ સર્વ જાણ્યુ જ્યારે ખાધીતી મુર્છી ત્યારે
ઓ ઇશ લે તું તાણી મુજ પર દયા આણી—૨૦૯

દુઃખથી નથી રહેવાતું કંઇએ નથી જવાતું
મારી નણુદી મેણાં મારે દીયેરીઓ બાર કાઢે—૨૧૦

દુઃખે નથી ખમાતું સૌ પાપ રહ્યું જાતુ
ઓ ઇશ આવો વારે હવે લાવી ઝટ પારે—૨૧૧

અરે ઓ શેષ નાગે તું કેમ દુર ભાગે
મને આવી ડંખ મારે મારા પ્રાણુ બહાર કાઢે-૨૧૨

તારા ગુરૂની છે આણુ તે નકકી તું તો જાણુ
સખત ડંખ મારી લે દુઃખમાંથી તારી-૨૧૩

મને દુઃખ બહુ છે પડીયું ઠીક જોડુ તેં ના ઘડીયું
નાદાન આવું બાળે મારે કર્મ તેં કયાં જડીયું-૨૧૪

ઓ પ્રભુ લે બચાવી મુજ પાસમાં તો આવી
કૃત્ય કાળાં કરીયાં તેં પેટ તારાં ભરીયાં-૨૧૫

સ્વામી કંઇ રાખો આસે હવે આવો મારી પાસે
તમે બાગ હડ લીધી મને છેક તાવી દીધી-૨૧૬

મને પાસે નવ રાખી વીના મોતે મારી નાખી
જુદાઈ હોને છોડી તમે આવો ઝટ દોડી-૨૧૭

આવી ને પ્યારી કોને પછીથી લાવો લ્યોને
વીચાર સર્વે છોડો મુજ સંગ પ્રેમ જોડો-૨૧૮

વિપત્તિથી લ્યોને ટાળી મુખ આપનું દેખાડી
દુઃખ સર્વે મારૂં જાયે દર્શન તમારાં થાયે-૨૧૯

ચીન નાંખો ચુલામાં આવી ઝુલો ઝુલામાં
ટેબલ ખુરશી ઝાઝાં બેસીને થઇએ તાજાં-૨૨૦

જાપાન નવ જાશો હવે ના ભટકાશો
ઉમર તમારી થઈ છે જુવાની ખીલી રહી છે—૨૨૧

અરેરે પ્રાણ નાથ ઝાલ્યો તો કેમ હાથ
શું વાંક મારા પડીયા તેથી તમે તો નડીયા—૨૨૨

મુકો વીચાર વાલા શરમાવ શીદ ઠાલા
તારાથી પેરૂં ચીર મુજ નણદી કેરા વીર—૨૨૩

સમજુ થયા છો સ્વામી કહું છું શીર નામી
વીચાર સર્વે છોડો ઝટ ઘર ભણી દોડો—૨૨૪

ગયા છો તરછોડી મુજ કર્મને તો ફોડી
તે દીન બેસી રહી છું હું હાથ પગ જોડી—૨૨૫

અરેરે અહીં આવો લીયોને કંઈક લાવો
તમારા વીના બીજા કોઇને નથી દાવો—૨૨૬

જુઓને નથી ખામી જુવાની રહી છે જામી
ભરેલી આ છે પેટી આવીને લ્યોને ભેટી—૨૨૭

રાખી પુરો ભરૂસો આવીને ઝટ જોશો
હાથે ચઢેલો હીરો તમે ગુમાવી દેશો—૨૨૮

જીવતરમાં ધીક એના સ્વામી નાદાન જેના
મળે કદી દુશાલા મણી મુકતા તણી માળા—૨૨૯

કોદી જો મળે માન પચુળથી પડે સાન
તેનું જો નહી ભાન આ વાત આવી જાન-૨૩૦

મનોહર મુખડું તારૂં શીદને થયું છે ન્યારૂં
મને ગમતું નથી ઘડીએ સંગાત કોની લહીએ-૨૩૧

નારંગી જેવી નારી ભભકો છે મારો ભારી
જે જુવે એક વારી તેને થાય છે આજારી-૨૩૨

નાનકડા મારા કંથ શીદને સીધાવો પંથ
વીજયનો દીન જાણી તમે આવો પ્રેમ આણી-૨૩૩

દીને તેને ન દેખુ ત્યારે રાતે એમ પેખું
મારૂં જોડુ જ્યારે મળશે ત્યારે દુઃખ મારૂં ટળશે-૨૩૪

શેજે બીછાવું પુષ્પો તેની આવે ઘણી ખુસ્બો
પોઢન કાજે આવો જરૂર લ્યોને લ્હાવો-૨૩૫

જેને જોબને કંથ તેને સીધો છે પંથ
મેં બહુ કર્યાતાં પાપે તેથી પીડાઉં છું આપે-૨૩૬

મને મન એમ થાયે ખાવા દે મને ફાંસી
દુનીયામાં લોક બહુએ કરે છે મારી હાંસી-૨૩૭

તેવામાં સ્વામી આવ્યા સખીએ તે બતલાવ્યા
નીજ સાથમાં વળી તે નવીન વસ્તુ લાવ્યા-૨૩૮

વળી પાસ તેના જઇને ચરણુમાં પડીતી
હૈયું ભરાઈ જવાથી હું બહુએ રડીતી-૨૩૯

નવીન વસ્તુ શું છે તે જાણુવા જરૂર છે
હવેના ભાગે તેની ખરી ખબર લઇશું-૨૪૦

આ વાત પડતી મુકી તે પાંચમીમાં લીધી
મગને જે જે બની તે સાક્ષાત કીધી-૨૪૧

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૫–૬.

રાગ–બારમાસી

છે સ્વામી ઘેર આવ્યા, તે છેતરી બોલાવ્યા,
જાણ્યું કે કાંઇ લાવ્યા, છે અંતરેજ ભાવ્યા–૨૪૨
બહુ દીનથી બળી'તી', ઘડી એક ના ઠરી'તી'
મતિ મરવા કરી'તી', આશ નાથનીજ નોં'તી–૨૪૩
જોયા નાથને ઉમંગે, તન કામ હોળી સળગે,
તે ક્યારે આવી વળગે, કે રંગે રાત રંગે–૨૪૪
ઉગ્યો સુર્ય તો સોનાનો, છે મુજ પિયુ નાનો;
ચઢાવે જો એ તાનો. તો ઉતરે આ પાનો–૨૪૫
ઉમર તો હવે થઇ છે, નાદાની બધી ગઈ છે,
હજુ મારી કંઇક રહી છે, ના વાત કંઈ વહી છે-૨૪૬

હમુ દર્દ દીલ ધાથી, વિયોગ દુઃખ સાથી;
બળતી બચી હુ 'દા'થી એ નાથના આવ્યાથી–૨૪૭
મુજ નાથના આવ્યાની સગાંએ વાત જાણી,
મળવા ઉલટ આણી, આવ્યા વદીને વાણી–૨૪૮
તું કહે ભાઈ આવ્યો, છે શરીરે સવાયો?
શાથી આમ તું લેવાયો, શા દુઃખમાં દબાયો–૨૪૯
પુછે પ્રશ્ન એમ ઝાઝા, સગા તજીને માઝા
દે ડામ ઉપર દાઝ્યા, એ સુણી કંથ લાજ્યા–૨૫૦
ના મુખ ઉત્તર દે છે, તે વાત ફેરવી કે છે,
મેં જાણ્યું માન રહે છે, તેથી તો મુંગા રહે છે–૨૫૧
એકાંત હમણાં મળશે, વાતો બધી તે કરશે,
મુજ ભ્રાંત બધી હરશે, તવ દીલ મારૂં ઠરશે–૨૫૨
સગાં નજાયે આઘાં વેરી થઈને લાગ્યાં,
છે કામ બાણ વાગ્યાં વિયોગ દુઃખ જાગ્યાં–૨૫૩
હું જોઈ રહી છાની, કરે કંથ મહેરબાની,
નથી નાથ ઉમર નાની, એ વાત માંડ જાણી–૨૫૪
ગયાં સગાં તો વેરાઈ, આશા અંતરે છે આવી,
મુજ ઉઘડયું ભાવી, જાણી સખીઓ બોલાવી–૨૫૫
એવે સખીઓ ત્યાં આવી; મેં સાનમાં સમજાવી,
લાવો નાથને બોલાવી, રે'મ અંતરમાં લાવી–૨૫૬

સખી સમજી છે સાનમાંહી જઇ ઉભી તે નાથ જહી
ફરી ધીમેથી વાત રહી, ઘડીવાર તહાંજ થઇ-૨૫૭
રવી આથમી ગયો છે ત્યાં પડી રજનીની છાંય
સખી મોકલી છે તોય નાથ આવ્યા ન કાંય-૨૫૮
હું તો જોતી રાહ બેઠી, હતી આશ અંતર મોટી
હું નાથ રાહ જોતી શું પડશે વાત ખોટી-૨૫૯
મુંજ જીંદગીમાં પહેલી, છે રંગ રાગ હેલી
રમે રંગે પીયુ રેલી એ રાત આ છે પહેલી-૨૬૦
થઇ ઉમર પચીસ પણ કાઢી છે પીયુજ વણુ
હજુ સુતાં ન બેઉ જણુ પામી પીયુ પ્રેમ વેણુ-૨૬૧
બેઠી એકલી વીમાસતી, હતી દુઃખને સંભાળતી
છાનાં આંસુડાં સારતી હું નાથને સંભારતી-૨૬૨
તવ ત્યાં સીડી ખખડી, જાણ્યું કો આવી ચઢયું
હું જાગી તે જ ઘડી નજર દ્વાર પડી-૨૬૩
હું ઉઠી સામે ધાઈ નિશ્વાસ ઉંડો ખાઇ
મુજ સખી આવી જોઇ, સાથે છે લાવી કોઇ-૨૬૪
આવી વિધુત વેગે, કરી નાથ મુજ ભેગે
બોલી બાળાં તે એમ લે આવી કૂશળ ક્ષેમ-૨૬૫
તને સોંપ્યા તુજ નાથ, રંગે રમજો હવે રાત
વહેલા ઉઠજો પ્રભાત, સુખે સમરો શ્રી નાથ-૨૬૬

સખી કહીને પાછી વળી લાગી ન વાર ઝાઝી
સાંકળ બહારથી વાસી, ગઇ ચુપકીથી નાસી–૨૬૭

જોઇ નાથ મુને ભડકયા, હજુય નથી અડકયા
વદન નિચે નિહાળી, જુવે સામુ ન મારી–૨૬૮

હું બોલી શર્મ તોડી, વળી તો હાથ જોડી
કેમ નાથ નીચુ ઘાલ્યું શું દૂઃખ નથી સાલ્યું–૨૬૯

આ જાય જોબન મારૂં પછીથી થાય ખારૂં
તે લુંટી રંગ માણો, એ વાત ખરી જાણો–૨૭૦

ગુલાબી ગાલ મારા, ચુંબન વિણા તારા
કરમાયે લાલ મારા, છે દૂઃખી એથી દારા–૨૭૧

છે અધરો અધર અમી ચુસવાને તુજ ચૂમી
આવ્યો ન દાવ ધારી, તેથી ફીકાશ મારી–૨૭૨

શ્રીફલ શા કૂચ મારા કડણ અતિ છે આ
વિના મર્દને દુઃખ દે, અનાથ કોને કહે–૨૭૩

છાતી ફાટી જો જાય, ચોળી માંહી ન સમાય
નાથ દુઃખ એવું થાય, કોને જઇને કહેવાય–૨૭૪

કટી મારી લચકાય, પગ પાણી પાણી થાય
ભમ્યા ચીતથી ભરમાય દુઃખ કોને કહેવાય–૨૭૫

બીજુ ઘણુય થાય, એનું વર્ણન ન થાય
નાથ સમજો એ સાર, આવો કરશો ન વાર–૨૭૬

એવુ કહેતી તે બાળા, કરતી ગઈ છે ચાળા
નાથ ઉભા છે જ્યાંય, આવી બાળા છે ત્યાંય–૨૭૭

પતિ ઝબકીને જાગ્યો, જોઇ પાછો તે ભાગ્યો,
અંતર ધારીને ડર, ધ્રુજે ઉભો થરથરે–૨૭૮

બોલ્યો ધીમેથી સાદ; આઘાં ઉભા રહો આજ
દુર ઉભાં રો નારી, ન આવો પાસ મારી–૨૭૯

છો કોણ ક્યાંથી આવ્યાં; શા કારણે સતાવો
જરા શર્મ કંઇક લાવો, ન કરો ભવાડો આવો–૨૮૦

ગયું કોણ મુકી લાવી, મને તો ફોસલાવી
કરીને માફ માટે, જવા દે જીવ સાટે–૨૮૧

સુણી સતીએ વાણ, તપી ઉઠયો છે પ્રાણ
આ શું સ્નેહનું એંધાણ, કંઇક સુણોજ પ્રાણ–૨૮૨

વ્હાલા આપની હું નાર, ગયા મુકીને બેહાલ
તે દીનની રહું છું, ઘાટ મોતનો ઘડું છું ૨૮૩

બાળવયે પરણી આપ, દુઃખ પામી અમાપ
ગયા વિદેશે આપ, પ્રગટયાં મારાં છે પાપ–૨૮૪

રજની રોઇ વીતાવું, અન્ન ન ભાવે ખાવુ
ના ગમે ક્યાંય જાવું, એ દુઃખ મમ લાવું–૨૮૫

વાતો વિવિધ થાતી, હું તેથી શરમાતી
કરૂ રડી આંખ રાતી, વળી કુટતી આ છાતી-૨૮૬

ઉપર સાસુડી સંતાપે, માર મોંઘેરો આપે
દે ગાળ ધરા પ્રાટે, થઈ ઉમર હતી માટે-૨૮૭

કહે શોકય છપરપગી, કહે મા તુજ સગી
કહી વંઠી વેશ્યા લાગી, વળી જા કહે સમુળગી-૨૮૮

મુને જાણી અનાથ. આમ તજી લોક લાજ
કરે હાંસી સમીસાંજ, સાંભળે ન કો અવાજ-૨૮૯

નાથ દુઃખ એવાં સહીને, વળી વિજોગે રહીને
ના દાદ કોને કહીને, દીન કાઢ્યા દુઃખી થઈને-૨૯૦

માટે પચીસ વરસે, પીયુને પામું હર્ષે
જે આજનું એ ટાણું, અમુલ એજ જાણું-૨૯૧

માટે પીયુજી આવો, રમીને લ્યોને લ્હાવો
શાણા શું શરમાવો, વળી હાથને દબાવો-૨૯૨

કરતી એમ હાવ ભાવો, નયનો ઘણાં નચાવે
કરી એમ પાસ આવે, અંગે ઉમળકો લાવે-૨૯૩

પતિ જોઇ દુર ભાગે, તું આવ નહિ સાથે
મને વેમ કંઇક લાગે ના ભ્રાંત મારી ભાગે-૨૯૪

તું તો મોટી છે નાર હું તો હજુ છું બાળ
નથી સમજ્યો હું સાર, માટે નારી તું વિચર-૨૯૫

રતી રંગ કેવી રીત, હજુ જાણું નવ પ્રીત
એ તો કહું છું ખચીત, માટે લાગે છે બીક-૨૯૬

મુને જાવા દે તું નારી, થશે ફજેતી તો તારી
હું કહું છું વારી વારી, છોડી દે મુને નારી-૨૯૭

હું તારે પાયે લાગું, હું કરગરીને માગું,
લે ટોપીને ઉતારૂ, તું ગણુ બાળ તારૂં-૨૯૮

મુને જવા દે જીવતો, હું ઘણો તુંથી બ્હીતો,
લે હાર તુને આપુ ના નામ દઇશ બાપુ-૨૯૯

એ સુણી પતિની વાણી, સતીએ બધી જાણી,
ના કાઢુ આમ લ્હાણી, આ રાત જાય ખાલી-૩૦૦

શું પીયુ આમ બોલો, દીલ અંતરથી ખોલો,
રંગે રમીને લ્હાવ, લ્યોને પછીથી જાવ-૩૦૧

હતી મોટી જો આપ, તો તો પરણ્યા શું કામ,
જીવતર મારૂ નકામ, કર્યું તોયે શું આમ-૩૦૨

નાથ માટે નવ આશ, તમે ધરો નવ ખાસ,
અહિંથી જાવા નવ દઉં, વાત ખરેખાત કહુ-૩૦૩

હોય જતું રહેવું રાજ, મુને મારી નાખી આજ,
પછી સીધાવોને નાથ, છેલ્લી મારી એ વાત–૩૦૪

અલબેલા ઝટ આવો, જરા શંકા નવ લાવો,
શીદ શાણા શરમાવો, કંઇક દયા દીલ લાવો–૩૦૫

સતી ગઇ કહેતી આધી, નાથ ભેટવાને લાગી,
ગયો ખસી પીયુ દુર, કરી હૈયું ઘણું ક્રુર–૩૦૬

જાય દાદર ઉઘાડી, તો છે સાંકળ દીધેલી,
પીયુ નિરાશ થયો છે, હોસ ઉડી તો ગયા છે–૩૦૭

ગઇ કેડે હું તો દોડી, લાવી નાથને હું તાણી,
વ્હાલા આમ શું કરો છો, શાને મુજથી ડરો છો–૩૦૮

આવ્યા બ્હીતા બ્હીતા નાથ, બેઠા પલંગે સાથ,
લે કર હવે તું વાત, મારી જાએ બીખ્યા રાત–૩૦૯

કહો નાથ શું શું લાવ્યા, વિદેશથીજ આવ્યા,
મુજ માટે કંઇ છો લાવ્યા, કે ખાલી હાથે આવ્યા–૩૧૦

તું સાંભળને નારી, કરૂં વાત હું વિચારી,
હું ગણાવું જે જે લાવ્યો, જો જવા દે આ વારી–૩૧૧

ભલે નાથ પછી જાજો, જરા પ્રેમ પ્હેલો પાજો,
માટે સુખે નાથ બોલો, હવે અંતરને ખોલો–૩૧૨

ત્યારે સાંભળને નારી, લાવ્યો ઘણી ચીજ ભારી,
મતિ ચાલે નહિ તારી, એવી ઘણી તો છે સારી--૩૧૩

લાવ્યો આ ડબા પચીસ, અંતર લાવીને હું રીશ,
પ્યાલા રકાબી છે વીસ, રોજ ઉકાળીને પીશ-૩૧૪

લાવ્યો બિસ્કુટ હજાર, ઉપર તાંબુલ બિહાર,
નહિ ચમચાનો પાર, મળશુ દીલદાર યાર-૩૧૫

લાવ્યો કેપ હેટ ભારી તું તો સાંભળને નારી,
વળી અત્તરનો બહાર, ભર્યો ડબ્બો છે ચીકાર-૩૧૬

લાવ્યો કાંસકા નવીન, એ તો ચાલે ઘણા દીન,
શીશી કંકુની તો બાર, કરૂ ટીલડી છીનાળ-૩૧૭

લાવ્યો નેકટાઇ અપાર સાથે પીન દસ બાર
વળી કોલર અપાર, કાઢયો જનમારાનો કાળ-૩૧૮

લાવ્યો કોટ દશવીસ, કાઢી જાકીટની રીસ
લાવ્યો ઘણાય ખમીશ, પહેરી સાહેબ બનીશ-૩૧૯

લાવ્યો પાટલુન ત્રીશ કમરપટા તો પચીશ
વળી બુટ લાવ્યો બાર, તે તો ચાલે ઘણો કાળ-૩૨૦

રટીક છતરી અપાર, દેવા ભેટ તેની વાર
સીગારેટને ચીરૂટ ભર્યો બંડલ છે ક્રુટ-૩૨૧

વાઇન વીસ્કીનો શોખ તેથી રાખ્યો તેનો સ્ટોક
બની બજારે ફરીશ શાહુજાદો હું ઠરીશ–૩૨૨

લાવ્યો એવું હું તો નાર, બધું હજુ છે તૈયાર
તારે જોઇએ તે તો માગ મને માફી તું તો આપ–૩૨૩

મને છોડું જો તું આજ, હોય ફૂગની તું લાજ
વળી લાગુ તુજ પાય હાય મારૂં શું થાય–૩૨૪

સુણી પતીની વાણી સતી ઘણું ગભરાણી
બોલી નાથ વાત જાણી. આંખે લાવી પુર પાણી–૩૨૫

ભલે નાથ બધું લાવ્યા દીન કેટલાયે આવ્યા
નથી એકે ચીજ ખપની, હું નામ તમ જપતી–૩૨૬

ભલે નાથ નવ લાવ્યા, પણ સારૂં થયું આવ્યા
હુ તમ દર્શન પ્યાસી તે મળી ચીજ ખાસી–૩૨૭

હું દુઃખ મારાં ભુલી વળી જીંદગી અમુલી
આવી નાથ મળ્યા આજે તેથી સારાં વાનાં થાશે–૩૨૮

રમો નાથ આજ રંગે તમ પ્યારીના સંગે
ઓલાય ઝાળ તનની કે શાન્તિ થાય મનની–૩૨૯

નવ વાર કરો નાથ ઝટ ઝાલો મારો હાથ
પ્રીતે ભરીને બાથ કરો મીઠી મીઠી વાત–૩૩૦

અંગે પાણી વહ્યુ જાય દીલે કંઇ કંઇ થાય
તપે કામથી આ કાય, નાથ દુઃખે ન રહેવાય-૩૩૧

બોલ્યો પતિ ત્યાં તો વાણુ સાંભળ નારી સુજાણુ
તું તો આમ શું કરે છે દીલ મારૂં તો બળે છે-૩૩૨

મને છેતરીને આમ તમે ફસાવ્યો શું કામ
ઉડી ગયા છે હોંસ, મુખે મારૂ આતો ઠોંસ-૩૩૩

તમે માગો છો જે મુખ, હુંથી અપાય ન સુખ
હું તો અજ્ઞાની છું બાળ ઘણી મોટી તું છે નાર-૩૩૪

ભણ્યો ગુજરાતી હું સાત કર્યો અંગ્રેજી અભ્યાસ
ભણ્યો પુરો ઇતિહાસ, કરી કોલેજોમાં વાસ-૩૩૫

પણુ કરે આ તું ઠાઠ તેનો ભણ્યો નહી પાઠ
તેથી આવડે ન કાંઇ મીથ્યા રોકી રહી આંહી-૩૩૬

મારા મેતાજી તો પુરા હતા શ્રીમાન અધુરા
મારી માડી અનુભવી પણુ વાત આ છે નવી-૩૩૭

વાત આવી નથી સુણી મને મારે અમથી હુણી
થઇ ગાંડી કે ગમાર કહું હું તો વારમવાર-૩૩૮

તારૂં બોલવું જે થતું તે તો મને નથી ગમતુ
કરે હાથ લાંબા ટુંકા તે ગમે ના સમુળગા-૩૩૯

હવે છેલ્લું હું સુણાવું, કદી અહિં નહિં આવું
મને આવડે ન કાંઇ, તેથી લાગુ તારે પાય-૩૪૦

હું લે હવે જઉં છું, હું કરગરીને કહું છું
કરી એમ જ્યાં તે ઉઠે, લાગે સતી ત્યાં તો પુંઠે-૩૪૧

નાથ ઉઠો છો શું આમ, જરા કરો આરામ
બધું શીખવાડુ હું કામ, છોડો હવે જવાનું નામ-૩૪૨

હું પઢાવું પ્રેમ પાઠો, શીખો જુજવાજે ધારો
જેથી રાતે રંગ માણો, બધી પ્રીત રીત જાણો-૩૪૩

જાણી સતીનો વિચાર, હવે ફરે ન લગાર
શોધ્યો પતિએ ઉપાય, હાય હવે તે શું થાય-૪૪૪

સાંભળનારી ચતુરસુજાણ, મારે બધાનું છે એંધાણ
કરૂ વ્રત ખટમાસે, ત્યારે તો બધુ થાશે-૩૪૫

મને રોકીને આપ, ના વ્હોરીશ તું પાપ
પુન્ય થાશે અમાપ, માટે જવા દે તું બાપ-૩૪૬

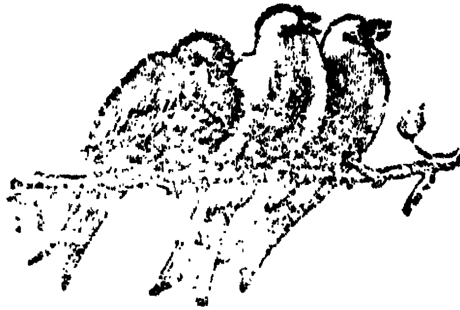
બોલી સુણી તે તર્ત, ઘણા દીન કર્યાં વ્રત
હવે ત્યાગો સ્વામી આજ, દીન દાસીની આ કાજ-૩૪૭

નથી પુન્ય પાપ જેવું, શીદ હાથ આવ્યું ખોવું
પછી ભવ બધા રોવું, એ મારે નથી જોવું-૩૪૮

એવું સુણી પતિ ભાગે, પાછળ સતિ દોડી લાગે
ભરી નાથ બાથ વળગી ન કેમે થાય અળગી–૩૪૯

પીયુ નાખીયા પલંગે, વસ્ત્ર ખેંચી લીધા આગે
રહ્યું અધુરૂ જે અહિંથી, ફરી કહીશું તે તહીંથી–૩૫૦

વદે વાણી કઠાલકર માજ રે વાંચી તર
ગતિ સતિની. શી થાશે, હવે પછી તે વંચાશે-૩૫૧

સોળ વરસની સતી
અને
નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૭-૮

રાગ-બારમાસી

પીયુ કરગરી પડયો છે સુતાં ખાટમાં રડયો છે
નવ ઇલાજ જડયો છે વિધિ લેખ તો નડયો છે-૩૫૨
ગઇ રજની એ ચાલી ના કંથે કહ્યું વ્હાલી
કર્યો શ્રમ અતિસે ખાલી કંથે બાંય ન ઝાલી-૩૫૩
કર્યો શ્રમ અતિસે અંતે તે જાણ્યું રાત જાતે
પડયો તરત પીયુ પંથે નીર્માલ્ય નાથ અંતે-૩૫૪
હાયે હવે શું કરવું મુઝાઇ મારે મરવું
આ દુઃખ દીલ ધરવું ભવ પાર કયાં ઉતરવું-૩૫૫
છે નાથ વ્યંઢળ જેવા ના પામું કાંઇ સેવા
નીમ્યા છે દુઃખ દેવા શી આશે કરૂ સેવા-૩૫૬
પતિ બાળ સાથ હરષે પરણીતી સોળ વરસે
જાણ્યું તું કાંઇ વરસે કો દીન કામ સરશે-૩૫૭
પણ આશા એજ ઉડી ગઇ સોપારી વચ્ચે સુડી
હું કુટાઇ રાંડ ભુંડી થઇ રેવું પડશે લુંડી-૩૫૮

જુવાની મારી જાતી મુઝાય મારી છાતી,
હું શંડી હોત આથી, તો લ્હાય આ સમાતી-૩૫૯
પતિ વીસ વર્ષ પુરા ન માણ્યરાં અધુરાં,
ના ઘર હજુય માંડ્યું, સંસાર સુખ છાંડ્યું-૩૬૦
મુજ જેવડી જે સખીઓ, પરણીતી સાથ બધીએ,
પળી સાસરી એ સાથે, ગઇતી નાથ પાસે-૩૬૧
તે માંડી ઘર બેઠી, વ્યવહાર માંહી પેઠી,
રમે બાળ તેની ગોદે, ઝુલાવે ગીત ગાતે-૩૬૨
પતિ મુજ પાસ પ્રેમે, લુંટી મઝા તે રેને,
પતિ પ્રેમ પુર જેને, ન દુઃખ કાંઇ તેને-૩૬૩
રે હાય સુખ મારૂં, તે સાથે જો સરખાવું,
જમીન આભને જે છેટું, તેવું છે સુખ છેટું-૩૬૪
હું થઇતી પ્રેમઘેલી, આ જીંદગીમાં પેલી,
પતિ પારણે ત્યાં ઝુલે, ગયો પ્રેમ એ અમુલે-૩૬૫
પતિ વિચર્યા વિદેશે, ગયા તે બાળે વેશે,
હું રહી ઓશીઆળી, રહીતી આશ ધારી-૩૬૬
મુજ પતિ જ્યારે આવે, તવ સુખ પાછું લાવે,
હતિ ધારણા એ મોટી, પડી સહુ તે ખોટી-૩૬૭
કર્તા-સંભારી દુઃખ જુનાં, આંસુ આવીઆં છે ઉનાં,
રડે સતી તો છાની, જોઇને કંથની નાદાની-૩૬૮

સતી ધરાઇ રોઈ, ના છાની રાખે કોઈ,
પીયુ પાસમાં સુતો છે, રહ્યો એકી ટશે જોઈ-૩૬૯
સતી રડતાં નિહાળી, દુઃખ તેનું દીલ ભારી,
રહ્યો આંસુ નવ ખાળી, રહી આંસુધારા ચાલી-૩૭૦
સતિ-સતિ શાંત થઇ પુછે છે, પતિ આપને આ શું છે,
શા કારણે રડો છો, શા કારણે બળો છો-૩૭૧
હું અભાગી પુરી, તમો તે શીર ઝુરી,
કાતીલ બનીને છુરી, આજે થઇ હું શુળી-૩૭૨
હું નાથ માફ માગી, રહી છું જુવો જાગી,
હું નાર નીરભાગી, ના આમ દોને ત્યાગી-૩૭૩
માતાજી તમ જાણે, રૂદન થતાં આ ટાણે,
ફજેતી મારી થાયે, ઇજત બધીએ જાએ-૩૭૪
માટે રહોને છાના, જો હો પતિજ દાના,
કારણુ બતાવો આના, રડો છો આમ શાના-૩૭૫
પતિ-પતિ રહીને બોલ્યા, પટ અંતરથી ખોલ્યા,
ઓ સુણુ સતિ તું નારી, ના હોય ભુલ તારી-૩૭૬
મુજ સાથ સ્નેહે પરણી, શી વાત કહું વરણી,
હતી મુજ ઉમર નાની, હતી છેક તો નાદાની-૩૭૭
એ કાળ માંહી તુને, ના સુખ કાંઈ દીધું,
રમી બાળના સંગાથે, યોવન અકાજ કીધું-૩૭૮

માતા પીતાએ તેવે વખત વીચારી લીધું
સમજ્યાં વિના એ સીધું જવા વિદેશ કીધું–૩૭૯
ત્યાં દેહ મારી સુધરે માતાપીતા એ ધારે
થયું ઉલટું ત્યાં મારે બધા બુરા વિચારે–૩૮૦
ગયો વિદેશ પહેલો જોઇ થયો હું ઘેલો
હતો પાસ પૈસો પુરો મુજ તાતે દીધેલો–૩૮૧
ખરચ્યો ઘણોય શોખે બધો વગર મોખે
ચઢયો વ્યસને હું પુરો ન રહયો હું અધુરો–૩૮૨
થયો હું ચાનો રસીઓ હોટલ માંહી ધસીઓ
થયો શોખ શીગારેટે ના રાખતો હું છેટે–૩૮૩
લોજ વીશીએ ભમીને રોજ કોરૂ જમીને
મુજ હોજરી આ ખુલી ગયો શોખમાં હું ડુલી–૩૮૪
થયો વીસ્કીનો શોખી બધો આધાર નાખી
બન્યો ઘેનમાં હું ઘેરો ફીકો પડયો છે ચહેરો–૩૮૫
છતાંય ટાપ ટીપે રહે તો કાંઇ બીકે
થઇતી ઉમર મારી આવીતી સમજણ સારી–૩૮૬
મીત્રો તણી મીટીંગે ચર્ચાય વાત રંગે
વિષય તણી તો વાતો કરી વિતાય રાતો–૩૮૭
દોરાયું લક્ષ તેમાં માનીને સુખ એમાં
વીતાવું દીન તેમાં લલનાની પુરી લ્હેમાં–૩૮૮

મીત્રોએ દુઃખ જાણી લીધો મુને તાણી
વેશ્યા ગૃહો બતાવી મને દીધો લોભાવી-૩૮૯
હું રોજ ત્યાં જાતો વિલાશે થાતો તાતો
સુણી મધુરી વાતો હું રોજ ત્યાં ઘવાતો-૩૯૦
કંઈ કાળ એમ કાઢયો અતિસે મોજ માણી
જીવન થતું એ જાણી પછીથી ધુળ ધાણી-૩૯૧
ઉંમર હજુય કાચી કરી ગમારી સાચી
નિસ્તેજ મુખ મારૂ થયું છે રોગે કાળું-૩૯૨
ફીકાશ દેહ મારે ન શકિત રહી લગારે
અંગ વ્યાધિથી ખવાયું અન ના જરા ખવાયું-૩૯૩
ચાળે વ્યસન પડી આ આ દેહ સાથે જડીયાં
ભવસુખ બધાં ટળીઆં કમભાગ્ય મારાં ઘડીઆં-૩૯૪
કંટાળ્યો દુઃખ જેથી હું આવ્યો અહિં તેથી
અહિંઆં થઇ ફજેતી તજ આશ તું હવેથી-૩૯૫
તું આશ જેની રાખે તે સુખ તું ન ચાખે
નિરમાલ્ય દેહ મારી એ કહું સતી વિચારી-૩૯૬
હું ધારી બેઠો એવું હવે નહિ હું જીવું
હું ક્ષય થકી પીડાઉં તો શકિત કયાંથી લાવું-૩૯૭
જીવણ સલુણી તારૂ કરી મુકયું અકારૂં
મેં ખેલ્યું નર્ક બારૂ દુઃખી જીવન તારૂ-૩૯૮

રે હાય દુઃખ તારૂ જોઇને દીલ મારૂ
રડી રહ્યું છે આજે સલુણી તુજ કાજે-૩૯૯
કર્તા-પતિનું દુઃખ જાણી સતી મુજાણી શાણી
વીચારી વદી વાણી પતિની વાત જાણી-૪૦૦
સતી-ઓ નાથ મારા પ્યારા કાલે થશોજી સારા
દીન આવશે ઉજાળા તજો ઉચાટ પ્યારા-૪૦૧
દાસી તમારી હું તો હાજર હજુર છું તો
ન દુઃખ હવેથી આપુ ન નાથજી સંતાપુ-૪૦૨
પોઢોને પીયુ મારા જી થાવાને સુખારા
આ વાયુ ઢોળે દારા કોકીલ કંથ મારા-૪૦૩
કર્તા-પતીને ઉંઘ આવી સતી વીચાર લાવી
સતી-સતી વીચાર ઉર લાવી દશા અરે શી આવી-૪૦૪
પતી વ્યસન પુરાં એકે નહી અધુરાં
આ તેથી વંઠયાં મુળાં કરમાયાં ફૂલ કુળાં-૪૦૫
અરે ખરીજ બીડી વળી તે નર્ક સીડી
તે બંધને દે ભીડી હરામ એવી બીડી-૪૦૬
બીડી દીવાના પીતા ન પાપથી એ બીતા
ચઢાવે ચીત ચાળે નખોદ કંઇક વાળે-૪૦૭ ૪૦૭
લાખોની લાળ ચાટે બીડી પીવાને માટે
ભટકાય હાટ હાટે બીડી પીવાને માટે-૪૦૮

ગંધાય શ્વાસ એવો સંડાસ દ્વાર જેવો
વળી કાળજું જલાવે ખરે ક્ષયથી પીડાવે-૪૦૯
અંતે મોત બીડી આણે સમજુ તે જોઇ જાણે
મીથ્યા મુરખ તાણે બીડીથી મોજ માણે-૪૧૦
બળ્યો ચા તણોય ચસ્કો મુખેથી લાગે મસ્કો
જીવન ખુવાર થાતું એવી અભાગી ચા તું ૪૧૧
લોહી માંસને તું બાળી બનાવે દેહ કાળી
બાહેર ઉકાળે જેવી અંદર જલાવે તેવી-૪૧૨
ઘણા પીઆક તારા તણી રડે છે દારા
નરો વ્યંઢળ જેવા કરે છે તુજ સેવા-૪૧૩
ઘણા પીઆક તારા થઇ વાંઝીયા રૂપાળા
ફક્કડ ફરે તે સારા હરદમ તને પીનારા-૪૧૪
ઘણા પીઆક તારા ગયા તજી સંસારા
ઉગતી જુવાની ચાલ્યા એ નર્ક પંથ ઝાલ્યા-૪૧૫
માટે તજે જે ચાને ભવ તરે એ બહાને
નહી તો નખોદ કાઢે જોજો તે ધોળે દહાડે-૪૧૬
દારૂ દિવાના પીતા નહીં ધર્મથી એ બીતા
સોગંદ જુઠા એ ખાતા ઉપાડતા એ ગીતા-૪૧૭
વીપરીત બુદ્ધિ થાતી દારૂની સેવનાથી
થતો નર્કનો એ સાથી દારૂની સેવનાથી-૪૧૮

દારૂથી ફાગ બોલે, નરક દ્વાર ખોલે
ગણાય શ્વાન તોલે, લોકો ભુંડાઇ બોલે-૪૧૯
ઈજ્જત કાંકરા એ થાતા, ગાંઠેથી ગર્થ જાતાં
અંતે ખરાબ થાતા, દેહ દર્દમાં પીડાતાં-૪૨૦
બધાં વ્યસન એવાં, સમજુએ છોડી દેવાં
આ દુઃખ મારે આવ્યું, એ વ્યસને સજાવ્યું-૪૨૧
ધીક્કાર દારૂ બીડી, ધીક્કાર ચા તું ભુંડી
ધીક્કાર પેદા કરતાં, ધીક્કાર સેવનારા-૪૨૨
અબળાની આશ તુટે, એ પાપ તમ પુંઠે
સૌભાગ્ય મારૂ લુંટે, એ પાપ તમ પુંઠે-૪૨૩
ધીક્કાર એમ દેતી. ફીટકાર મુખ કહેતી
સતી ગઈ છે ઉંઘી, મુખેથી શ્રાપ દેતી-૪૨૪
અધુરી રાત વીતી, સાસુએ બાંગ દીધી
સાસુ-હજુએ રાંડ ઉંઘે, ના કામ કંઈ સુઝે-૪૨૫
કર્તા-ઝબકીને સતી જાગી, સાસુની બીક લાગી
નીસાસા નાંખી ઉઠી, કામે જઈને લાગી-૪૨૬
સતીને સાસુ કહેતી, મુખેથી ગાળ દેતી
હવે નથી હલેતી, કરોને કામ તેથી-૪૨૭
તું ખાઈ રાંડ ફાટી, દેખાય રાંડ ઘાટી
છે પુત્ર મુજ નાનો, વેશ્યા તમેય માનો-૪૨૮

તું આંખ કાળ જેવી સાક્ષાત કાળી દેવી
તે જોઇ પુત્ર બ્હીતો, નથીય ખાતો પીતો–૪૨૯
રાંડ વંતરી તું પુરી, બધાય કરમે સુરી
મુજ છોકરાને સુળી, સમી તું રાંડ બુરી–૪૩૦
માટે નીચુંજ ન્યાળી, તું ચાલજે હત્યારી
નહી તો દશા તારી, બુરી થવાની ભારી–૪૩૧
કર્તા–સતીને એમ સારે, નીત સાંજ ને સવારે
કહેતી ઘેર ને બારે, વદે તે સાથ ગાળે–૪૩૨
સતી આંસુડાં નિગાળે, ચઢે તે કોણુ વારે
સામો શબ્દ જો ઉચ્ચારે, તો માર કંઇક મારે–૪૩૩
સતીના એમ જાતા, દીનો બધાય દુઃખના
કંકાસના પ્રતાપે, ઉડયા ઉલાસ મુખનાઃ–૪૩૪
સાસુના આમ તાપે, સતી તો રોજ ત્રાસે
વળી થતી નીરાશે, પતીની જાય પાસે–૪૩૫
સસરોય દુઃખ દે છે, મુખેથી ગાળ દે છે
ગધેડી ઘોડી કે છે, હમેશ ત્રાસ દે છે–૪૩૬
ના એકે ઠામ ઠરવા, સતીને સાસરીમાં
હજુ ન હામ હારે, વિશ્વાસ છે હરીમાં–૪૩૭
કરતાજ લોક ચેષ્ટા, સતી જ્યાં બહારે જાતે
ફટકેલ ટોળી માંહે, સતીની વાત થાતે–૪૩૮

છીનાળ ધારી તેને લંપટ પુરૂષ ફરતા
છળવા સતીને છળથી વિચાર કાંઇ કરતા–૪૩૯
જોખમ ભરેલી રીતે સતી રહેતી બીતે
બળવાન શત્રુ ઘરમાં અબળા એ ત્યાં શું જીતે–૪૪૦
અહિંયાં પતીની સ્થિતી ગંભીર ઘણીય થાતી
શક્તિ હુવેય જાતી અશક્તિ ઉભરાતી–૪૪૧
લાલી ગુલાબી મુખની પ્રતિદીને જ ઉડતી
અશક્તિ અંગે આવી કાન્તિ જ ફીકી પડતી–૪૪૨
સતિનો સાસુ સસરો ચિંતા કરે છે સુતની
કરાવે દોરી ધાગા ઠરાવે બાધા ભુતની–૪૪૩
એકે ન ટેકી લાગે ન દુઃખ એથી ભાગે
ઉલટુ વધારે લાગે ના દુઃખ એથી ભાગે–૪૪૪
બોલાવ્યા જોશી જતીઓ બતાવી ગૃહ દશાઓ
જોશી બતાવે એવું ગૃહ જાપને જપાવો–૪૪૫
જોશી જપે છે જાપો જેથી કપાય પાપો
ભુવા ઘણાય ધુણે હમેશાં બેસી ખુણે–૪૪૬
આવી અનેક રીતે ખરચ્યું ઘણુંય નાણું
ના પુત્ર સાજો થાયે ના સુધર્યું એ ટાણું–૪૪૭
વૈદ્યો બોલાવ્યા ઝાઝા આવ્યા પરગામ કેરા
બતાવી નાડી સુતની જમાવ્યા વૈદે ડેરા–૪૪૮

માત્રા વિવિધ જાતી એ દર્દમાં અપાતી
છે લોહુ બંગ કેરી અભરખ તામ્ર કેરી-૪૪૯
સાકર શીરા તે ઉપર કઢાવેલ દૂધ પાએ
ન ટેકી તોય લાગે સાજો ન પુત્ર થાએ-૪૫૦
પછી ડાકટરો બોલાવ્યા એમ. બી. એસ. થયેલા
એલેમ એન્ડ એસે જે પાસ થયેલા-૪૫૧
છે શીર હેટ શોભે ચસ્માં નયને ઓપે
ઓળખાય સૌથી પેલા વળી કેશ ફેન્સી ઓળે-૪૫૨
ભરી ડોઝ વીસ્કી પાએ વાઇન દેશી ઝાઝો
દવા વિદેશી બીજી ભર્યો બાટલો મઝાનો-૪૫૩
પણ તે પીવાડી થાકયા ના ફેર કાંઇ લાગ્યો
સતી તણાય દુઃખનો દીવસ આવી લાગ્યો-૪૫૪
એકે ન ટેક લાગી સાસુ કે સસરાની
સતીને માથે ધારી ચઢાવ્યું આળ જાણી-૪૫૫
સાસુ કહે સતીને આ રાંડ ફાટી હાવે
તું ડાકણી છે પુરી તુજ ગુણ એ કહાવે-૪૫૬
મુજ પુત્ર બાળો ભોળો લઈ ખપ્પર તેં ખાધો
વૃથા અમારો આજે મનખોય કીધો બધો-૪૫૭
જો પુત્ર મારો મરશે તો તારે મરવું પડશે
એ જાણજે તું સાચું તું મોત [illegible] વાંછું-૪૫૮

કર્તા–સતી સાંભળી રડે છે વીંધી લેખથી નડે છે
ઉત્તર કાંઇ ના જડે છે ખુણે બેસીને રડે છે–૪૫૯
સતીના દીન જાતા કઢાપા રોજ થાતા
ન આપતું કો સાતા વદે છે શબ્દ તાતા–૪૬૦
એક દીન સાધુ આવ્યો ભીક્ષાન્દેહી કરતો
સતી પતીને જોઇને ઉચાટ દીલ ધરતો–૪૬૧
શોકે છવાયું મુખડું સતી પતીના દુઃખથી
નીરખે જોનાર એવું કીધું છે મુખ દુઃખથી–૪૬૨
સસરો–પુછે સતીનો સસરો મહારાજ કેમ લાગ્યું
વિલાયું મુખ શાથી શું દુઃખ આંહી જાગ્યું–૪૬૩
બાવો–બાવો ઉઠયો ત્યાં બોલી વળી તે દીલ ખોલી
શું શેઠજી જુવો છો તમ પુત્ર ખાય ફોલી–૪૬૪
તમ પુત્રને કો ડકણ વળગી છે શેઠ ભારે
તેથી જ મૃત્યુ આનું હું દેખતો અત્યારે–૪૬૫
શેઠ–તવ શેઠજી બોલ્યા ઓ બાપુજી એ સાચુ
મુજ પુત્ર રોજે ગળતો તમામ કહેવું સાચું–૪૬૬
મહારાજ કોણ એવી વળગી છે જીવ લેવા
માલુમ નથી એ પડતું બતાવો સાધુ દેવા–૪૬૭
બાવો–ઓ શેઠ સુણ કહું છું બાધાય તેની દઉં છું
તમ ઘર તણી કો નારી તેણે કરેલું ધારી–૪૬૮

ના નામ તેનું આપું પણ કષ્ટ એજ કાપું
જો હોય વિચાર કહેજો નિશ્ચીંત થઇને રહેજો-૪૬૯
શેઠ-સુણીને શેઠ ત્યાં તો મહારાજ પાય પડીયા
મહારાજ આજ મારા નસીબે આવી ચઢીઆ-૪૭૦
ઓ બાપજી દયાથી મુજ પુત્રને જીવાડો
અતિ ઉપકાર થાશે બદલો વાળીશ સારો-૪૭૧
બાવો-બાવો વદ્યો ત્યાં વાણી ઓ શેઠ જુવો જાણી
રહેઠાણ મારૂં પાદર એક વડની એધાણી-૪૭૨
તમ પુત્રની વધુને સંધ્યા સમે વિચારી
એકલી અબોલ ભેજો તે પાસ આવે મારી-૪૭૩
હું મંત્રી જગ આપું તમ પુત્ર કષ્ટ કાપુ
સંભાળી લાવે તેને ઓળો પડે ન જેને-૪૭૪
નહિ તો નકામું થાશે તમ પુત્ર જીવ જાશે
માટે સમજાવી વહુને ભેજો એ સાચું કહુંને-૪૭૫
ના વહેમ કોઇ રાખો નહિ તો બધુંય બગડે
દીન આઠ પાવું પડશે તો દર્દ પાછું પડશે-૪૭૬
શેઠ-સુણીને શેઠ બોલ્યા મહારાજ એજ સ્હેલું
મુજ પુત્ર સાજો થાશે તો આવશે એ પહેલુ-૪૭૭
શીરપાવ સારો દઇશું મહારાજ પુત્ર ઉઠે
સુધરી એ જાય બાજી કદાપી દઈવ ત્રુઠે-૪૭૮

બાવો–સુણીને બાવો બોલ્યો, શેઠ શું એ બોલ્યો
શીરપાવ દેઇ સારો, શું ભાર મુજ તોલ્યો–૪૭૯
સાધુ કદાપી મરતાં, પૈસા ગૃહે ન કરમાં
દુઃખો વેઠે એ વનમાં, કદી રહે ન ઘરમાં–૪૮૦
છે બેન માતા જેવી, સ્ત્રી જાત આખા જગની
મરતાંય યોગી મનમાં, વાતો કરે ન ભગની–૪૮૧
માટે ન શેઠ મારે, પૈસો ન એક જોઇએ
પરમાર્થ કામ મારે, કરવું બતાવ્યું કોઇએ–૪૮૨
કર્તા–તે કહીને એવું ચાલ્યા, બાવોજી ભાર મુકી
સતીનાં સાસુ સસરો, ગયાં છે ભાન ચુકી–૪૮૩
સસરો–સતી બોલાવી પાસે, કહ્યું તહાં ખુલાશે
કહોને સાચુ ગોરી, તમોથી ત્યાં જવાશે–૪૮૪
સાધુ છે સત્વ ગુણી, ન આવે આંચ ઉની
પતિ તમારે જીવે ન કરશો ઉની પુની–૪૮૫
સતી–સતીએ વાત સુણી, શોકે ભરાઇ ત્યારે
રે હાય કેમ કરવું, વગર મહોતે મરવું–૪૮૬
સંધ્યા સમય જાવું, એકાંત વેળા ત્યાંહી
અબળા એકલી હું છું, ન બેલી મુજ ત્યાંહી–૪૮૭
માટે એ સાસુ સસરા, સંગાથ કોઇ હોશે
તો જઇશ સાધુ પાસે પતિ જીવ્યાની આશે–૪૮૮

સાસુ-સાસુ વદી સપાટે, ઓ રાંડ આ શું બોલે
પડશે જવુંજ તારે, નાહક નકામું બોલે-૪૮૯
ત્યાં જાય જીવ તારો, પરવા ન તેની ધારી
ચાહે તે ભોગે ત્યાંથી, જળની લઇ આવ ઝારી-૪૯૦
સતી-સતિએ વિચાર્યું મનમાં, હું ના કહીશ આંહિ
મુને તો માર મારે, પડશે જવુંજ ત્યાંહી-૪૯૧
દીનેશ ઇશ મારો, કરજે બચાવ સારો
કરજે શીયળ રક્ષા, લેજે તું પ્રાણ મારો-૪૯૨
અનાથ હાથ જોડી, ઓ નાથ તુને કહે છે
શીયળ ન ભ્રષ્ટ કરજે, તદાપી પ્રાણ હરજે-૪૯૩
પતિ થવાને સાજા, લીધી છે આજ બાધા
તે ઇશ પાર પાડે, સંકટ પડેલાં આડે-૪૯૪
કર્તા-કરતી વિલાપ આવા, તૈયાર થાતી જાવા
સંધ્યા પડી છે જ્યારે, વસ્ત્રો સજ્યા છે ત્યારે-૪૯૫
આંખેથી આંસુ ધારા, વરશી રહી ચોધારે
તીમીર ઘોર જામ્યું, તવ નીકળી તે બહારે-૪૯૬
ઘુંઘટ ઘણેરો તાણી, મનમાં ધરી એંધાણી
તરકટ બધુંએ જાણી, બીકે વદે ને વાણી-૪૯૭
પ્રીય વાંચકો ઓ મારા, પીડાય ત્યાં શી દારા
કઠલાલકર કહે તો અવર ભાગ માંહિ છે તો-૪૯૮

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતી

ભાગ ૯–૧૦

રાગ–બારમાસી.

સતી ગઈ છે ત્યાં તો, છે પર્ણકુટી જ્યાં તો
ત્યાં શીવ દેરૂં દહેરૂ, શોભા આપતું અનેરૂ–૪૯૯
સરીતા વહેતી સારી, દેખી મુઝાય નારી
અબળાનું અંગ તેનું; ડરે છે દીલ જેનું–૫૦૦
રાત્રી અતીશે કાળી, દેખી મુઝાય નારી
નિર્જન બધુંય ભાસે, તેથી એ નારી ત્રાસે–૫૦૧
બોલે શિઆળ વનમાં, સતી ડરે છે તનમાં
તથાપી જાવા તેણે, હીંમત ધરી છે મનમાં–૫૦૨
સરિતા વહેતી ખળખળ, કરતી ઉચ્ચાર પળપળ
ઉપજાવે ત્રાસ ભારી, સહે શી રીતે નારી–૫૦૩
વેગેથી વાયુ વાતો. સતીનો જીવ જાતો
પડઘા અનેક પડતા, અતી સતીને નડતા–૫૦૪

ચોધાર નયને રડતી, વળી આખડતી પડતી
દુઃખેથી પાય ધરતી, ઉચ્ચાર કાંઇ કરતી–૫૦૫
અરેરે દેવ આ શું, કરી બુરી દશા શું
અબળાની જાત ધારી, હિંમત ચલાવી સારી–૫૦૬
કોમળ કુસુમ માથે, ગીરી ચઢાવ્યા સાતે
પ્રભુ હજાર વાતે, અરે શું ન્યાય આતે–૫૦૭
ધાર્યું તું દુઃખ દેવા, ઉગારી શુંય લેવા
ઓ દેવ આજ મારૂ, ખોવાયુ માન સારૂ–૫૦૮
આ દુઃખથી ઉગારી, લ્યો સ્વર્ગમાં સ્વીકારી
દઈ ધ્યાન પ્રભુ ધારી, એ અર્જ સુણી મારી–૫૦૯
કરીશ આત્મહત્યા, ના અર્જ આ સુણાશે
નક્કી એ દેવ તમને, એ સર્વે પાપ થાશે–૫૧૦
સંકલ્પ આમ કરતી, ધીરેથી કાપે ધરતી
આવી મઢીની પાસે, અનેરી આજ આશે–૫૧૧
પતિ નીરોગી થાશે, તવ કષ્ટ દુર જાશે
સહન કરેલું દુખડુ, સફળ તો ત્યારે થાશે–૫૧૨
સુંદર નદીને તીરે, યોગીરાજની મઢી છે
પુરાણું શીવ દહેરૂ, શોભા કરે અનેરૂં–૫૧૩
મઢુલી એક ત્યાંહી, યોગી બીરાજ્યા માંહી
ધીમો પ્રકાશ બળતો, ના કર્ણ સાદ પડતો–૫૧૪

સાતા વળી સતીને, એ જોઇને જતીને
દવા ત્વરાથી લઇને, જઇ પહોંચીશ હું પતીને–૫૧૫
અહિં યોગી બેઠા જપતા, સતીના જાપ જપતાં
નિહાળી રાહ નયનો, કર્યાં છે રાતાં રાતાં–૫૧૬
યોગીને મન આશા, વિચાર સુઝે ખાસ્સા
અહિંઆં એ નારી આવે, અતીશે સ્નેહ ભાવે–૫૧૭
અહિં ન કોઇ એનું, ઉપરાણું લેય એવું
કહેતાં કબુલ થાશે, ભવ દુઃખ મારૂં જાશે–૫૧૮
વિચાર એવા કરતા, સતીનું ધ્યાન ધરતા
ઉઠીને જોતા વળતાં, આવીને પાછા ઠરતા–૫૧૯
પગરવ સુણ્યો એવે, યોગીજી કાંન દેવે
ઉઠીને સામા ધાયા, ભરી ભભુત કાયા–૫૨૦
સતી છુપાતી આવે, યોગીજી જોતા ભાવે
અતિસે હર્ષ લાવે, સફળ દાવ ફાવે–૫૨૧
સતિ નીકટ આવી, અતિશે બીક લાવી,
યોગીની દેહ આજે, કૃતાંગ કાળ લાગી–૫૨૨
પાયે પડી તે દુરથી, વાણી વદે ન મુખથી
હૈયું ભરાઈ આવ્યું, રૂદન કરે છે દુઃખથી–૫૨૩
યોગી વધ્યા ત્યાં મુખથી, નારી શું આમ ડરતી
તું રાખ હામ હૈયે અહિંયા ન કોથી ડરતી–૫૨૪

ન બીક વાઘ વરૂની, ન બીક ચોર કેરી
આનંદ ભુમી અહીંઆ, અહીંઆ મજા અનેરી–૫૨૫
સતિ વદી ત્યાં વાણી, પીતાજી આપો પાણી
જઇને પતિને પાવું ખોટી અહિં ન થાઉં–૫૨૬
સાસુડી મારી લઢશે, મોડું થયું છે માટે
સસરાનો ક્રોધ કારી, એ જીવતીજ દાટે–૫૨૭
દયા કરીને બાપુ, આ દીકરીને તારો
કરો વિદાય વહેલી, ન એક આરો મારો–૫૨૮
યોગી ભવાં ચઢાવી, વદ્યા તે ક્રોધ વાણી
અમથા શું બ્હાના કાઢે, સતી થઇને શાણી–૫૨૯
ગાંડું વદે શું આવું, વદે ન મુર્ખ આવું
જો હોત પાણી પાવું, તો શીદ તને લાવું–૫૩૦
જાણી બુઝીને બાળા, કરીએ ન આમ ચાળા
આવો સૌભાગ્ય મારા, વદો ન આવું દારા–૫૩૧
રંગેથી સહી રમીએ, કેલી અનેરી કરીએ
સફળ સંસાર કરીએ, પડીને પ્રેમ દરીએ–૫૩૨
યોગીની વાણી સુણી, બધુંય લોહી સુંકયુ
યોગીની વાણી સુણી, સતીનું દીલ દુખ્યું–૫૩૩
પગે ભરાયુ પાણી, યોગીની નેમ જાણી
જીવ્યાની આશ ત્યાગી, રહી ઇશ દાદ માગી–૫૩૪

ધરીને હામ હૈયે; સતી વદી છે સામું
યોગી પીતાજી જેવા, વદો શુ ગુરૂ દેવા-૫૩૫
હું આવી આજ આંહી, છું મર્ણ બીક ત્યાગી
પતીના સુખ કાજે, આપદ બધીય માગી-૫૩૬
સતીને। ધર્મ મારો પતિના જીવ માટે
આ દેહ મુજ અર્પું, પતિના જીવ સાટે-૫૩૭
લંપટ ન માને। મુજને, હું દીકરી તમારી,
તમે ગુરૂજી જેવા, દો શીખ મુજને સારી.-૫૩૮
વીચારી બોલ બાળા, અહીંયા ઉપાય તારા,
ન ચાલશે કદાપી, સતી દઇશ શ્રાપી.-૫૩૯
જાન્નમ જાય તારા, પતિ કદાપી આજે,
ન નાવું ધોવું મારે, બોલાવી મુજ કાજે.-૫૪૦
યોગી વદો શું આવું, જરા તો બીક રાખો
અબળા ફસાવી આવી, ન સ્વાદ સારો ચાખો-૫૪૧
ન શ્રાપ કાંઈ ચાલે, ન માર કાંઇ સાલે
અહીંઆં કોઈ ન મારૂં, પ્રભુ વીના ન ધારૂં-૫૪૨
માટે લવારી ત્યાગી, આપો દવા વીરાગી
માયા બધીય ત્યાગી, જરા જુઓને જાગી--૫૪૩
યોગી વદ્યા ત્યાં એવું, સતી બધુંય જાણું
કષ્ટો અનેક વેઠયાં, તો આવીયું આ ટાણું-૫૪૪

હું નાતનો છું તારી હતી ઉમેદ ભારી
ઓળખ મને તું નારી, મુર્તી મધુરી મારી–૫૪૫
તુને પરણાવીછે જ્યારે, કરી માગણી મેં ત્યારે
જોઈને મુખ તારૂ, ઘેલુ થયુ તું મારૂ–૫૪૬
પણ તાતે તારી જાણી, ઉમર ઘણેરી મારી
પઈસો ન પુરો દીઠો, તેથી તું દેહ બાળી–૫૪૭
તે દીનનો હું ઘેલો, ફરૂં છું, તુંજ કેડે
ઉપાયો કંઇક કીધા, મળવાને તુજ પેરે–૫૪૮
ન ફાવીઓ હું ક્યાંહી, તો આવીઓ હું આંહી
બાજી બનાવી આવી, લગાવી સારી ચાવી–૫૪૯
અહીંઆ તું આજે કબજે, પડી છું નારી મારે
વિચારી બોલ બાળા કરવું છે કેમ તારે–૫૫૦
સુણીને આવી વાણી, ભયભીત થઇ છે બાળા
હવે શું આંહી થાશે, લાગ્યા ક્યાં ભોગ મારા–૫૫૧
હવે જો હીંમત હારૂ, પાપીનું થાય ધાર્યું
ભીડીને હામ હાથે, લઉં હું શીર સાટે–૫૫૨
મરવાનું આજ મારે, નિર્માણુ છેજ કીધું
સતીએ ધારી એવું, વીચારી એજ લીધું–૫૫૩
પછી વદી તે વાણી, યોગી વદો શું જાણી
હસે તમારૂ સાચુ, પરંતુ છેજ કાચુ–૫૫૪

સતી ભલેથી મરશે, કદી ન બીજો વરસે
માતા પીતાએ જેવો, પતિ દીધો તે લેવો-૫૫૫
આપણી એ નીતી, સતી પણાની રીતી
ન પળતાં એ બીતી, આવે હજાર ભીતી-૫૫૬
દવા જો હોય દોને, બધી મજાક છોડી
ના નહી તો કહોને, હું જાઉં જેથી દોડી-૫૫૭
યોગી વદયા ત્યાં વાણી, દવાળવા ન આંહી
માનીશ કદાપી નાહી, ધકકેથી લઇશ માંહી-૫૫૮
હવે સતીએ જાણ્યું, અહીં આમ વાશે વાણું
પાપી આ લાજ લેશે કલંક શીર દેશે-૫૫૯
વિચાર આવો કરતી, પાછાં ડગાં એ ભરતી
અરેરે સિંહ પાસે, શિયાળ જેમ ડરતી-૫૬૦
ટક્કર મુખેથી ઝીલે, પાછી પડી તે ચીલે
યોગી ઉભા છે સામા, વદન કરીને વીલે-૫૬૧
આ નારી જાય ચાલી, યોગીને ભાસ્યુ જ્યારે
નયન બન્યાં છે રાતાં, ચઢયો છે ક્રોધ ત્યારે-૫૬૨
અરેરે ભક્ષ આવ્યો છટકી શું જાય આજે
આ દેહ ખ્વાર કીધી, અરેરે જેને કાજે-૫૬૩
તીલક કરે જ્યાં લક્ષ્મી, શું ભાલ ધોવા જાઉં
ગૃહે પધારે ગંગા, મુહુર્ત જોવા જાઉં-૫૬૪

અભાગી હોય જે તે, અવસર અમુલ્ય ચુકે
ચાલીને આવી રંભા, તો કોણ એને મુકે ? ૫૬૫
નિશ્ચય કરીને આવો; બોલ્યા બળેથી બાવો
દયા જ દીલે લાવો સાંજે સલુણી જાવો-૫૬૬
ડગલાં કહીને ભરીયાં, સતીને સ્નેહ કરવા
આવો સલુણી આજે, આવોને દુઃખ હરવા-૫૬૭
સતીએ જાણ્યું હાવે, પાપી પડયો છે પુઠે
છે હવે કોપ કરીઓ, શું આમ અહીં રૂઠે-૫૬૮
સતી ત્વરાથી ચાલી, મઢી બહાર આવી
પાપી પડયો ત્યાં પુઠે, અંતરે રોષ લાવી-૫૬૯
સતીને ઝાલી કમરે ખભે ઉપાડી જ્યારે
વિધુત પડતી તેવે, સતીને લાગ્યું ત્યારે-૫૭૦
સતીને ક્રોધ ચડીઓ, પાપીના કૃત્ય સામો
અબળા બની ત્યાં સબળા, કર્યો પ્રહાર સામો-૫૭૧
કરીને બળ ઝાઝું, પાપી કનેથી છુટી
કુદીને લાત મારી, યોગીની મોત ઘુંટી-૫૭૨
અજાણતાંએ વાગી, યોગીના મર્મ સ્થળમાં
પોકારતો એ ધરણી યોગી, પડયો છે પળમાં-૫૭૩
પાપીની આ દશાથી, સતીને શોક વાધ્યો
મરણ અરેરે પામ્યો, આ યોગ કયાંથી આવ્યો-૫૭૪

સતી વીચાર કરતી, ઉભી છે ભાન ભુલી
દુર્ભાગ્ય કેરા યોગે, સતી જવ'નું ભુલી-૫૭૫
પાપીને કળ વળતાં, ઉઠીને આવ્યો ધાઇ
રંડા ઉભી તું રહેને, અહીંથી કયાં તું જાએ-૫૭૬
ઝાલીને બળથી બાળા, પાપી ધરીને લ્હાળા
ક્રોધે ઉપાડી બાળા, કરવાને કર્મ કાળાં-૫૭૭
પાપીના બળ આગળ, સતીનુ શુંય ચાલે
કરી પછાડા થાકી, બની સતી બે હાલે-૫૭૮
ગઈ ભાન સતી ભુલી, જીવ્યાની આશ મુકી
થયો પાપી ક્રુર પુરો, દયા ગઇ છે સુકી-૫૭૯
અશક્ત અંગ સતીનું, ધીમેથી લાગ્યું પડવા
તેવે તો પાપી ત્યાં તો, લાગ્યો છે ઘાટ ઘડવા-૫૮૦
સતીની લાજ જાતાં, ન સાંભળી કે જોઇ
વળી રામ રાખે જેને, ન ચાખતું છે કોઇ-૫૮૧
સતીને દુઃખ પડવા, નીર્મ્યું છે જગ્ત તાતે
કુલટાને સુખ દેવા, પ્રભુ મથે છે સાથે-૫૮૨
સતીના દુઃખ અંતે. સ્વર્ગીય સુખ મળતું
કુલટાનાં સુખ અંતે, અતીવ દુઃખ મળતું-૫૮૩
અહિંયાં સતીની આવી, સ્થીતી દુઃખે ડુબેલી
અહિંયાં ન કોઇ તેનું, અરેરે હાય? બેલી-૫૮૪

વેળા અણીની આવી, સતીએ ચીસ પાડી
જંગલ બધુંય ધ્રુજયું, ધ્રુજી બધીય ઝાડી-૫૮૫
એવે અવાજ આવ્યો, સબુર પાપી રહે તું
જો કર્મ કાળુ પાપી, કરીશ ના અરે તું-૫૮૬
તુજ કૃત્ય કેરો બદલો, દેશે પ્રભુજી આજે
છે પ્રેર્યો સહાય માટે, પ્રભુજી મુને આજે-૫૮૭
કહેતામાં આવી નર તે, પાપીને કંઠ વળગ્યો
સતીની છાતી પરથી, ઉઠાડી કીધો અળગો-૫૮૮
ધરણીએ ઢાળ્યો તેને, અતીશે માર મારી
વળી મુખેથી વદતો, બતાવ શક્તિ તારી-૫૮૯
ઢીચણ મુકીના મારે, પાપી થયો બેભાને
પડયો તે હામ હારી, મરી ગયો તે જાણે-૫૯૦
પછીતી દોર લાવી, હાથે પગેથી બાંધ્યો
વળી તે સ્થંભ સાથે, બળેથી તેને બાંધ્યો-૫૯૧
અહિંયાં સતીની સ્થિતી, બેભાન માંહી પુરી
તે નર ગયો તેપાસે, સતી રહી ત્યાં ઝુરી-૫૯૨
વસ્ત્રોતો ઠીક કીધાં, આશ્વાસનાય કરતાં
નાખે સમીર મુખ પર, પાણી તે પાય ડરતાં-૫૯૩
કંઈ કાળ વીત્યો એવો, સતીને શ્વાસ આવ્યો
જીવ તો ગયેલો ઉડી, હવે ઠેકાણે આવ્યો-૫૯૪

ઉઘાડી આંખ જોતી, વળી તે દાબી દેતી
અતીશે કષ્ઠ અંગે, સીત્કાર મુખે લેતી-૫૯૫
હવે તો ભાન આવ્યું ઉઘાડી આંખ જોતી
અવર પુરૂષ દીઠો, નિહાળી જ્યારે જોયુ-૫૯૬
ભયભીત તેથી થાતી, આંખો મીંચાઈ જાતી
જાણી ગતી સતીની, એ નર ભરાઇ છાતી-૫૯૭
બોલ્યો મધુરી વાણી, ડર તજો એ નારી
પાપીને દેઈ શીક્ષા, રક્ષા કરૂં તમારી-૫૯૮
નિર્ભય તમે છો નારી, નીરખોને આંખ ખોલી
સતીએ નિહાળી જોયું, ત્યારે જરાય બોલી-૫૯૯
માગીને પાણી પીધું, બેઠી જરાય થઇને
બોલી મધુરી વાણી, જરાક થાક ખઇને-૬૦૦
અજ્ઞાત નરના સામુ, એકી નજરથી ન્યાળી
નિર્ભય હવે તો થઇને, બોલી મધુરી વાણી-૬૦૧
અહિયાં તમે તો કયાંથી, આવ્યા છો મારી વ્હારે
ઓળખ તમારી આપો, ઉપકાર કીધો ભારે-૬૦૨
અબળાની અર્જ એ છે, હરી કલ્યાણ કરશે
છો ગાય વારે ધાયા, તે શુભ સારૂં વળશે-૬૦૩
મરતી બચાવી સાથી, આ દુષ્ટના પંજાથી
ઉપકારી નર તેમાં કયા સ્વાર્થના સરવાથી-૬૦૪

હસીને નર બોલ્યો, બાળા વિચારી બોલો
ન સ્વાર્થ મારો કાંઇ, શું કામ આવું બોલો–૬૦૫
દુનીયા બધીમાં ભાળો, લંપટ નરો ભરેલા
ના ના હજુય કંઈ છે, નીતી રીતી ભરેલા–૬૦૬
ઓળખાણુ આપું કાંઇ, હું ઓળખું છું તમને
મુકીશ ઘેર આવી, તવ સાતા મુજ વળશે–૬૦૭
તૈયાર થાવ ઉઠો, વિલંબ કરો ન હાવે
રાત્રી ઘણીય ગઈ છે, વિલંબ કરો ન હાવે–૬૦૮
વળી સતી ત્યાં બોલી, હવે શું ઘેર આવું
પાપીએ ભ્રષ્ટ કીધી, હું મુખ ના બતાવું–૬૦૯
ઉપકાર આપ ભારે, મેં અંતરે ઉતાર્યો
તમો સીધાવો સુખથી, મેં શ્રેય પંથ ધાર્યો–૬૧૦
સરીતા વિષેજ અહીંથી, પડતું મુકીશ જઇને
આ પાપી દેહ ટાળી, પવિત્ર સ્વર્ગ જઇને–૬૧૧
માટે મુને મરવા, જવા દો કર્મ કરવા
તમો તમારે પંથે, સીધાવો કહું છું અંતે–૬૧૨
બોલ્યો પુરૂષ વાણી, સતી સુણીને શાણી
તમ ધારણા એ ખોટી, નવ દેહ તમારી ખોટી–૬૧૩
પાપીના ભ્રષ્ટ કરતા, પહેલાં હું તો આવ્યો
પાપીને દેઇ શીક્ષા, તમ ધર્મને બચાવ્યો.–૬૧૪

હું કસમ ખાઇને કહું છું સચવાયો ધર્મ પુરો
જુઠી ન મુજ વાણી વિચાર ટાળો બુરો-૬૧૫
મરવા ન દેઉં હવે તૈયાર થાવ જાવા
થોડામાં સમજી જાવો ટાઇમ નથી સમજાવા-૬૧૬
સતી સુણીને વાણી ઉઠી એ સાચુ જાણી
ચાલી એ નરની સાથે રસ્તો વિતાવી વાતે-૬૧૭
આવ્યું છે શહેર પાસે, દાખલ થઇ ત્યાં નારી
પછળ વળીને જુવે, ના નર શકી તે ભાળી-૬૧૮
વીસ્મય થઇ તે નારી, આ નર ગયેલો ભાગી
કૌતક અનેરૂ આતો, સતી રહી છે ભાળી-૬૧૯
શું સ્હાય મુજ કરવા, આવ્યા શ્રી નાથ આંહી
પંચાળી સ્હાય કીધી મને ગણી શું માંહી-૬૨૦
ના ના નથી હું એવી સ્થીતી વિષે ચઢેલી
પામર હજુય નારી કરે શું વ્હાર મારી-૬૨૧
ત્યારે શું કોઇ લંપટ, બાજી હજુય બીછાવે
ફસાવી કંઇક મુજને, સંકટ હજુય લાવે-૬૨૨
વિચાર આવા કરતી, સતી અતીશે ડરતી
ત્વરાથી ચાલી જાએ મધ્ય શહેરની મોજારે-૬૨૩
સંકટ કાંઇ ન આવ્યું સતીનું ઘર આવ્યું
ધીમેથી બ્હીતાં બાળા, ગૃહ દ્વારને ખખડાવ્યું-૬૨૪

છતાં ન કોઈ જાગ્યું, નિશા વિતી વધારે
પોકાર કંઈક પાડયા ન બોલે કો લગારે—૬૨૫
હવે તો થાકી સતીએ નિશ્ચય કર્યો છે એવો
પડી તો બહાર રહેવું ના સાદ કોને દેવો—૬૨૬
વિચાર એવો કરીને ધરણી પરે તે સુતી
શ્રમીત દેહ તેની છતાંય આંહી સુતી—૬૨૭
સહન કરે છે કષ્ટો નીજ ધર્મ રાખવાને
હજુય-નીર્મ્યું નહતુ શુભ સુખ ચાખવાને—૬૨૮
વિચાર આમ કરતાં નીદ્રા સતીને આવી
રજની ગઈ છે ચાલી, દીનકર સવારી આવી—૬૨૯
સતી છતાંય ઉંઘે શ્રમીત થયેલી દેહે
સાસુજી વહેલાં ઉઠયાં સતીને નવ દેખે—૬૩૦
પથારી જોઈ પહેલી પછી તે બહાર નીકળી
દીઠી સતીને સુતી, અતિશે રોષે કકળી—૬૩૧
પાસે જઈને તેણે પ્રહાર લાત કીધો
પુછયા વિના એ કાંઈ અતિશે માર દીધો—૬૩૨
થાકી તે ગઈ જ્યારે શરૂઆત ગાળ કીધી
રંડા અકેલી અહીંઆં સુતાં જરા ન બીતી—૬૩૩
છીનાળ શાના સુખમાં અહીંઆ રહી તું ઉંઘી
તું કર્મ રાંડ કાળાં વળી પુરી તું ગંદી—૬૩૪

સતી મુંઝાએ મુખથી, બેઠી રડે છે દુઃખથી
દે ડામ દાઝયા ઉપર, દયા નથી એ ધરતી-૬૩૫
વળી સતીને પુછે, દવા તું લાવી કયાં છે ?
યોગીએ આપી તે તો, બતાવ ઝટ કયાં છે ?-૬૩૬
સતી વદી ત્યાં ધીમે, સાસુજી દુઃખ દીધું
યોગી નથી એ ભોગી, અતીશે દુઃખ દીધું-૬૩૭
દવા ન કાંઈ આપી, છે ઉલટી સંતાપી
પ્રભુએ લાજ રાખી, તે આવી આંહી સાજી-૬૩૮
સતીની વાણી સુણી, સાસુ ભરાણી ક્રોધે
પતી બોલાવી તેણે, કરી છે વાત બધે-૬૩૯
તમે જાવ સાધુ પાસે, ખરીજ વાત લાવો
યોગીને પુછો વહેલા, તાકીદે અહીં આવો-૬૪૦
સસરો સતીનો હાવે, ગયો છે સાધુ પાસે
અહીંઆ સતીને ગાળે, સાસુ ઘણી સંતાપે-૬૪૧
એ રીતે કાળ જાતાં, સસરો સીધાવ્યા પાછા
આવ્યા અરેરે લાવ્યા, સતીના દોષ ઝાઝા-૬૪૨
સંદેશ સાધુ સુણીને, સતીનું મોત આવ્યું
અતીશે માર મારે, ફરી કર્યું જવાનું-૬૪૩
હજુય સાંજે જાવા, સતીને કીધું બાવે
તેથી તો ત્રાસ આપી, સતીને સમજાવે-૬૪૪

પડી છે સાંજ* તેવે, સતીને કીધું જાવા
સતીએ સુણી વાણી, લાગી અતી ગભરાવા—૬૪૫
કરે છે આનાકાની, તો માર ગાળ પડતી
છતાંય બેઠી બળથી, ના મારથી એ ડરતી—૬૪૬
સંધ્યા પડી છે જ્યારે, આવ્યો છે સસરો ત્યારે
સતીને કરથી ઝાલી, બળેથી બાર કાઢી—૬૪૭
પછીથી દ્વાર દીધું, લઈ સાથ માંહી ચાલ્યા
લઈ શહેર બહાર આવ્યા, યોગી અવાસ ચાલ્યા—૬૪૮
સતીને મુકી ત્યાંહી, સસરો સીધાવ્યા પાછા
અંધારૂં આંહી પડયું, સતીના હાલ આ શા ?—૬૪૯
પ્રીય પાઠકોજ આંહી, આરામ કંઇક લ્યોને
કઠલાલકર કહે છે, અવર ભાગે ગઇશું તેને—૬૫૦

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૧૧-૧૨.

રાગ-બારમાસી

નીર્જન ભુમીમાં બાળા રહી અકેલી દારા
સસરાને લેશ તેની દયા ન આવી જરા-૬૫૧
વિખુટી ઝુરે હરણી સતી રડે છે વરણી
ન કોઇ તેનું આંહી નીર્જન ભૂમીની માંહી-૬૫૨
અરેરે હાય આ શું કરી વિધી દશા શું
સસરો ને સાસુ મારાં પુરાં બન્યાં હત્યારાં-૬૫૩
કસઇ થકી એ ભુડાં દુનીઆં કહે છે રૂડાં
પણ દુઃખ મુજ ઉડાં દુનીઆ કહે છે કુડાં-૬૫૪
સુણે ન મારૂં કોઇ મરૂ ભલેને રોઇ
ઉપરાણું કોઇ મારૂ લેતું નથીય વારૂં-૬૫૫

છતા પતીએ હું છું વિધવા સમાન નારી
પતિનુ સુખ હું તો પરવારી હાય હારી-૬૫૬
પ્રભુ તું સ્હાય કરજે દાસીને દીલ ધરજે
ભીડે તું કામ કરજે દાસીની વારે ચડજે-૬૫૭
વીચારો આમ કરતી સતી વીતાવે ધરતી
સ્મરણ હરીનુ કરતી તજીને ડર ઉચરતી-૬૫૮
રાત્રી વહેતી કાળી જોઇ ધીર જાય હારી
દેખી મુઝાય નારી છે એકલી બીચારી-૬૫૯
તમરાના શબ્દ થાતાં ઘણાં સીયાળ ગાતાં
નીર્જન વન લાગે તે જોઇ બીક લાગે-૬૬૦
તેવી અંધારી રાતે ન કોઇ તેની સાથે
તેવામાં સાદ પુંઠે સંભળાયો ગાન સાથે-૬૬૧
વાંચક સુણી લ્યો અહિંઆ તે મર્મ આંહી ભાખુ
કો નર ધીમેથી આવે પાછળ થયો છે લાગુ-૬૬૨

જંગલમાં વ્યભિચારીનો ભેટો

(રાગ-ખુને જીગર કો પીતી હું)

વ્યભિ ના શોચો સલુણી શ્યામારે હું આવું કરવા વ્હાર
દીલબર ના દીલમાં લાવોરે હું છું તુજ રક્ષણ હાર ટેક-૬૬૩
બીજાતી અશરૂથી છાતી જાતી ક્યાં ઓ મદમાતી
અંધારે ઠોકર ખાતી ગુણગાન વિભુના ગાતીરે હું-૬૬૪

ઉભી રહે અબળા આજે, ના ના જરા તું આજે,
હું આવ્યો તારા કાજે મને પ્રેર્યો શ્રી જગરાજેરે. હું.-૬૬૫
સતી-છો કોણ દયાળુ દેવા, આવ્યા જે સ્હાયજ દેવા
કહો શું છે લેવા દેવા, કંઈ ખબર અંતર કહેવારે. હું.-૬૬૬
વ્યભિ-આવોને રામા આઘાં શું આમ બનેલાં બાઘાં
અહિં ડર દુનિયાનો ત્યાગો ન હઠશો આઘારે. હું.-૬૬૭
સતી-આઘા રહી વાતો કરજો ના મુંજ સામે સંચરજો
ઝટપટ ખુલાસો કરજો જોઇ વાણી વેણુ ઉચ્ચરજોરે. હું.-૬૬૮
વ્યભિ-હું તો છું તમ અનુરાગી હું કેમ શકું તમ ત્યાગી
લગની આ તમથી લાગી, આવ્યો હું પાછળ ભાગી. હું.-૬૬૯
સતી-હિણુભાગી એ શું બોલે, ગરવો થઇ શું ડોલે
મુજ તોલ અરે શું તોળે, તુજ મોત ચઢયું હિંડોળે. હું.-૬૭૦
વ્યભિ-કાલે મેં તુજને રાખી, રાખી પણ ના મેં ચાખી
આવી ચઢયો હિણુભાગી, તેણે આશા મુજ ભાગીરે. હું-૬૭૧
સતી-પાપી શું પુંઠે ધાયો, કાલે શું ના કમાયો
કુકર્મે ના તું ફાવ્યો, તોયે તું શાને આવ્યોરે. હું-૬૭૨
વ્યભિ-કાલે હિણુભાગી મળીઓ આજે અહિંયા ટળીઓ
એવો સંદેશો મળીઓ, આવી અહિં તેથી મળીઓ-૬૭૩
જો હું ના અહિંઆ આવું, તો ધાર્યું તેં તો જાવું
તુજ સસરા સાથે કહાવ્યું, હું એ આશાએ આવ્યો-૬૭૪

સતી–સસરો શુળી જોતો, આ કરવાથી ફજેતો
હું ધારૂં શ્રેયજ તે તો, મુજ વેરી સસરો છેતોરે. હું.–૬૭૫
વ્યભિ–છે સસરો તારો સારો, સંસાર સુધારે તારો
તુજ કંથ હવે મરનારો, તેથી ગણ મુજને તારોરે. હું.–૬૭૬
સતી–પાપી ટળ અહિંથી આઘો, તું બહોત બનેલો બાઘો
આશા એ મારી ત્યાગો, હવે મોત પ્રભુ પાસે માગોરે. હું.–૬૭૭
વ્યભિ–માની જા શ્યામા મારૂં, અહિ કોણ હવે છે તારૂ
નહિ માને જો તું મારૂ, સીતમ તુજપર ગુજારૂરે. હું.–૬૭૮
સતી–નિશ્ચય મેં ધાર્યું મરવું, તો શાને તુજથી ડરવું
કર હોય ભલે જે કરવું, તુજને હત્યા દઈ મરવું. હું.–૬૭૯
જીવતાં મુછ વાળ ન જડશે, કેશરી કેરો શું વરશે
મણી સર્પ છતાં ના મળશે, સતી તેવી તુજને વરશે. હું.–૬૮૦
વ્યભિ–આ શું બોલે છે બાળા, નાકર અમથી અહિં ચાળા
તુજ કારણ ભરી ઉચાળા, ફરી થાકયો ચરણે પાળારે. હું.–૬૮૧
આવો અલબેલી આવો, શીદ આમ કરી તલસાવો
મેં રાખ્યો તમપર દાવો, તો રહેમ દીલ કંઇ લાવોરે. હું.–૬૮૨

સતિ પર હુમલો

(રાગ–અસલનો)

કહીને એમ તેણે, સતિનો હાથ ઝાલ્યો
આવોને આમ શ્યામા, કહીને કંઇક ચાલ્યો–૬૮૩

સતીએ જોર કરતાં હિંમત હૈયામાં ધરતાં
પાપી પીડ્યા શું મરતો એમ્હે કહીને કર તો—૬૮૪
છટકીને દોટ મુકી પાપીની ચોટ ચુકી
પાપી પુંઠેથી ધાયો વિચાર કંઇક આવ્યો—૬૮૫
હિંમત ઘણીક હોય ગણાય તોય અબળા
શું ગાય જાય કયાંએ સીંહા છુટે જ્યાં પ્રબળા—૬૮૬
સતીને શ્વાસ ચઢીઓ, ચરણો શ્રમીત થાતાં
પાપીએ પુંઠ લીધી સતીને જાણુ થાતાં—૬૮૭
પડી તે ભાન ભુલી આપઘાત એજ કરવા
હજુ કસોટી કરવા પ્રભુ ન દેજો મરવા—૬૮૮
પાપી પુંઠેથી આવ્યો જોઈ સતી હરખાયો
મુખ ઉપર રૂમાલ નાખી સતી સુંઘોમાં નાખી—૬૮૯
સતી બેભાન થાતાં લીધો ઘણું હરખાતાં
હવે સતી કયાં જાતાં શું ના તમે શરમાતાં—૬૯૦
અતીશે શ્રમ આવ્યો બદલો દઈશ હાવે
એ શ્રમ સફળ તો થાતાં હું ભોગવીશ ભાવે—૬૯૧
સતીને લીધી ખાંધે ચાલ્યો તે વાસ જ્યાં છે
જંગલ વિષે તે આવ્યો નીજ વાસ એજ ત્યાં છે—૬૯૨
ખાલી હતી ત્યાં પેટી નાખી સુવાડી તેમાં
સગવડ હતીય એવી હવા ભરાય તેમાં—૬૯૩

પેટી ઉપાડી માથે ચાલ્યો તે ખુશી થાતો
નિર્ભય બનેલો એ તો ત્વરાથી રાહ જાતો—૬૯૪
રાત્રીના ત્રણ વાગે સ્ટેશન મહીં તો આવ્યો
દુર દેશ નાશી જાવા વિચાર એ બનાવ્યો—૬૯૫
પુરા તે ચાર વાગે ગાડી તહાં તો આવે
ત્યાં સુધી પેક પેટી કીધી ઉમંગ ભાવે—૬૯૬
અડકાવી પેટી સારી તાળું તે વાસી દીધું
ઉપર લપેટી કપડું જતન સરસ કીધું—૬૯૭
તેવે તો ગાડી આવી પાર્સલ કરાવી પેટી
ટીકીટ કરાવી બેઠો પેટીને મુકી હેઠી—૬૯૮
વાંચક હતો આ નર તો, સાધુના વેશ પહેલા
સતી છળવાને માટે મઢી મહી રહેલા—૬૯૯
તેમાં ન તેને ફાવ્યું સસરાની સાથ કહાવ્યું
રક્ષક સતીનો થઇને તેણે કર્યું આ ફાવ્યું—૭૦૦
અહીંથી હાવે તેણે જેરામ નામ રાખ્યું
યાત્રાનું કાઢી બહાનું ફરવાનું એણે રાખ્યું—૭૦૧
અહીંઆં રહેજો કહી એ પકડાઇ જાય કર્મે
લોકોમાં એ અધર્મી પીટાય પાપી કર્મે—૭૦૨
કરી વિચાર આવો દુર દેશ નાસી જાવા
સતી પુરી ફસાવા લેવા અનેરા લ્હાવા—૭૦૩

બે ચાર દીન થાતાં પુરી અયોધ્યા જ્યાં છે
'જેરામ' થઇને નિર્ભય ઉતર્યો અરે એ ત્યાં છે—૭૦૪
શોધીને ધર્મશાળા સગવડ તમામ વાળી
લઇને એકાંત ઓરડી પેટી તહાં ઉતારી—૭૦૫
જાત્રાર્થે કંઇક આવ્યા ગુજરાતી જન ઝાઝા
ઉતર્યો એ ધર્મશાળા આવ્યાં હતાં તાજાં—૭૦૬
વિચારી લાભ એનો જેરામ ખુશી થાતો
અહિં સુખીજ થઈશું મળ્યો છે યોગ એ તો—૭૦૭
દિવસે વાતો કરશું રાત્રે એકાંત થઈશું
જાગૃત કરી સતીને અતિ મોજથી રમીશું—૭૦૮
બાહેર કદાપી જઈશું અસબાબ સોંપી જઈશું
દેશી છે એજ માટે નીરાંત વાળી રહીશું—૭૦૯
આજે છે દીન પહેલો બહુ દીનથી ઇચ્છેલો
બજારે જાઉં તેથી સતી રીઝાય જેથી—૭૧૦
સાધન બધાંય લાવું રસોઇ પાણી કરવા
દાગીના કંઇ લાવું સતીને ખુશ કરવા—૭૧૧
જાઉં હું પેટી સોંપી ગુજરાતી એક જેને
ન કોઈ તેને અડકે ચેતાવી દઇશ તેને—૭૧૨
વિચાર આવો કરી ગુજરાતીને બોલાવ્યો
જેરામ સાદ દેતાં તે હર્ષભેર આવ્યો—૭૧૩

વધો જેરામ ત્યાં તો એ ભાઇ દેશી તેથી
તમોને કામ સોંપું વિશ્વાસ પડે જેથી—૭૧૪
હું જાઉં બહાર ફરવા ત્યાં સુધી અહી રહેજો
આ પેટી માંહી મારી કીમતી ચીજો તે જોજો—૭૧૫
ન કોઇ તેને ખોલે તપાસ એજ રાખો
ખોલેથી જીવ આને વળી તો જાય મારો—૭૧૬
એવી ચીજો છે માંહી માટેજ ભાઇ કહું છું
તપાસ પુરી રાખો વિશ્વાસ આપ રહુ છું—૭૧૭
ગુજરાતી બોલ્યો ત્યારે વિશ્વાસે આપ જાઓ
નિર્ભય રહેજો અમથી સુખેથી જઇને આવો—૭૧૮
અહીં પરદેશ આવ્યા છીએ જયાં આપણું ન કોઇ
મળ્યા ત્યાં એક દેશી સહોદરા તે ભાઇ—૭૧૯
જેરામ ખુશી થાતો બજારે જાવા લાગ્યો
વિચાર કંઇક ભાગ્યો પાછો વળી તે આવ્યો—૭૨૦
વળી કહે છે વરણી જતન કરીને જોજો
ઉઘાડશે જો કોઇ મરી જશે એ ખરે તો—૭૨૧
ગુજરાતી કહે છે ભાઇ નિર્ભય થઇને જાઓ
ફીકર તજીને એની બજાર જઇને આવો—૭૨૨
વળી ગયો તે આઘો પાછો વળી તે આવ્યો
ભાઇ જરૂર જો જો કહીને ગયો તે પાછો—૭૨૩

એવી રીતે તે પાછો, જઈ ચાર વાર આવ્યો
પછીથી હામ ધારી, બજાર માંહી આવ્યો—૭૨૪
જેરામની વૃતી જોઈ, ગુજરાતી વહેમ લાવ્યો
શી ચીજ પેટી માંહી, કીમતી ભરીને લાવ્યો—૭૨૫
આતુર કેમ આવો, પેટીમાં શું છે એવું
જોખમ ગમે તે થાયે, નિશ્ચયે તે જોઇ લેવું—૭૨૬
વિચાર એવા કરીને, પેટીનુ તાળુ ખોલ્યુ
પછીથી ધીમે તેણે, પેટીનું પડ ઉકેલ્યુ—૭૨૭
અંદર જુએ જ્યાં નીરખી, ગુજરાતી જાય હબકી
અરેરે હાય આ શું, ગુજરાતી જાય ઝબકી—૭૨૮
જરૂર ખુન કરીને, પાપી પેટીમાં લાવ્યો
સુંદર સ્વરૂપની નારી, તે શીદ મારી લાવ્યો—૭૨૯
રઢીયાળી રંભા કરતાં, કાંતી છે ચંદ્ર જેવી
અપસરા સમાન નારી છે કોઈક દેવી જેવી—૭૩૦
ગુજરાતી મુખ તેને, ધીમેથી હાથ દે છે
ધીમો જરાક લાગ્યો ગરમ શ્વાસ લે છે....૭૩૧
બ્રહ્માંડ જીવ તેનો, રહેલો તેને લાગ્યો
ધીમેથી બહાર કાઢી નીરખીને જોવા લાગ્યો—૭૩૨
અંગો બધાંય સાજાં વીચાર તેથી કીધો
પાપીએ પાપ કર્મે આીનો આ હાલ કીધો—૭૩૩

કામણ કરેલું કંઇએ મુર્છામાં નારી આ છે
વીચારી એવું લીધી હોસ્પીટાલે તેણે—૭૩૪
દવાખાને તે મુકી પાછો આવ્યો ફરીને ત્યાં તો
હતી એ ધર્મશાળા પેટી છે ખાલી જ્યાં તો—૭૩૫
વિચાર કરતો બેઠો પેટી છે ખાલી તેમાં
જેરામ ન જાણે તેવું ભરવું હવે શું એમાં—૭૩૬
પાપીને પાપ શીક્ષા, જરૂર કંઇક દેવી
વીચારી ધીર તેણે ધારીને ઉર એવી—૭૩૭
પેટી ઉઘાડી મુકી ભાતુ ઉઘાડું મુકયું
પેટીનું દ્વાર તેણે જુગ્તે અડાડી મુકયું—૭૩૮
જરાક હાલે જેવે અડકાય આપ મેળે
યુક્તિ લગાવી એવી બેઠો જઇ તે દુર—૭૩૯
ઘડીકવાર થાતાં, વાંદર ઘણાંય માતાં
ખાવાનું જોઇ હર્ષે આવ્યાં ઘણાંય ધાઇ—૭૪૦
મસ્તાન એક વાંદર પેટીમાં કુદી પડીયો
ખાવાને ભાતુ ભાવે, પેટી મહી તે પડીયો—૭૪૧
પેટીનુ દ્વાર તેવે પડયું ત્યાં આપ મેળે
ગુજરાતી દોડી આવ્યો તાળું તે તર્ત વાસ્યું—૭૪૨
વાંદર ખીજાયો ભારે પેટીમાં લાત મારે
થાકયો પછાડા ખાઇ ત્યારે રહ્યો સમાઇ—૭૪૩

પછી ગુજરાતી ધીમે પેટી કરીને સીધી
કપડું ઉપર બીછાવી હતી એ તેમ કીધી—૭૪૪
પછીથી બહાર ત્યાંથી ગયો તે ધીમે ચાલી
જેરામ સાંજે આવ્યો રમવાને રંગ વ્હાલી—૭૪૫
પેટી હતી ત્યાં જોઈ મનમાં ખુશી તે થાતો
મદન તણા તે તાપે આવેશ ના સમાતો—૭૪૬
ગુજરાતી આવી તેવે જેરામ સાથ વદતો
પેટી તમારી ભાઇ જો સાચવી છે મેં તો—૭૪૭
સોંપી હતી તે જેવી સંભાળી લ્યોને તેવી
જોખમ હવે તો મારૂં તે ઉતર્યું અત્યારે—૭૪૮
મુને ફીકર બહુ થાતી તમો ન આવ્યા તેથી
દીલગીર ઘણોય થાતો શું થઇ છે આ ફજેતી—૭૪૯
તેવામાં આવી પહોંચ્યા હરખ્યો ઘણોય જેથી
જોખમ ઘણેરૂ ઉતર્યું આ પેટી સોંપી તેથી—૭૫૦
જેરામ પેટી જોઇ વદ્યો ખુશીથી વાણી
ભાઈ હવે તો જાઓ રાખ્યું ઘણેરૂં પાણી—૭૫૧

છંદ-કટાવ

સાખી-ગુજરાતી વદીને એવું ગયો તેહ ચુકાવી દેવું
હવે જોઈ લ્યો વાંચક મારા જેરામ તણા અહીં ચાળા—૭૫૨

કડાવ

ભવન બનાવ્યું ભભકા ભારે કરી રોશની અંદર બ્હારે
લેમ્પ ઉંચા મેકરનું લાવ્યો જાણે દીવા આજે આવ્યો—૭૫૩
દીવા કરીરે હોલ બનાવ્યો જાણે દીનકર ઉગી આવ્યો
વળી રસોડે પેસી પોતે સરસ બનાવી રસોઈ જો તે—૭૫૪
દાળ ભાત ને શાક કરીને ગોળતણો કંસાર વળી તે
ખાંડતણું ના નામજ લીધું અપશુકનીયું તે તો રીધું—૭૫૫
તૈયારીથી ઢાંકી મુલે ગરમા ગરમી રહી અણમુલે
ગરમ કીધું પાણી ન્હાવાને થાક સતીનો તો જાવાને—૭૫૬
સુગન્ધીદાર સાબુ પણ મૂક્યો વળી પાટલો તે ના ચુકયો
અલંકાર પણ વીધવીધ જાતી વસ્ત્રો છે પણ વીધવીધ ભાતી—૭૫૭
ખુબીદાર બરમાની સાડી પહેરે લાડી જરા ન જાડી
ચોળીમાં પણ ચીત લગાડી બુધ્ધિને લાંબી પહોંચાડી—૭૫૮
કદાચ ચોળી હોયે આડી છતાં કુચ દેખાયે દાડી
અકકલને એવી પહોંચાડી એહ વસ્ત્રની ચોળી પાડી—૭૫૯
વળી ચણીયો લીધો તેવો ચાલો વાંચક જોવા જેવો
અહાં ઉતર્યા જોવા દેવા ભાત જાતમાં આતો કેવો—૭૬૦
અરે ચણીયા સાથે સાડી ડબલ પટે પણ દે દેખાડી
અંગ બધું એ દે ઉઘાડી એવા ચણીયા સાથે સાડી—૭૬૧
મુકયાં વસ્ત્રો એ બહાર કાઢી દીધાં સતીનાં ભાગ્ય ઉઘાડી
પલંગ વળી લાવેલો લાડે ઓરડી માંહી તે પણ ઢાળે—૭૬૨

તળાઈને તે પર ઓરાઢે શોભાવી તેને ઓછાડે
વળી વિચારી એવુ ધારે, સતી સંગ રમશું ત્યારે—૭૬૩
મદન મોજ મારીશું આજે ઇંદ્ર સુખ આ જોઈ લાજે
વિષ્ણુ સરખા બળશે દાઝે મુજ વિણ વૈભવ કોને છાજે—૭૬૪
આમ વિચારે ભાવી સુખને તે સંભારે હસતો હાલે
પેટી જોઇ હૈયું ઠારે, હવે સુંદરી કાઢું બ્હારે—૭૬૫
એમ વિચારી પડદો કાઢે, કુંચી ધીમે તેહ લગાડે
વળી જોઈ તે બાહેર આવે, રખે કોઈ દોડીને આવે—૭૬૬
દ્વાર હોલનું વાસી લીધું સાંકળ મારી તાળું દીધું
કામ એમ ચોકસ તો કીધું પછી કામ એ કરમાં લીધું—૭૬૭
પછીથી નિર્ભય થઇને પોતે, ખોલ્યું તાળું જોતે જોતે
પેટી કેરૂં દ્વાર ઉઘાડ્યું, અંદર સુતેલું કો ભાળ્યું—૭૬૮
વસ્ત્ર ઉપર તો છે ઓરાઢ્યુ, નીજ કરે જેવું ઓરાડ્યું
ખુશ થયો અંતરમાં એતો, સુંદરી આ જીવે છે તે તો—૭૬૯
પછી ધીમેથી તે તો બોલ્યો, હર્ષાવેશે એ બહુ ડોલ્યો
સતી સુંદરી આવો વ્હાલાં, હવે નહિ તલસાવો ઠાલાં—૭૭૦
એમ કહીને બાથ ભીડે છે, કપી સુતેલો તેહ ફરે છે
થાકીને અકળાયો એતો રીસ વિષેશ ભરેલો તે તો—૭૭૧
હુપ હુપ કરતો જાગી ઉઠયો, ખરી રીસથી તે તો રૂઠયો
જેરામને કંઠે વળગ્યો તરછોડયો નવ થાએ અળગો—૭૭૨

ધાજોરે કોઈ ધાજો બાપુ મને બચાવો બદલો આપુ
હાય ભુત આ નીકળ્યું કયાંથી કાઢે જીવ આ તનડામાંથી—૭૭૩

બુમો પાડી કંઇ જેરામે પણ ત્યાં કોઈ શાનું આવે
વળી બારણા સામે દોડે કપી એ ત્યાં પણ આવે જોડે—૭૭૪

અંગ બધું ઉઝરડી નાખ્યું નાક ગાલ સઉ કરડી ખાધું
લોહી લુહાણું અંગ થયું છે ભાન વસ્ત્રનું અરે ગયું છે—૭૭૫

નગ્ન વેશથી દોડે ઝાઝુ સુઝે નહી નાઠાની બાજુ
ઉપર માર પડે છે એવો મૃત્યુલોકમાં દીઠા જેવો—૭૭૬

પડયો ભોંય તે બુમો પાડે દ્વાર ના કોઇ ઉઘાડે
વાંદર પણ અકળાયો એવો દીઠો જયરામ કાળ જ જેવો—૭૭૭

પલંગ ચાદર તોડી નાંખ્યા હાંડી તક્તા ફોડી નાખ્યાં
ભોજન તે સહુ ઢોળી નાખ્યાં તળીચું ભીંતો ગોડી નાંખ્યાં—૭૭૮

તજી ભાન જેરામ જ પડીયો શ્વાસ કંઠમાં આવી અડીયો
ત્યારે બાહેર ઉભા લોકો જોવા મળેલા થોકા થોકો—૭૭૯

દ્વાર ઉઘાડયું યુક્તિ કરીને કપી નીકળ્યો હુપ કરીને
મારી થેકડો ચડયો છાપરે પડયો જેરામ કહી બાપરે—૭૮૦

—: સાખી :—

હુપહુપ કરીને નાઠો જેરામ કરી દીન માઠો
હતી મદન રંગની વાતો ત્યાં ખાધી કપીની લાતો—૭૮૧

(રાગ-અસલનો)—(બારમાસી)

કાપીને બહાર કાઢી, સહુ જન માંહી જાતા
દશા જેરામ જોઇ, મનમાંહી એ મુજાતાં—૭૮૨
જેરામ ભાન ત્યાગી, પડી રહ્યો અભાગી
જરી ન જુએ જાગી, લીધું છે દુઃખ માગી—૭૮૩
ભેગા મળેલા લોકે, વિચારી વાત શોચે
મરી તે અહિં જાશે, પહોંચાડો વૈદ પાસે—૭૮૪
વિચાર એવો કરીને, જેરામ લીધો ઉચકી
સઉજન સાથ જઇને, આવ્યા તહાં તે મુકી—૭૮૫
સતીની આંહી શી છે, ગતિ વિચારો ભાઈ
ડોકટરની પાસે તે છે, બેહાલ બનેલી બાઇ—૭૮૬
સતીને બચાવી લાવ્યો, જે વીર ગુજરાતી
હરદમ ઉભો તે રહે છે, સતીની સેવા થાતી—૭૮૭
ડોકટરે દર્દ જાણ્યું, દવા તો સરસ કીધી
મુર્છા સતીની ટાળી, સાવધ સતીને કીધી—૭૮૮
નયનો ઉઘાડી ન્યાળે જંગલ નહી તે ભાળે
સાધુ ન આંહી દીઠો આવાશ જોઇ મીઠો—૭૮૯
સતિ વિચારે મનમાં ઘડે છે ઘાટ તનમાં
અરેરે કયાં હું આવી મને ભૂલાવે ભાવિ—૭૯૦
મુકયાં કયાં સાસુ સસરો મુકયો પતિ કયાં મારો
અહીંઆં હું કયાંથી આવી દીઠો ન દુખ આરો—૭૯૧

ભયભીત ચહેરે વદવા સતી પ્રયાસ કરતી
ના જીભલડી ઉપડતી ડોકટર પ્રતિ એ જોતી—૭૯૨
સાહેબ ના પીછાણું ના આપને હું જાણું
આ ઠામ નામ શું છે આ ગામ નામ શું છે—૭૯૩

હું અહીં કયાંથી આવી મુકી ગયું કો લાવી
સાહેબ દો ફરમાવી મુજ રહેમ દીલ લાવી—૭૯૪
ડોકટર વદ્યા છે વગતાં ના સુંદરી એ ડરતાં
આ છે તો દવાખાનું બીજુ કાંઈ ન જાણું—૭૯૫
પુરી અયોધ્યા નગરી જાત્રા ભરાય સઘળી
ઉંચકી આ ભાઇ લાવ્યા દુખે તમારા ધાયા—૭૯૬

ગુજરાતી ભાઇ આગળ આવી સતીને પુછે
તમ નામ ઠામ બાળા મુને કહોને શું છે—૭૯૭
સતી વદે છે ત્યારે હું શું વદુ અત્યારે
છે કર્મ કથા ભારે થવાનું શું આ કાળે—૭૯૮
આગ્રહુ તોય નરનો. કથની સતીની સુણવા
સતીએ દીઠો જ્યારે લાગી તે તવ વદવા—૭૯૯
સુણોને ભાઇ મારી વીતક વીતેલી વાતો
કહેતાં ભાઇ આજે અતિશે શોક થાતો—૮૦૦
છે સાસરૂ ગુજરાત રૂડા એ રાજનગરે
પીઅરમાં વાટ ઉછી રૂડા વઇરાટ નગરે—૮૦૧

માતા પીતાય મારાં પુરાં હતાં હત્યારાં
કાળાં તે કર્મ વાળાં હતાં દીલનાં ગોઝારાં—૮૦૨

જન્મી હું તેહ કુખે પરભવ તણાં તે દુઃખે
મુને જીવાડી અમથી મારી જ હોત વીખથી—૮૦૩

હું મોજ તેથી જાણું આ તેહથી અકારૂં
ધરાવી હીત મારૂં જીવન બગાડયું ધારૂં—૮૦૪

લોભી પીતાએ લોભે મોટી કીધીતી મુજને
પૈસા પુરા એ રળવા મોટી કીધીતી મુજને—૮૦૫

માગાં ઘણાંય આવે મારૂં જ રૂપ જોઈ
પાપી પીતાયે પણ તો પૈસે રહ્યાતા મોહી—૮૦૬

થયાં તાં સોળ વરસો કુંવારી સાય હું તો
પાપી પીતાના ઘરમાં સ્ત્રી ધર્મે આવી હું તો—૮૦૭

હું ધર્મ કર્મ જાણી રહીતી શુદ્ધ ભાવે
પાપી પીતાને તેથી ઠપકા ઘણાય આવે—૮૦૮

કરવાને લગ્ન મારૂં પીતા ગયા છે તેથી
મુજ વર શોધી લાવ્યા આનંદ થાય જેથી—૮૦૯

વાંચક સુણોને મારા પછી બનેલું જે જે
આગળ લખેલું મેં તો જેવું બનેલું તે તે—૮૧૦

રડતાં સતીએ તે તો વર્ણવ્યું બધું પછી તો
જેરામે ઝાલી રાતે ત્યાં સુધી કહ્યું છે તે તો—૮૧૧

વદી સતી પછી તો ખબર પછી નથી તો
હું આંહી કયાંથી આવી કેવું લખેલું ભાવી—૮૧૨
ગંગા છે નામ મારૂં દુઃખે બળેલી બાળું
ઓળખાણુ ભાઈ આપો કહી કલેશ દીલ કાપો—૮૧૩

અધુરી મારી કથની કહોને જેહ જાણો
વદ્યો સુણીને નર તો સુણો અધુરી વાતો—૮૧૪
કહી બધીય તેણે પુરી વીપે બનેલી
કહી પાપીને તેણે શિક્ષા વળી દીધેલી—૮૧૫

વદ્યો પછીથી વાણી બાળાએ વાત જાણી
છે પુછવાનું મારે પરણ્યા તાં આપ જ્યારે—૮૧૬
તમ માત તાત જેને હતું સંતાન બીજું
જો યાદ હોય તમને કહો શું નામ તેનું—૮૧૭
વદી ગંગા ત્યાં વાણી એ વાત ભાઇ ભુલી
વર્ષ આઠ કેરો ભાઇ મારે હતો ન ભુલી—૮૧૮
મોહન મધુર નામે હજીુય રહે છે ગામે
માતા પીતા તો પ્લેગે ગુજરી ગયાં છે હાવે—૮૧૯
સારો છે ભાઈ મારો ન વાત આવી જાણે
કદાપી તે તો જાણે આવે તે તર્ત ટાણે—૮૨૦
વાતો બધીય જાણી નયને ભરાયું પાણી
ડુમો ભરાઇ આવ્યો નર તો વદે ન વાણી—૮૨૧

નિશ્ચય થઈ રે ગંગા, પુછે છે પ્રેમ આણી
કહોને ભાઇ શાથી, નયને ભરાયું પાણી—૮૨૨

વદયો તે નર રડતાં, નીહાળ બેન મુજને
હત્યારો ભાઈ હું છું, કહું શું તુજને—૮૨૩
મોહન છે નામ મારૂં, વીરાટ ગામ મારૂં
સુણીને દુઃખ તારૂં, બળે છે દીલ મારૂં—૮૨૪

સુણીને આવી વાણી, સતીને સ્નેહ આવ્યો
ગળે તે બાઝી ઉછળી, સતીને સ્નેહ આવ્યો—૮૨૫

ભલો તું આંહી આવ્યો, મુજ જીવને બચાવ્યો
કહી સ્નેહાશ્રુ લાવી, નીજ વીરને નવરાવ્યો—૮૨૬
પછીથી બેન ભાઈ, ઉમંગ દીલ લાવી
ભોજન કીધું મંગાવી, ઉતારે નીજ આવી—૮૨૭

રહીને દીન થોડા, પાછા વતન સીધાવ્યાં
અતી આનંદ સાથે, નીજ ગામ એહ આવ્યાં—૮૨૮

ભાભીને ભાવે ભેટી, સતી ઘણુંય રડતી
છાતી શું ચાંપી ભાભી, છાની તે રાખે રડતી—૮૨૯
મોહન કહે તો બેની, જીવન અહીં તું ગાળે
દુઃખી થવાનું હવે, ના સાસરૂં સંભારે—૮૩૦

લખું હું પત્ર આજે, સસરાથી દુઃખ ભાગે
ઉઘાડું આંખ તેની, ભલેને દુઃખ લાગે—૮૩૧

સતી વદી ત્યાં એવું, ના ભાઇ એવું કરજે
વિચાર કાંઇ કરજે, દયા તું મારી ધરજે—૮૩૨
ભલે હો દુઃખ દરીઓ, વિશેષ ત્યાંઇ ભરીઓ
છતાંય તેહ સારૂં, જીવન જશે ત્યાં મારૂં—૮૩૩
ગયા ના દીન કોના, મૈયર વિશે રહેથી
સાસરૂં છે સ્વર્ગ સ્રીને, શું થાય છે કહેથી—૮૩૪
માટેજ વીર મારા, આરામ લેઈ જાશું
દુઃખેથી દીન કાઢી, લુખુ સુકુ ત્યાં ખાશું—૮૩૫
લખો હયાતી મારી, ચીંતા ન થાય જેથી
ત્યારે તો વીર મારા, ખુશી થઇશ તેથી—૮૩૬
લખ્યો છે પત્ર તેવો, સતી વદી છે જેવો
ખુશીથી દીન જાતા, વળી કંઈક શાતા—૮૩૭
અહીંઆં હવે શું બનતું, સતીનાં સાસુ સસરો
રાત્રી બધાંય જાગ્યાં, સતીની રાહ જોતાં—૮૩૮
દવા તે લેઈ આવે, આ પુત્રને જીવાડે
યોગી છે દેવ જેવા, ન કાંઈ લેવા દેવા—૮૩૯
થતું પ્રભાત જ્યારે, વળી વળી વિચારે
હજુ ન રાંડ આવી, દવા ન કાંઇ લાવી—૮૪૦
એવી તે રાહ જોતાં, મધ્યાન વેળા વીતી
સસરાને સાસુ કેરી, દીલે ચઢી છે બીતી—૮૪૧

સતીનો જાય સસરો યોગી મઢુલી જ્યાં છે
ખબર બધીય લેવા યોગીનો વાસ જ્યાં છે—૮૪૨
આવ્યો તે પુર પાટે નદી કિનારે તે તો
ગયો મઢુલી માંહી ખાલી દીઠી છે તે તો—૮૪૩
યોગીનો વાસ શોભે શમશાન જેવો આજે
ઉપર તો કાગ બોલે થાયે ન કો અવાજે—૮૪૪
સતી જતી ન દીઠો મનમાંહી ભય પેઠો
અંધારાં આંખે આવ્યાં ધરતી પરે તે બેઠો—૮૪૫
જોયાં ખાંચા ખચીયા કોતર બધાંય જોયાં
ઝાડી તે જોઇ વળીઓ જતી સતી ન જોયાં—૮૪૬
નિશ્ચય થયો ત્યાં એને હતી એ રાંડ વંઠી
ભરમાવી જોગી ભોળો ગયેલી રાંડ નાઠી—૮૪૭
આવ્યો ત્વરાથી પાછો વીગતે વાત જાણી
ખબર કહી ત્યાં એવી સતી જતીને પરણી—૮૪૮
નાસી ગયાં તે ક્યાંએ પત્તો ન તેનો લાગે
હાય હવે શું થાશે એ બીક મુને લાગે—૮૪૯
વદી સુણીને સાસુ એમાં તો બીક શાની
પીયર કહીને ગઈ છે કહી છે એવું જાણી—૮૫૦
હતી એ રાંડ ભુડી જોગીની જાત રૂડી
ભક્ષીએ લેત સઉને સાચી એ વાત કહુંને—૮૫૧

આ પુત્ર મુજ પ્યારો તે તેહને પ્રતાપે
પથારી આજ પોઢયો એ રાંડ તો સંતાપે—૮૫૨
રહી જો હોત ઘરમાં જરૂર જીવ લેતી
ગઇ થયું તે સારૂં હવે નથી હુલેતી—૮૫૩
પુત્રનો જીવ બચશે, એ રાંડના જવાથી
માટેજ શોક ત્યાગો નિર્ભય થઇને રહેજો—૮૫૪
પુછતું જો આવે કોઈ પીયર ગઇ તે કહેજો
બીજી તે બીક ત્યાગી નિર્ભય થઈને રહેજો—૮૫૫
વીસારી આમ સતીને રહ્યાં નિરાંત વાળી
ઠંડા થઇને બેઠાં આપદ બધીયે ટાળી—૮૫૬
હતી એ આશા મોટી સતી તણા ગયાથી
પુત્રને સારૂ થાશે સતી તણા જવાથી—૮૫૭
એ આશા ખોટી પડતી જણાઇ જતે દહાડે
જણાય દીન દીને ગળતો જતો તે હાડે—૮૫૮
ખાંશી અતીશે આવે અતીશે તાવ લાવે
પથારી વશ પડયો છે શકતીય બધીય જાવે—૮૫૯
અનાજ કાંઇ હાવે જરાય ન કાંઈ ભાવે
વિવિધ જાત રાંધી ભાવે ન તેહ ખાવે—૮૬૦
જોવા સબંધી આવે વદે તે દીન ભાવે
જીવ્યાની આશ આની ભાઇ ત્યજી દો હાવે—૮૬૧

અહીંયાં દશા છે આવી વિરાટમાં શું થાયે
અતીશે દુઃખે દમતા સતીના દીન જાયે—૮૬૨
છે ભાઇ દીલે ભોળો ભાભીને મન ચોળો
સંતાપ એહુ આપે મેણું ઘણુંય મારે—૮૬૩
આથી સતીનું અંતર ઉકળી ઉઠયું છે હાવે
કકળાટ થાય તેથી ના ભાઇને કહેવાયે—૮૬૪
દુઃખની બળેલી બાળા બુજાવે કયાંથી લાળા
જ્યાં ત્યાંથી આગે આવે બળતા વળી અંગારા—૮૬૫
નિર્મ્યું ન સુખ વિધિયે સતીના ભાગ્ય માંહી
જુની છે રીત એ તો સતીના ભાગ્ય માંહી—૮૬૬
તેનું તો મન આથી, પીઅર થકી તો ઉઠયું
અન્નજળ હવે તો અહીંથી સતીનું હાય રૂઠયું—૮૬૭
સુળી તો સાસરાની સતીને મીઠી લાગી
મૈયરની ગાદી હાવે સતીને ખારી લાગી—૮૬૮
પત્રની રાહ જોતી કરવાને આણું આવે
સસરો કે કોઈ આવે દયા જો મારી લાવે—૮૬૯
આશાએ દીન આવા સતીના જાય દુઃખે
વળી એ દીલ આવે પતી પડેલા દુઃખે—૮૭૦
દીનો ગયા છે કંઈએ સતી નીરાશ થઇ છે
ખાત્રી પડી છે ત્યારે ત્યાગી તો મુને દઈ છે—૮૭૧

આક્રંદ અતીશે કીધું ના અન્ન પાણી લીધું
રાત્રી બધીય જાગી નીંદ્રા બધીય ત્યાગી—૮૭૨
સવારે ઉઠી જ્યારે નયનો કરીને રાતાં
ચક્કર અનેરા આવે પડતી ઢળતી તે જાતાં—૮૭૩
એવામાં પોસ્ટમેને પત્ર જ એક નાખ્યો
હેતુથી ઉઠી સતીએ એ પત્ર પાસ રાખ્યો—૮૭૪
પરવારી લેઇ બેઠી એકાંત જઇને વાંચે
થયું ન દીલ ટાઢું અરેરે હાય સાચે—૮૭૫
લખ્યું છે પત્ર માંહે ઝટ એ અત્રે આવે
ગંગાનો કંથ માંદો આખર ઘડી છે હાવે—૮૭૬
આશા તજી છે સૌએ પત્રજ તેથી લખીઓ
વીલંબ કરો ન ઝાઝો આ તાર જાણે લખીઓ—૮૭૭
જોવું જો હોય મુખ તો ઉઠીને આજ આવો
નહી તો તમારી ખુશી નથી અમારો દાવો—૮૭૮
સતીએ પત્ર આવો વાંચી રડી અતીશે
જવા ભાઇને વિનવ્યું એ પત્ર નીજ ભીશે—૮૭૯
મારે તો ભાઇ જાવું એ સાસરી મહીં તો
હવે તો દીન એકે રહેવાય ના અહીં તો—૮૮૦
ફુટયું છે કર્મ મારૂં જીવન થયું અકારૂં
તજી બધુંય આંહી જવાનું હવે ધારૂં—૮૮૧

લખેલું દુ:ખ કરમે, મીથ્યા ન થાય કોથી
આગળ અનેરાં દુ:ખડાં, હજીુય હાય જોતી—૮૮૨
સતી વદીને એવું, રડી છે દીલ ખોલી
ગળું રૂંધાઇ જાતાં, શકાય નહી બોલી—૮૮૩
મોહને તર્ત ઉઠી વસ્ત્રો તે પહેરી લીધાં
બેસીને ધીર વચને, આશ્વાસનોય દીધાં—૮૮૪
વળી તૈયારી કીધી લીધી સતીય સાવે
ચાલ્યાં તે બેન ભાઇ, ખરેખરા મધ્યાને—૮૮૫
ચાલે તે ભાઇ આગળ, બેની તે જાય પાછળ
આક્રંદ છુપુ કરતી, માપે ધીમેથી ધરતી—૮૮૬
આવ્યાં તે રાજનગરે, દીઠી સતીને સસરે
લાવીને રોજ મજરે, સાસુજી ક્રોધ પ્રજળે—૮૮૭
તડુકી ઉઠી એ તો, સસરોએ ગાળ દેતો
ભક્ષો તેં પુત્ર મારો, ડાકણુ સ્વભાવ તારો—૮૮૮
રંડા તું રાંડવાને, આવી હવે તું આજે
સતી જો હોય તું તો, પીડાઇ મરજે લાજે—૮૮૯
ગઇતી સુખ કાળુ, કરીને હાય તારૂં
હતાં શું નાંરૂં કારૂં, બુડાડયું કુળ મારૂં—૮૯૦
વાળ્યાં બીજાએ જ્યારે, છાના રહ્યાં તે ત્યારે
સહુન બધુ તે કરીયું, વખત નથી અત્યારે—૮૯૧

સતીને ત્રાસ થાતો, ના શોક તો સમાતો
શરમાતી પેઠી ખુણે, સાસુ ધીમેથી હુણે—૮૯૨
જાણું પતિની પાસે, અવસર એહ ખોળે
લોકો ભરાઈ બેઠા, શરમાતી આપ શોરે—૮૯૩
કંઠે છે પ્રાણ પતીનો, લોકો વળી ઉચ્ચારે
પુરણ ભાગ્ય હોયે, તો રાત આજ કાઢે—૮૯૪
સંધ્યા થઇ છે જ્યારે, ગયા છે લોક જમવા
દવા તે લેવા સસરો, સાસુ તે ખાવા કરવા—૮૯૫
વેરાયાં એવી રીતે, ન કોઇ પતીની પાસે
અવસર વીચારી એવો, ગઈ પતીની પાસે—૮૯૬
વદી સતી ત્યાં રડતી, ઓ કંથ દુઃખ આ શું
એ દોષ કંથ મારો, કરી અરે દશા શું ?—૮૯૭
હું પાપી પ્રાણ મારા, હીણભાગી આપ દારા
ગતી થશે શું મારી, હું તો ઠરી હત્યારી—૮૯૮
સુણીને કંથ બોલ્યો, સતી સલુણી નારી
દુઃખી કરી મેં તુજને, ગણું હું ભુલ મારી—૮૯૯
દુનીઆ તજીને આતો, સ્વર્ગે સીધાવું હું તો
નક્કીજ એજ ભાસે, દુઃખી થઇશ તું તો—૯૦૦
મુજ જીવ તુજ માંહે, મુંઝાય છેજ આજે
દેખીને દુઃખ તારુ, અંતર અરેરે દાઝે—૯૦૧

માતા પીતાએ મારા ખરેખરા હત્યારાં
વળી અરેરે લાગ્યાં, વેરી થઇને તારાં—૯૦૨
જીવન ખરાબ તારૂ, મેં તો કર્યું છે આજે
આશીષ મુને દેજે, માફી તું તેની દેજે—૯૦૩
સતી વદી ત્યાં વાણી, ના દીલ દુઃખ ધારો
દુઃખો અનેક સહીને, કાઢીશ જનમારો—૯૦૪
લોકો ભલેને કહેશે, તે દુઃખ દીલ સહેશે
પ્રભુજી પાર દેશે, દારા એ દુઃખ સહેશે—૯૦૫
માટે પતી ઓ મારા, ના દુઃખ દીલ ધારો
તજી સંસાર ખારો, સ્વીકારો પંથ પ્યારો—૯૦૬
સતીની સુણી વાણી, નયને ભરાયું પાણી
સતીનો કર ઝાલી, ચુમી કરી છે જાણી—૯૦૭
અરેરે તર્ત ત્યારે, કફ તો ચઢયો ઉછાળે
પતિને મુઝાઈ મારે, જીવતો ચઢયો ઉકાળે—૯૦૮
બોલી શકાયું નહિ, રૂંધાયો કંઠ જ્યાંહિ
સતીએ બુમ મારી; આવ્યાં સૌ ધાઈ તાંહી—૯૦૯
બેઠા છે સાથ સરવે, નિહાળે કાંતિ તેની
શરીરે શીત વ્યાપી, નાડી તુટી છે તેની—૯૧૦
ગઈ છે શાન શુધ્ધિ, ખુટી છે તેની શુદ્ધિ
ધીમો તો શ્વાસ પડીઓ, બ્રહ્માંડ જીવ ચડીઓ—૯૧૧

તણાતું તન તેનું, સ્વર્ગે તે જીવ જાતો
પડ્યું તે શબ થઈને, અરેરે જીવ જાતાં—૯૧૨
પાડીને લોકો પોકો, કર્યું રૂદન અતીશે
સતી તો છાની રડતી, રૂધીર કાઢયું શીશે—૯૧૩
સવારે સૌએ શોકે, સંસ્કાર સર્વ કીધો
સતી શણગાર સરવે, છીનવી બધોય લીધો—૯૧૪
ચુડી કઢાવી હાથે, વસ્ત્રો પહેરાવ્યાં કાળાં
વેણી રચાવી સારી, મુડાવી નાખી ધારી—૯૧૫
રઢીઆળુ રૂપ નારી, આજે બની હત્યારી
કરી ચુડેલ જેવી, હતી સદભાગ્યા દેવી—૯૧૬
હિંદુ સમાજ તારી, આવી ઘણી બલીહારી
હજારો હિંદુ નારી, તારી પીટે પીટારી—૯૧૭
બાળા નવોઢા ફરતી, રંડાય ભાગ્ય ફુટે
વૈધવ્ય એજ ગાળે, હાથે ઉતારી ચુડે—૯૧૮
તીલક ન ભાળ થાએ, માથુ વળી મુડાયે
શણગાર સર્વે છોડી, વસ્ત્રો તે શ્યામ ઓઢે—૯૧૯
અતિ રડાવે બળથી, કુટાવે વીવિધ કળથી
ગોંધાઈ ઘેર રહેવું, ખાવાનું દુઃખ સહેવું—૯૨૦
અરેરે રીત આવી, અબળાને દુઃખ દાઈ
હિંદુઓ રૂઢી કેરી, નારી પીટે પીટારી—૯૨૧

સતીને દુખ આવું, લખયું કર્મ માંહી
પતિ સીધાવ્યો સ્વર્ગે, હવે શું થાય ત્યાંહે—૯૨૨
શણગાર સર્વ ત્યાગ્યો, વિલાસ સર્વ ભાગ્યો
મુડન કરાવ્યું માથે, ચુડો ઉતાર્યો હાથે—૯૨૩
સબંધી સર્વ આવે, મોકાણુ કાણુ કરવા
સતિને સર્વ થઇને, આગળ કરે છે રડવા—૯૨૪
મારી ગોદ્દાવી સરવે, કુટાવે લોક ઝાઝુ
પુછે ન ભાવ ખાવા, થઇને એક બાજુ—૯૨૫
વાસી અજીઠુ આપે, વળી અતિ સંતાપે
એ રીત ભુખ દુખે, સતી તપાય તાપે—૯૨૬
છોડીને સ્વર્ગે જેનો, પતિ ગયો છે પહેલો
તેને તો સર્વ છાંડે, સમાજ ધારો એ તો—૯૨૭
આથી સતીનું હાવે, શરીર તો સુકાયું
અતિશે ભુખ દુખે, તાપેથી તન ભરાયું—૯૨૮
માથુ ચઢીને આવ્યું, અશક્તિ અંગ આવી
સતી પડી પથારી, દુખે ભરેલું ભાવી—૯૨૯
દરકાર કોઇ તેની, કરે નહિ લગારે
ન અન્ન પાણી આપે, દુખેથી દીલ બાળે—૯૩૦
દીનો ઘણુાય એવા, વિત્યા સતીના દુખે
ચેતન ઘટયું એ સરવે, અતિશે દુઃખ ભુખે—૯૩૧

જાણ્યું બધાએ જ્યારે, મરી જશે આ નારી
અપવાદ એજ આવે, મારી તે નાખી ધારી—૯૩૨
ઠંડક વળે એ દીલમાં, મરી એ જાય જ્યારે
છતાંય લોક લાજે, વિચારતાં અત્યારે—૯૩૩
દવા તે દારૂ કાંઇ, કરવીજ આજ પડશે
મરવાની આ છે નકકી, લોકાપવાદ નડશે—૯૩૪
દવાખાને તે લીધી, ઝોળી કરીને તેમાં
ડાકટરને વાત કીધી, સતી બીમાર જેમાં—૯૩૫
તાકીદે કેશ સુધરે, દાકતરે લાંચ માગી
સુધરે ન એમ સારૂ, તેથી ન જોયું જાગી—૯૩૬
દરકાર રાખ્યા વિના, સસરો સતીનો ચાલ્યો
અનાથ આજ અબળા, એકેલી મુકી ચાલ્યો—૯૩૭
ડોકટર ભરાયા રોષે, દવા ન સારી આપે
તથાપી રામ રાખે, તેને શું કોણ ચાખે—૯૩૮
આરામ સતીને વળીઓ, ખોરાક સારો મળીયો
તેથી તો દર્દ તેનું, ધીમેથી પાછું હઠીયું—૯૩૯
ખબર તો એક દીને, સસરો જોવાને આવ્યા
મર્યા જીવ્યાની તે તો, ખબર જોવાને આવ્યા—૯૪૦
નજરે નિહાળી સતીને, તબીયત બનેલી સારી
સસરો મુઝાય ભારી, જીવે હજુય નારી—૯૪૧

અરેરે લ્હાય આ તો, ઉભી હજુય રહી છે
ધાર્યું તું કાંઇ કાંઇ, આ આડ ખીલી રહી છે—૯૪૨
બળી જીવ્યામાં આતો, ના તાપ એ સમાતો
કરવાને ગયા સીધું, થયો પુરો ફજેતો—૯૪૩
ડાકટર બોલાવ્યા પાસે, એકાંત માંહી બેસી
રૂસ્વતની નોટો દીધી, વસુ બસોની પુરી—૯૪૪
વળી વદયો તે એવું, સુણો સાહેબ કહું તે
દરદી તમોને સોંપી, છે મુજ પુત્ર વહુ તે—૯૪૫
તેણે તો ભક્ષી લીધો, મારો જે પુત્ર પ્યારો
કાંમણ કુમણ એ જાણે ના અબળા એ ધારો—૯૪૬
માટેજ નાશ તેનો, કરવો જરૂર હાવે
ધાર્યું તું એજ મરશે, મારૂ તે કામ સરસે—૯૪૭
તથાપી દીઠું આજે, સાહેબ આ તો થાએ
જીવતી રહે તે હાયે, મહેનત બધીએ જાએ—૯૪૮
અહિંથી ઘેર નગલાં, તેનાં હવે ન આવે
દવાજ તેવી આપો, ઝટ તાગ તેનો આવે—૯૪૯
બનશે જો કામ મારૂં, ઇનામ દેઉં સારૂં
આ દાસ દીન ધારી, કૃપા કરો કૃપાળુ—૯૫૦
ડાકટરે સુણી વાતો, ધુણાવી શીશ હા તો
ગયા છે ઉઠી સસરો, ડાકટર વિચાર કરતો—૯૫૧

સતીની પાસ આવ્યા, પુછી બધીય વાતો
સતીએ મન મુકી, કીધી બધીય વાતો—૯૫૨
ડાકટરે દર્દ જાણ્યું, દુખ તો બધું પીછાણ્યું
દયા સતીની આવી, બતાવી એક ચાવી—૯૫૩
પેટંટ દવાઓ આપી, સતી બનાવી સારી
સસરાની વાત તેને, કહી વિચારી ધારી—૯૫૪
ડાકટર સતીને પુછે, બાળા કહો તું હાવે
તારે જવું છે કયાંયે, જણાવ દીલ ભાવે—૯૫૫
સાસરીએ જઇશ તું જો, નિશ્ચય મોત થાશે
જીવતી રહીશ તું જો, બીજે સ્થળે નાશે—૯૫૬
માટે તું બોલ બાળા, જે દીલ તુજ હોયે
ઇચ્છા જો હોય તારી, દીકરી ગણું હું તોયે—૯૫૭
વર્તન પવિત્ર તારૂં, સુણી હું ખુશ થાતો
વળી તુંજ દુઃખ દેખી, અંતર ઘણું મુઝાતો—૯૫૮
આવે જો ઘેર મારે, વાંધો ન હોય તારે
સુખી તું થઈશ ત્યાં તો, આનંદ સર્વ જ્યાં તો—૯૫૯
મુજ પુત્રીઓ તો બે છે, ગણીશ તુને ત્રીજી
ભણાવે તેને તું તો, ચીન્તા તજીને બીજી—૯૬૦
સતીને વાત લાગી, મીઠી એ ભ્રાંત ભાગી
બાપું હું ત્યાંય આવું, જરા ન દીલ લાવું—૯૬૧

દુઃખી છે દીન મારા સુખી નથી થવાના
છતાંય આવું સાથે બનશે તે કરીશ હાથે—૯૬૨
ઇચ્છા જો આપ હોશે વૈધવ્ય મારૂ ગાળુ
બીજું ન કાંઇ જોઈએ વીના બે ટંક વાળુ—૯૬૩
સાંજે સતીને લઇને ડોકટર ઘેર આવ્યા
પત્નીને એમ કીધું સતીને સાથ લાવ્યા—૯૬૪
પત્નીનું નામ તારા સ્વભાવ છે જ સારા
હળવેથી આવી ધાઇ ભલે પધાર્યાં બાઇ—૯૬૫
કહીને કંઠ વળગી પોતાની પુત્રી જાણે
ગંગાને શાથી જાણે ઉમંગ આવ્યો તે ટાણે—૯૬૬
રહે તે આંહી રોજે ખાતા પીતા તે મોજે
વિસાર્યા દુઃખ સરવે હણાયુ દુઃખ હળવે—૯૬૭
અહીયાં સતીનો સસરો ખબર જોવાને આવ્યો
ડાકટરે કહ્યું તેને સંદેશ એજ કહાવ્યો—૯૬૮
ગુજરી ગઈ તે બાઇ ઇનામ આપો કાંઈ
બધુંય દુઃખ ડુબ્યું ગઈ તે સ્વર્ગ માંહી—૯૬૯
સસરો સુણીને બોલ્યો સાહેબ નોટ સોની
ઇનામ આપું આજે ખુશી થઇને લ્યોની—૯૭૦
કહીને એવું પોતે સીધાવ્યા ઘેર પાછા
કરી કીયાઓ સરવે પત્રો લખ્યા છે ખાસા—૯૭૧

માંકણુ સતીની માંડે સતી રહે છે કોડે
ભજન પ્રભુનું કરતી હેતેથી ધ્યાન ધરતી—૯૭૨
ડોકટર તો એક દીને બહાર બાગે બેઠા
તેવામાં સખ્સ બે તો આવીને માંહી પેઠા—૯૭૩
મસ્તક નમાવી પડીઆ ડાકટરના પાય માંહી
કહોને કયાંથી આવ્યા ડાકટર પુછે છે ત્યાંહી—૯૭૪
ઉઠીતે સખ્સ બોલ્યા સાહેબ રહેમ લાવો
અમારા ફૂટે કરમે વખત આવ્યો આવો—૯૭૫
હતા શ્રીમંત સારા આવ્યા દીનો નઠારા
માટેજ આજે આવ્યા, છીએ આસરે તમારા—૯૭૬
હાંકું હું ઘોડા ગાડી આ ભાઇ મારો તે તો
ઘરનું એ કામ કરશે એ પેટ એમ ભરશે—૯૭૭
નથીય કાંઇ લેવું ખાધા સિવાય બીજું
સાહેબ રાખી લેશો બેલી ન કોઇ બીજું—૯૭૮
દયા ઘણેરી આવી રાખી લીધા ત્યાં બેને
જરૂરી કામ જોઇ સોંપી દીધું છે તેને—૯૭૯
નોકર રહેલો નાનો ઘરમાં રહે છે રોજે
એક દીન બહાર જઇને લાવ્યા છે વાત તેને—૯૮૦
સતી બોલાવી પાસે સંભળાવી ધીમે તેણે
અરે ઓ બેન મારી સુણી છે વાત આજે—૯૮૧

સરખેજ ગામ સારૂ, રોજાની શોભા સારી
ભરાય ત્યાં તો મેળો, જુક્તિ જોવાની સારી—૯૮૨
ઉરસ આજ તેની, જોવાને જાય લોકો
જઇ એ જોવાને આજે સાહેબને આપ કહોતો—૯૮૩
સતી એ ભાન ભુલી, વિતેલ વાત ચુકી
સાહેબની પાસે જઇને, એ વાત એણે મુકી—૯૮૪
જાવું છે રોજે જોવા, બાપુ રજા જો આપો
દર્શન કરીને આવું, હરાય જેથી પાપો—૯૮૫
ડાકટર વદ્યા ત્યાં વળતી, જાઓ સુખેથી જાઓ
ગાફલ ના રહેશો ત્યાંએ, ગાડી લઇને જાઓ—૯૮૬
આજ્ઞા તો એવી મળતાં, ગાડી તૈયાર કીધી
નોકર હતા જે બેએ, સાથે તૈયારી કીધી—૯૮૭
સતીને રાખી સાથે, ગાડી મુકી હંકારી
સતી અજાણી તો છે, અનાથ એજ નારી—૯૮૮
બાજુએ રોજો મુકયો, ગાડી ધપાવી આગે
સતી વિશ્વાસે રહેતી, ના વહેમ કાંઈ લાગે—૯૮૯
જંગલ અઘોર આવ્યું, થોભાઇ ગાડી ત્યાં તો
સતીને વહેમ આવ્યો, જંગલ દીઠુ છે જ્યાં તો—૯૯૦
આવ્યા ત્યાં ચાર નરતો, સતી ઉતારી હેઠે
હતાશ થઇ ત્યાં નારી, અહીં શું દુઃખ દેશે—૯૯૧

ધરીને હામ સતીએ, ખસીને દુર પુછયું
કહો ને આતે શું છે ? સતીએ એમ પુછયું—૯૯૨
વધો છે એક નર તો નારી તેં દુઃખ દીધું
પ્રથમ તુને તો ઝાલી, ધારીને સુખ લીધું—૯૯૩
હું તો લઈને તુજને, ગયો વિદેશ માંહે
અરેરે દેવ મુજને, આડો પડયો છે ત્યાંહે—૯૯૪
પેટીમાં પુરી તુજને, નીકળી તું ત્યાંથી નાઠી
મર્કટ ભરાયો માંહે, કરી દશા ત્યાં માઠી—૯૯૫
પછીથી આવ્યો અહિંઆં, ભમતો હું તારી પુંઠે
ટોળી જમાવી પુરી, લાગ્યો હું તારી પુંઠે—૯૯૬
દરદી થઈને તું તો, રહી દવા તે ખાને
સુભાગ્યે મારે તે તો, આવી તે વાત કાને—૯૯૭
થયો તો પુંઠે ત્યાંથી, ડાકટરને ઘેર જ્યાંથી
નોકર રહ્યા છે બે જે, સાગરીત મારા તે છે—૯૯૮
તારા એ ફક્ત સાટે, મહેનત કરે છે એતો
મહેનત ફળી એ આજે, કર્યું તું સર્વ કાજે—૯૯૯
હવે તો હદ થઇ છે, સુમત સલુણી ત્યાગો
આધીન મારે થાઓ, વસ્ત્રો ઘરેણાં માગો-૧૦૦૦
પતી સીધાવ્યો સ્વર્ગે, વિધવા થઈ તું હાવે
ઉચાટ સર્વે ત્યાગો, ભેટી તું લેને ભાવે-૧૦૦૧

હા ના કરીશ જો તું; દુખી થઇશ તો તું
સ્વાધીન સુખે થા તું, અહિંથી ન છુટી જા તું-૧૦૦૨
સતી સુણીને બોલી હરામી આશું બોલે
પાપી પ્રપંચી આવ્યો શું ભાર તોલ તોલે-૧૦૦૩
જીવન બધુય જાુ કર્યું પતીએ જાતાં
મરવાનુ સારૂ લાગે, વઇધવ્ય આજ થાતાં-૧૦૦૪
માટે આ પાપી નર તુ કેડો તો છોડ મારો
કદાપી કાળે તારો ન અર્થ સરનારો-૧૦૦૫
હત્યા તને હું આપું ન દેહ વાળ ભાળે
શાને ભરે તું ભાતુ અઘોર કર્મ કાળે-૧૦૦૬
કરતી હું ચેન બાજી પાપીને દાઢે ખુંચી
સુખો અનેરાં ત્યાગી, દુખીમાં તે લાવી મુકી-૧૦૦૭
અરેરે હાય હાવે મરવું વીશેષ ભાવે
પાડી છે બુમ તેવે, રે હાય ? કો બચાવે-૧૦૦૮
કકળાટ ભારે કીધો અતિશે સાદ દીધો
આવો બચાવો કોઇ કરીને સાદ રોઇ-૧૦૦૯
સુણીને આર્ત વાણી અબળાની એહ જાણી
મહાજન સંગ જાતો તેણે આ વાત જાણી-૧૦૧૦
ગયા નરો ત્યાં દોડી, અબળાને દુખ દેતા
મારે તો માર ઝાઝો કટુ મુખેથી કહેતા-૧૦૧૧

કીલકારી કીધી ત્યારે, મહાજન જનોએ જ્યારે
પાપીને ભાન આવ્યું, આ શું ચઢીને આવ્યું—૧૦૧૨
મુકી સતીને નાઠા, જંગલ વિષે ભરાયા
અતિશે માર ખાઇ, સતીની કુલી કાયા—૧૦૧૩
લોકોએ લીધી ઉંચકી, સતીને સાથે લાવ્યા
પુછી ન વાત કાંઇ, સાથે તે લઇ ચાલ્યા—૧૦૧૪
આવ્યા વિરાટ નગરે, સતીને લેઇ સાથે
તહાં તો ભાન આવ્યું, બેઠી થઈ તે હાથે—૧૦૧૫
સંઘે મુકામ કીધો, ચોગાન માંહી જ્યારે
અરે ઓ ભાઈ સુણો, સતી એ બોલી ત્યારે—૧૦૧૬
છે મુજ ગામ આ તો, રહે ત્યાં ભાઇ મારો
મુને બચાવી તે તો, ઉપકાર છે તમારો—૧૦૧૭
રજા જો આપ આપો, હું જાઉં ઘેર મારે
આવોને સાથ મારી, જાઉં છું અત્યારે—૧૦૧૮
સુણીને લોક બોલ્યા, સાચું જો હોય બેની
આનંદ અતીશે થાએ, ચીંતા ન થાય તેની—૧૦૧૯
સતીને સાથ લઇને, ગામે ગયા બે નર તો
નીજ ભાઇ ઘેર જઈને, સતીનો જીવ ઠરતો—૧૦૨૦
દેખીને નીજ બેની, તે ભાઇ ધાઇ આવ્યો
વળગ્યો તે બેની કંઠે, અતીશે સ્નેહ લાવ્યો—૧૦૨૧

વિગત બધીય પુછી, વહતી સતીય રડતી;
ઓ ભાઈ દુઃખ મારૂં, સમાય ના આ ધરતી–૧૦૨૨
કરશું નિરાંતે વાતો, ઉપકારી સંઘ ભારે
નરો ન હોત આ તો, ન હોત હું અત્યારે–૧૦૨૩
માટેજ ભાઇ એની, સેવા જે થાય કરવી
ચીજો તે જોડુ માગે, રજુય તેહ ધરવી–૧૦૨૪
સુણીને ભાઇ ત્યાં તો, નરોને પાય લાગ્યો
ઉપકાર આપ મોટો, હું છું ઘણોય છોટો–૧૦૨૫
માગો જો આપ માથું, આપીશ હું અત્યારે
સેવા તમારી કરવી, અરે એ ધર્મ મારે–૧૦૨૬
નરો તે વાણી સુણી, દયા રહીને વાણી
અમારો ધર્મ એ છે, કર્યું એ ધર્મ જાણી–૧૦૨૭
જરૂર ન કાંઈ અમને, તૈયાર સાથે લાવ્યા
ખબર તમારી જાણી, સતીને આંહી લાવ્યા–૧૦૨૮
ખાત્રી અમારી કરવા, અમે તો સાથ આવ્યા
મળ્યાં તે બેન ભાઇ, આનંદ અમોને થાએ–૧૦૨૯
વળ્યા તે કહીને પાછા, સતી રહી તે આંહી
અતિશે કષ્ટે આવી, સતી પીયર માંહી–૧૦૩૦
પુછે છે ભાઇ પ્રેમે, બેની તું મર્ણ પામી
આવી તું આંહી કયાંથી, થઇતી સ્વર્ગે ગામી–૧૦૩૧

એવો તે પત્ર આવ્યો, તુંજ સસરે પઠાવ્યો,
અમે તું આશ ત્યાગી, રહ્યાંતાં ભ્રાંત ભાગી—૧૦૩૨
ગુજરી શીરે શું તારે, સુણવું એ બેન મારે
આવી તું ક્યાંથી અહીંઆં, શી રીતે અત્યારે—૧૦૩૩
સુણી સતી તો બોલી, ઓ વીર સુણ મારા
વિધવા થઇ હું જ્યારે, થયા બેહાલ મારા—૧૦૩૪
મુને તો દવાખાને, સસરે મુકીતી બહાને
ઉપરથી લાંચ આપી, ડાકટરને શીખ આપી—૧૦૩૫
જીવતી ન આવે ઘરમાં, દવા એ રીત દેજો
દવા પાઇને ઝેરી, મારી તે નાંખી દેજો—૧૦૩૬
સસરો કહીને આવું, મુકીને મને ચાલ્યા
ડાકટર દયાળુ એવા, વિચારી વાત ચાલ્યા--૧૦૩૭
રૂસ્વત ખાઇ તેની, દવા તો સારી આપી
જીવાડી મુને ભાઇ, દયા તો ઉર વ્યાપી—૧૦૩૮
ખબર મુવાની આપી, ખબર જોવાને આવ્યા
એ વાત જાણી આવી, આનંદ ઉર લાવ્યા—૧૦૩૯
ડાકટરે મને પછી, પોતાને ઘેર રાખી
પુત્રી સમાન ગણુતા, છે દેવ એનો સાખી—૧૦૪૦
જીવન બધુંય મેં તો, ત્યાં કાઢવાને ધર્યું
માનવનું ધાર્યું જાએ, થાએ વીધીનું ધાર્યું—૧૦૪૧

પુઠે હરામી ટોળી, અવલથી લાગી આવી
પેટીમાં મુને ઘાલી, પહોંચ્યો હતો તે આવી-૧૦૪૨
જમાવી ટોળી તેણે, મુને વળી ફસાવા
પાપીઓ બેજ ત્યાં તો, નોકર થઇને આવ્યા-૧૦૪૩
રહ્યાં ત્યાં પેટ માટે, જાણે ન કોઇ યુક્તિ
મુને ફસાવા માટે, બધી ઘડી એ જુક્તિ-૧૦૪૪
ભરમાવી મુને ભાખી, રોજાની રઢ લાગી
સાહેબ પાસ જઇને, આજ્ઞાએ મેંજ માગી-૧૦૪૫
ગાડી લઇને સાથે, નોકરો બેય આવ્યા
હતો વિરાગ મુજને, તજી બધીય માયા-૧૦૪૬
ના વહેમ કાંઇ તેથી, આવ્યો ન દીલ જેથી
ગાડી હંકારી પાપી, ઉતારી મુકી આઘી-૧૦૪૭
બીજા વધુ ત્યાં આવ્યા, ઇજત લેવાને મારી
અતીસે ત્રાસ થાતાં, બુમો ઘણીય પાડી-૧૦૪૮
મહાજન જતાતા રસ્તે, આવી છોડાવી તેણે
ઉપકારી નર એ તો, સોંપી છે આંહી જેણે-૧૦૪૯
ભગનીનું દુખ ભાળી, ભાઇ ઘણું છે રડતો
અરેરે બેન તારે, માથે સીતમ ગુજરતો-૧૦૫૦
સુખી ન થઇ જરીએ, આ માત પેટ આવી
સુખનો ન દીન દીઠો, બુરૂ ઘડેલું ભાવી-૧૦૫૧

નિર્ભાગી ભાઈ તારો, ડુરો બન્યો હત્યારો
દુઃખમાં તું દીન કાઢે, રહું સુખી હું દહાડે-૧૦૫૨
હવે બેની તું આંહી, જીવન બધું ગુજારે
સુખી તું જાત જોઈ, શાંતિ વળે તો ત્યારે-૧૦૫૩
સુણી સતી ત્યાં બોલી, ઓ ભાઈ દીન કાઢું
પણ ભાગ્ય મુજ લખીયું, વીઘન આવે આડું-૧૦૫૪
ખબર ન દેશો કંઇએ, મારી હવે તો ભાઇ
ઉપવાસ વૃત કરીને, જીવન તજીશ ભાઈ-૧૦૫૫
નિર્ભય સતી તો થઇને, રહી છે ઘેર ભાઇ
ગમન દીનો ત્યાં કરતી, ફીકર નથી ત્યાં કાંઈ-૧૦૫૬
ભાભીનો ભાવ ભુંડો, સતી પરે એ રહે છે
અનાથ જાણી તેને, કટુ તે વેણ કહે છે-૧૦૫૭
સહન બધું એ કરતી, દુખેથી દીન કાઢે
વિચારે વામા વળતી, ના વેણ મુખે કાઢે-૧૦૫૮
રઝળતી આવી આજે, પગલાં તું કાળાં લઇને
હરામનું ખાવા આવી, ભાભી કે'ગાળ દઇને-૧૦૫૯
સહન સતી તે કરતી, ના વેણ તે ઉચરતી
કંકાસ થાય તેથી, ઘણી રહે છે ડરતી-૧૦૬૦
ના ભાઇને તે કહેતી, ના નામ તેનું લેતી
દુખે 'નીભાવ કરતી, બધુંય દુખ સ્હેતી-૧૦૬૧

ટાઢું અજીઠું આપે, બમણું તે કામ સોંપે
સતી ઉઠાવે દુઃખે, અશક્ત તન ભુખે-૧૦૬૨
સતી બધુંય સમજે, દયા ન હોય તેને
મનમાં ન લાગે જેને, પરની જાણેલી જેને-૧૦૬૩
હિન્દુ સંસાર મોહે, એ રીત ચાલી આવે
ભોજાઇ નણંદ જો ભાળે' તો કાળ જાણે આવે-૧૦૬૪
સાસુને વહુ કેરી, એવી તો રીત ચાલે
વીતી બધી એ જાણે, પડી જો હોય પાને-૧૦૬૫
એ રૂઢીના પ્રભાવે, સતીને દુઃખ આપે
ના ખાઇ કાંઇ જાણે, તે અંદરે દબાવે-૧૦૬૬
દુર્બળ શરીર તેનું, દુઃખ માંહી છે ડુબેલું
થાતું એ કૃષ જાતું, દુઃખ માંહી એ ડુબેલું-૧૦૬૭
ઉપરથી દુઃખ આપે, ભાભી વળી સંતાપે
ભાઇ વળી તે પુછે, તપે તે બેન તાપે-૧૦૬૮
દુઃખી તું કેમ થાતી, દીને દીને સુકાતી
શું દર્દ કાંઇ થાતું, ના બેન ઓ શરમાતું-૧૦૬૯
વદી સતી ત્યાં એમ, ના ભાઇ કાંઇ એવું
સૌ દેહ દંડ થાએ, છે તન માટે રહે.-૧૦૭૦
વળાવી વીર મનડું, સતી રહી છે દુઃખે
ભાભીનો રોષ અહીંઆં, ભરાય પેટ ભુખે-૧૦૭૧

ચરીત્ર સ્ત્રીનું ભુંડું, ન કોઇ તેને પહોંચે
વિરંચી વિષ્ણુ સરખા, ન કોઇ તેને પહોંચે-૧૦૭૨
વિક્રમ સરીખા હાર્યા, ધાર્યા ન પડયા પાસા
મહેલો તજાવી રૂડા, જંગલ વસાવ્યા વાસા-૧૦૭૩
અંતર ન તેનું કોઇ, નહિ પીછાંણી શકતું
છે પાપ કાળાં ભરીયું, ન જાણી કોઇ શકતું-૧૦૭૪
હતી સતીની ભાભી, પુરી પ્રભાવ વાળી
ભર્યો તો કાળ રોમે, ન બુદ્ધિ તેની સારી-૧૦૭૫
ચરિત્ર કીધું તેણે, સતીને દુર કરવા
પતીની પાસે તે તો, લાગી જઇ ઉચરવા-૧૦૭૬
પતિ શું ઉંઘ ઉંઘો, કપાય નાક આતો
તમ બેન લાવી ઘાલી, કરી ઘણી દયા તો-૧૦૭૭
ઉંધું તે તેણે કરીયું, કલંક માથે ધરીયું
તે ચાલ ખોટી ચાલે, કલંક ચોટયું ભાલે-૧૦૭૮
ફીકાશ તેના અંગે, જુવોને આજ મારી
મોઢે ચઢીને મુજને, કહ્યું કે ભાભી મારી-૧૦૭૯
હુમલ રહ્યો છે મુજને, કહ્યું તે દુઃખ મારે
વાતો બધે એ થાશે, રે હાય જો અત્યારે-૧૦૮૦
સાચું કહ્યું આ મેં તો, ઉપાય તેનો લેજો
ના લાડ કાંઇ કરશો, બે વાનાં તેને કહેશો-૧૦૮૧

મોહને વાત સુણી, દીલ માંહી ક્રોધ વ્યાપો
સતીનું તન જોઈ, નક્કી વિચાર વ્યાપો-૧૦૮૨
સતીની પાસ તેણે, તત્કાળ જઇને જોયું
અતિશે કાળ વ્યાપ્યો, છે ધૈર્ય તેણે ખોયું-૧૦૮૩
પુછી ન વાત કાંઇ, છે માર દેવા માંડયો
વિસ્મય સતીને થાતું, આ શો ભવાડો માંડયો-૧૦૮૪
ઓ ભાઇ કેમ મારો, શું દોષ છેજ મારો
થઇ જો ભૂલ મારી, તો જીવથીજ મારો-૧૦૮૫
જ્યાં વ્હાર ત્યાંથી આવી, આ બુમ ભાઇ મારા
જીવે ન એક દહાડો, ખીચારી આજ બાગા-૧૦૮૬
રડી અતીશે કકળી, અનાથ એજ બાળા
દયા વસી ત્યાં તેને, તજી ગયો તે ચાળા-૧૦૮૭
અહીંઆં ભાભીએ જ્યારે, પ્રસારી વાત ગામે
સતી વિચારી વાતો, અતિશે ત્રાસ પામે-૧૦૮૮
અફવા ઉડી છે ગામે, સતીની ખોટી રીતે
વાતો સુણીને એવી, ચરર થાય ચીતે-૧૦૮૯
બળ્યું તે ઘર જ્યારે, વનમાં સીધાવ્યા ત્યારે
વનમાં એ આગ ઉઠી, વિધાતા આજ રૂઠી-૧૦૯૦
સતી વિચારે મનમાં, અરર હાય આ શું
વાતો વિવિધ થાતી, ના ચીતમાં સમાતી-૧૦૯૧

સતી ભરાઇ ઘરમાં, દર્શને તે ન જાએ
કીર્તન કથાએ મુકયાં, અદકા ઉચાટ થાએ-૧૦૯૨
જુઠી આ વાત જગમાં, અદકો પ્રચાર પામી
અરેરે કોઇ તેમાં, જુએ ન કાંઇ ખામી-૧૦૯૩
આપઘાત હાય કરવો, વિના ઉપાય બીજો
નથી ય મારા માટે, એકે ઉપાય બીજો-૧૦૯૪
મરવું તો શાને ડરવું, ખુશી થઇને કરવું
પંચાત બીજી ત્યાગી, પ્રભુનું ધ્યાન ધરવું-૧૦૯૫
સતીએ આમ જાણી, લાવી તે દોર જાડો
ગાળો કરીને નાખ્યો, જોઇને પાટ જાડો-૧૦૯૬
ટેબલ મુકીને નીચે, ઉપર ચઢી તે બાળા
અરર હાય આજે, બુજાવે દીલ લાળા-૧૦૯૭
ફાંસો ગળામાં નાંખી, બોલી એ બોલ બાળા
પ્રભુ તું ખોળે લેજે, મુને તું સ્હાય દેજે-૧૦૯૮
વિનંતી એવી કરીને, પડવા તે જાય નીચે
અવાજ ગેબી તેવો, સતીને કાન સીંચે-૧૦૯૯
સતી સબુર કરજે, હત્યા તું નવ કરજે
હત્યાથી જીવ જાશે, કલંક ના ધોવાશે-૧૧૦૦
દુનીઆ તો ભુંડું ગાશે, ના શ્રેય તારૂં થાશે
માટે સતી તું સાંભળ, આજ્ઞા પ્રભુની એવી-૧૧૦૧

હજુય દુખ સહેજે, સતી તું સાચી દેવી
આખર પ્રકાશ તારો, થશે તું દેવી જેવી-૧૧૦૨
દુશ્મનો દુર થાશે, વિજય તારો ગાશે
તુને તે પાય લાગે, આવે એ કાળ આગે-૧૧૦૩
માટે તું ધીરજ ધરજે, સાહસ ના તું કરજે
કંઠેથી કાઢ ફાંસો, સાબુત રાખ વાંસો-૧૧૦૪
સુણીને ગેબી વાણી, કૃપા સતીએ જાણી
પ્રભુની સહાય મારે, મરૂ હું શાને ત્યારે-૧૧૦૫
કહીને ફાંસો કાઢયો, છોડી એ દોર નાંખ્યો
સતી એ બેઠી ઝુરે, ધીમા ધીમા એ સુરે-૧૧૦૬
આરામ અહિંઆં લ્યોને, વાંચક અરે ઓ મારા
કઠલાલકર કહે છે, કથાના ભાગ સારા-૧૧૦૭
વિવિધ રસ પુરાણા, આગળ કથીશું હાથે
બાહેર એ ભાગ પડતાં, વાંચી વિચારો ભાવે-૧૧૦૮

સોળ વરસની સતી
અને
નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૧૭–૨૦.

રાગ બારમાસી

સતી તો એમ રડતી, દુનીયાથી એહ ડરતી
આંખેથી આંસુ ભરતી, વિવિધ વીચાર કરતી–૧૧૦૯
વાણી વિભુની સુણી, મુલત્વી રાખ્યું મરવું
છતાં ન કાંઇ સુઝે, હાય હવે શું કરવું–૧૧૧૦
પાપી પ્રપંચી લોકો, પડે બજારે પોકો
સતીના વીર હઇયે, લાગે અતીશે ધોકો–૧૧૧૧
અહિંયાં સતીની ભાભી, ખટપટ અતીશે કરતી
મોહન તણા તો દીલમાં, ભુસું વધારે ભરતી–૧૧૧૨
ચંચળ–બેસીશું આમ રહેશો, દીલે ન કાંઇ લેશો
અપવાદ વ્હોરી લેશો, દુનીઆને શુંય કહેશો–૧૧૧૩
કાળું આ કૃત્ય બેને, કીધું તે શાંખી રહેશો
દુનીઆં ફજેતી કરશે, જવાબ શુંય દેશો–૧૧૧૪

મોહન મુઝાતો મનમાં નારીના વેણુ સુણી
મોહન–અતિશે ખેદ ધારી વદ્યો વળી તે વાણી–૧૧૧૫
પ્યારી એ વાણી તારી ગળે ઉતારી ધારી
વિચારી વાત સારી સુજે ન એકે બારી–૧૧૧૬
કરવું શું હાય હાવે અતિ વિચાર આવે
પાપણી બેન મારી કુકર્મી એ જ ભારી–૧૧૧૭
આપે સલાહ સારી એવું ન પાસ મારી
ઇજત અરેરે એથી જાએ અત્યારે મારી–૧૧૧૮
ચંચળ–થઇને મર્દ આજે આ શાં વચન ઉચારો
ડરકણુ સ્વભાવ ધારી શું હામ આમ હારો–૧૧૧૯
અબળાની જાત મારી છતાંય હામ રાખું
પુછે જો કોઇ મુજને સીધો ઉપાય દાખું–૧૧૨૦
બોલાવો કોઇ એવો તમારો મિત્ર હોયે
તેની તો સાથ તેને મુકો ધકેલી જોયે–૧૧૨૧
બચો બધીય વાતે સુખનો સંભવ તેમાં
વળી ઉપાય બીજો બતાવું સુખ જેમાં–૧૧૨૨
કરોને ખુન તેનું ગણો ન પાપ જેવું
લંપટ છે રાંડ તેથી ગણો ન પાપ તેનું–૧૧૨૩
ઉપાય જે બતાવ્યા કરો તમારે ફાવે
વદી ભોળા ભાવે કહીશ હું ના હાવે–૧૧૨૪

છુટકારો કરીને એનો નહી તો ન સારૂ થાશે
હું તો જઈશ મારે થવાનું તેહ થાશે-૧૧૨૫
કર્તા-નારીનાં વેણુ સુણી મોહન વિચાર કરતો
ઉપાય લેવો કેવો ચોક્કસ ન એક જડતો-૧૧૨૬
મોહન મુંજાયા ભારે ચંચળ કરે શું ત્યારે
અનેક દાવ ખેલે સતીને આળ મેલે-૧૧૨૭
ચંચળે ધારી લીધું પતીથી કાંઈ ન થાએ
અરેરે ત્યારે આ તો શી રીતે સાલ જાએ-૧૧૨૮
ચંચળ ચતુર નારી સ્વભાવની ન સારી
ઈર્ષાળુ મન તેનું વખણાય ગામ માંહે-૧૧૨૯
પોંચેલી સર્વ વાતે તે મર્દને હઠાવે
અબળાનું અંગ તેનું પણ મર્દ હામ લાવે-૧૧૩૦
પતીને પૂછ્યા વિના બોલાવી લાવી નરને
પ્રતાપ નામ તેનું સુણાવી વાત તેને-૧૧૩૧
મોહન બોલાવ્યો પાસે, બધીય વાત કીધી
સતીનું ખુન કરવા, વાતો મળીને કીધી-૧૧૩૨
પ્રતાપ પુરો પાંપી, પંકાય એજ આપે
કર્મો એ કુડાં કરતો, ડરતો ન કોઈ પાપે-૧૧૩૩
મોહન- આશા અનેરી આપી, મોહને દામ કેરી
થશે જો કામ મારૂ, થેલી દેઉં ભરેલી-૧૧૩૪

માટે એ ભાઈ મારા, જાણે ન કોઇ આતો
રાખીને તેવી રીતે, છુપી બધીય વાતો-૧૧૩૫
ઇનામ દઈશ સારૂ, થશે જો કામ મારૂં
કરી લે વીચાર વારૂ, દારીદ્ર ફીટે તારૂ-૧૧૩૬
પ્રતાપ-પ્રતાપે વાત સુણી, હર્ષે ભરાયો તે તો
પહેલાંનું વેર વાળુ, આવ્યો છે દાવ આ તો-૧૧૩૭
અનેક રીતે પહેલાં, સંતાપ્યો મુને એણે
અતિશે લાંચ ખાધી, દુભાવ્યો કુર વેણે-૧૧૩૮
તેવો દાવ ન ચુકું, હું જીવતો ન મુકુ
પુરો પછાડી નાંખુ, ના કાંઇ બાકી રાખુ-૧૧૩૯
વદયો તે હોંસે એવું, મોહન ભાઈ એ શું
તમારે માથે આવ્યુ, સંકટ અનેરૂ એ શું-૧૧૪૦
ધીરજ રાખો ધારી, જુઓ શાબાશી મારી
ના આંચ ઉની આવે, કરૂ એ કામ ભાવે-૧૧૪૧
હનુમાન કેરૂ દેવળ, બંદર વિશે તે આવ્યું
શ્રીફળ લઇને ત્યાંતો, મોકલજો એજ પૂાવ્યું-૧૧૪૨
વગે કરીશ ત્યાં તો. પછી ન પત્તો લાગે
સાવધપણેથી રહેજો, જોખમ મુને ન લાગે-૧૧૪૩
મોહન-મોહન વદયો ત્યાં વાણી, ફીકર ના રાખ વીરા
ન આવે આંચ ઉની, થાઓ નહી અધીરા-૧૧૪૪

જરૂર કાલે આવે, મુજ બેન સંધ્યાકાળે
ઠેકાણું તમે કરજો, ના ઘર મુજ ભાળે-૧૧૪૫
વારૂ કહી તે વળીઓ, પ્રતાપ ઘેર પોતે
એમ દીન એક વીત્યો, સતીની રાહ જોતે-૧૧૪૬
દિવસ બીજાની આવી, એ કર્મહીણ સંધ્યા
મોહન ભોળે ભાવે, પ્રભુને પ્રેમ વંદયા-૧૧૪૭
મોહન મન વિષે, સદગુણ છે ભરેલા
ન ક્રુર આવા ધંધા, ન કોઇ દી કરેલા-૧૧૪૮
છતાંય આજ આ શું, મોહન હાથ બનતું
સંસ્કારી દીલ તેનું, રહે ઘણુંય ડરતું-૧૧૪૯
નડે છે ફકત નારી, ઘડીમાં જીવ કાઢે
ડરે તે ફકત જેથી સામ્રાજ્ય જેનું ચાલે-૧૧૫૦
અરે આ જગત વિષે ભોળા નરોનાં ભાગ્યો
દોરવાય નારી દોરે જીવન બગાડે આગે-૧૧૫૧
સદગુણ એના સડતા વિવેક એના બળતા
નારીના સુર આગળ ભોળા કુટાઇ મરતા-૧૧૫૨
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે અંધો બનાવે નરને
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે ખર ગણાવે નરને-૨૧૫૩
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, રાત્રીએ સુર ઉગે
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે મનાવે ભુખ મુગે-૧૧૫૪

સામ્રાજ્ય જ્યાં સ્ત્રીનું છે ધીરજ ધીરાઓ ચુકે
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે માઝા મહાન મુકે-૧૧૫૫
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે સદગુણ જાય સરવે
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે કૃત્ય કુડાં એ કરાવે-૧૧૫૬
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે સેતાન થાય સાધુ
સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે પાપી પુજાય પહ્નુ-૧૧૫૭
મોહન કેરા ઘરમાં સામ્રાજ્ય સ્ત્રીનું એવું
મોહન પ્રતાપી તો એ જીવન થયું છે એવું-૧૧૫૮
સ્ત્રીના કહ્યાથી તેણે પવીત્ર બેન ત્યાગી
અંધો થઇને તેણે જોયું ન હોય જાગી-૧૧૫૯
વાંચક વિચારો અહીંઆં મોહને કાર્ય કીધું
ન દોષ એને આપો નવું ન એણે કીધું-૧૧૬૦
જુવોને શાસ્ત્ર દ્રષ્ટે અનેક ઠામ ભાખ્યું
કૈકેયી કેરા વચને દશરથે નામ રાખ્યું-૧૧૬૧
કુરંગ કેરી કાજે સીતાએ રાડ લીધી
ચરિત્ર સ્ત્રીનાં કરીને વિપરીત બુદ્ધિ કીધી-૧૧૬૨
સ્ત્રીએ ચઢાવી માર્યા રજપુત લક્ષ કોટી
પાયમાલ રાજ્ય કીધાં ખુવારી કીધી મોટી-૧૧૬૩
થયું જ્યાં આવું આવું મોહન વિશાત ત્યાં શી
નારીના મોહ્ આગે ગણુતી સતીની ત્યાંશી-૧૧૬૪

પડી અઘોર સંધ્યા સતીની હાય આજે
ભાવીએ લેખ કેવા ઘડયા સતીને કાજે-૧૧૬૫
નિરદોશ એ જે નારી ન જાણુતી એ કાંઇ
ભાભીના દુઃખ માટે તૈયાર તે ન કાંઈ-૧૧૬૬
રટણુ પ્રભુનું કરતી બીજુ ન તે ઉચરતી
ઘરમાં ભરાઈ રહેલી વાણી કટુ એ સુણી-૧૧૬૭
એ આભ તુટયું તેને નિરદોષ એ છે તોયે
વિશ્વાસ ધારી પ્રભુનો વિતાવે દીન તોયે-૧૧૬૮
આવી અઘોર સંધ્યા મોહન વિચાર કરતો
અરેરે હાય મારે વિધિનો યોગ નડતો-૧૧૬૯
સગી છે બેન મારી ઘણી પવિત્ર સારી
પ્રભુ શું આ ગુજારી ગણાવી તેં હત્યારી-૧૧૭૦
હવે ન એકે આરો નક્કી વીચાર મારો
તજીને ભાવ મારો બુઝાવું દીલ વ્હાળો-૧૧૭૧
અંધારૂ પુર પડીયું મોહન ગયો છે ઘરમાં
ગંગા કહીને તેણે ઘાંટો દીધો છે ઘરમાં-૧૧૭૨
બેઠીતી એક ખુણે ગંગા બીચારી રડતી
વીરાનો સાદ સુણી લાગી છે ભારે ધરતી ૧૧૭૩
મોહન કેરા વચને બંધુત્વ ભાવ નહોતો
મોહન કેરા વચને ક્રોધીત્વ ભાવ હોતો-૧૧૭૪

ગંગાએ જાણ્યું મનમાં વીરાને ક્રોધ વ્યાપ્યો
જાણ્યું કે ભાભી ભુંડી વીરો મારો સંતાપ્યો-૧૧૭૫
મોહનનો સાદ સુણી ગંગા વદી વીચારી
કહોને ભાઇ શું છે ? વાણી મૃદુ ઉચારી-૧૧૭૬
કૃતમ રોષ દાબી મોહન વદ્યો ત્યાં વાણી
અરેરે બેન મારી દીધું મેં દુઃખ જાણી-૧૧૭૭
વીરાની મીઠી વાણી ગંગાએ સુણી જ્યારે
આનંદ અંગ વ્યાપ્યો હર્ષે ભરાણી ત્યારે-૧૧૭૮
વદી પછીથી વાણી વીરા ન દોષ તારો
વીધીએ લેખ લખીયા તેમાં શું થાય ધારો-૧૧૭૯
વિચાર સારો સુઝયો જાણીને હર્ષ પામુ
નહી તો અતિશે કષ્ટે ધાર્યું'તું હું વીરામું-૧૧૮૦
વીરા છે ઓથ તારી હાંસી શું થાય મારી
હવેથી વીરા મારા વિચાર રાખ સારા-૧૧૮૧
મોહન વદ્યો ત્યાં વાણી હવે ન એમ થાએ
આજે તું બેન મારી કામે કદાપી જાએ-૧૧૮૨
છે કામ એક મારૂં કરી ત્વરાથી લાવો
હનુમાન કેરી બાધા આજે કરીને આવો-૧૧૮૩
રાખીતી તારા માટે રહે તું જીવતી જેથી
વીધીએ તારા હાથે કરાય ઠીક તેથી-૧૧૮૪

તૈયાર થા તું હમણાં શ્રીકૃષ્ણની સાથ દીવો
લઈને સીધાવો ત્યાં તો બેની ન કાંઈ બીવો-૧૧૮૫
ગંગા સુણી વિચારે કૃપા વીરાની પામી
હા ના કરીશ કાંઈ તુચ્છકાર પામું સામી-૧૧૮૬
ભલેને ભાઈ લાવો કરી આવું કામ એ તો
પ્રતાપ તારો ભાઈ ન ડર કદાપી છે તો-૧૧૮૭
મોહને તર્ત ત્યાં તો શ્રીકૃષ્ણ ને દીપ આપ્યાં
સતીએ ત્યાંથી સ્નેહે પગલાં ત્વરાથી માપ્યાં-૧૧૮૮
અંધારૂ પુરૂ પડીયુ ના મુખે મુખ સુઝે
સતીના ચર્ણ ડરથી અરેરે હાય ધ્રુજે-૧૧૮૯
સંધ્યાએ થાકી જાતાં રાત્રીનું રૂપ લેતી
નિર્જન તમામ રસ્તા નિહાળી જાય બીતી-૧૧૯૦
કષ્ટાળુ દેહ તેની તેથી એ ડરતી ચાલી
આવી અનેક રાતો વીતાવી ગણુતી ચાલી-૧૧૯૧
એકલી અંગ ધારી વિચાર કરતી ભાવી
વિતાવ્યું ગામ એવે પાદર વિશે તે આવી-૧૧૯૨
ચાલી તે પુર પાટે હનુમાન કેરા હાટે
ડરવું તે શાને માટે ધારી તે જાય વાટે-૧૧૯૩
દેવળ નિહાળ્યું દુરથી સતીને હામ આવી
કરીને બાધા હાવે પાછી વળું નીરાંતે-૧૧૯૪

દેવળની પાસ આવી નિર્જન બધુય લાગ્યું
અબળાનું અંગ જેથી ડરવા તે કાંઈ લાગ્યું-૧૧૯૫
દેવળ અતીશે ભારે વિશાળ ચોક માંહે
પાણીનો હોજ વચ્ચે સુંદર રસોઈ ત્યાંહે-૧૧૯૬
દર્શન નિમિત દીને લોકો હજાર આવે
હનુમાન દાદા કેરૂં દેવળ એ કંપાવે-૧૧૯૭
સતીએ દ્વાર ખોલ્યું ધીમેથી માંહી પેઠી
મેદાન માંહી ભાળી અંતરે બીક પેઠી-૧૧૯૮
છતાંય હામ રાખી આગળ વધી તે નારી
દેવળના દ્વાર પાસે આવી ઉભી તે નારી-૧૧૯૯
વિચારી વામા વળતી દેવનું દ્વાર ખોલે
નારી ઉભી તું રહેને પાછળથી કોઇક બોલે-૧૨૦૦
પડઘો સતીને લાગ્યો ભીષણ એ નાદ લાગ્યો
અબળા ત્યાં દીનવદને પાછું વાળીને જુવે-૧૨૦૧
અંધાર ભાગ વિષે નિહાળી નારી જ્યારે
નીરખે છે નર ત્રણ તો સતી ગભરાય ત્યારે-૧૨૦૨
દગો શું આજ આ છે, નિહાળું શું આ નયને
પ્રભુ શું બાકી રાખી પુરૂ તે વેર લઈને-૧૨૦૩
ભાઇનાં કરેલાં કૃત્યો આગળ તે આજ આવે
દગો આ તેણે કીધો સુખી તે તેથી કહાવે-૧૨૦૪

પ્રભુજી મુજ બેલી છું અબળા અકેલી
લજ્જા તું નાથ રાખે શશી રવીને સાખે-૧૨૦૫
અંધાર ભાગમાંથી નર તો ત્રણેય આવ્યા
સતીના સામા ઉભા સાક્ષત યમ જેવા-૧૨૦૬
બોલ્યા છે ત્યાંતો વાણી સતી પધાર્યા શાણી
બુરી તમારી કહાણી આવ્યા શું આંહી જાણી-૧૨૦૭
ઉતારો વસ્ત્ર અહીંયાં પ્રભુને વળતી સમરો
હમણા તો નાશ તારો અહીંયાં છે થનારો-૧૨૦૮
સતીએ શ્રેય માન્યું પોતાના નાશ માંહી
અતીશે દુઃખ માંહી જીવવું ન સારૂં આંહી-૧૨૦૯
સતી વદી ત્યાં વાણી હરખાઉં વાત જાણી
મરવાને હું ઇચ્છું છું હરખાઉં વાત જાણી-૧૨૧૦
ચલાવો શસ્ત્ર પ્યારા આશીશ એજ આપું
દુખીઓ આ દેહ છોડી પ્રભુજી પંથ માપુ-૧૨૧૧
તમારૂં શ્રેય કરશે પ્રભુજી એજ પ્યારો
દુખીઆરી દારા કેરો સુખી કરો જનમારો-૧૨૧૨
વીરા વીચાર કાંઇ કરવાની નથી હા ના
ખુશી થઇને કહું છું તો તો વિચાર શાના-૧૨૧૩
માળા આ હેમ કેરી ઉતારી લોને પહેલી
કહીને માળા આપી સતી બની છે ઘેલી ૧૨૧૪

ચંડાળો ચીત્ત ચોંકે સતીની હામ દેખી
મરવાને ખુશ આજે સતીને ત્યાંજ દેખી-૧૨૧૫
ચંડાળ વિચાર કરતા કરવું શું આંહી હાવે
દારાને દેખી આજે દયા જરા તો આવે-૧૨૧૬
ચંડાળ ચરણે પોતે ઝુકાવ્યું શીર જાતે
વીરા વધેરો આજે કહું છું પ્રભુને કાજે-૧૨૧૭
વદે સતી ત્યાં એવું ચંડાળ દીલ ફરતુ
નારી સલુણી સારી ઇચ્છે છે એજ મરવું-૧૨૧૮
કોમળ છે તેની કાયા કરી પ્રભુએ કેવી
જોવાથી આજ તેને લાગે છે કોઈક દેવી-૧૨૧૯
જરા ન જીવ ચાલે હણવામાં આને આજે
માટેજ મુક્ત કરવી પ્રભુને એજ બાને-૧૨૨૦
વદ્યા ચંડાળ વાણી ઉભી તું બેન થાને
અમો વિચાર કરીયે જીવતી અહીંથી જાને-૧૨૨૧
કરતાં પ્રહાર તુજને અમોને પાપ લાગે
દેવી સમાન તું છે અમોને શ્રાપ લાગે-૧૨૨૨
માટેજ અહીંથી આજે ત્વરાથી નાશી જાને
દુખોથી મુક્ત થઇને પ્રભુના ગુણ ગાને-૧૨૨૩
સતીએ સુણી વાણી ઉતર્યા પ્રભુ એ જાણી
હરખાણી એજ હેતે પાછી વળી તે જોતે-૧૨૨૪

ભૂલ્યા ચંડાળ બીજું સતી બોલાવી પાછી
વસ્ત્રો બધાંય માગ્યાં, યુક્તિ બતાવી પાછી-૧૨૨૫
પુરૂષ વેષ આપ્યો સતીનાં વસ્ત્રો લીધાં
નરનાં સતીને વસ્ત્રો પહેરાવી ત્યાંજ દીધાં-૧૨૨૬
સતી વિદાય કીધી પોતે વિદાય લીધી
ચંડાળે ચીત્ત ધાર્યું સંપીને એ વિચાર્યું-૧૨૨૭
જવું તે ઘોરો વાટે, તાજી ચણેલી જોઇ
તોડીને ઘોર તે તો, જાણે ન તે તો કોઇ-૧૨૨૮
મડદુ માંહેથી લેવું વસ્ત્રો આ સર્વ ધરવા
ઓળખાય ન અંગે તેવાં નિશાન સર્વ કરવા-૧૨૨૯
વિચારી એવું પોતે ગયા નિશાએ જો તે
તાજીજ ઘોર ખોદી કાઢી છે લાશ ત્યાંથી-૧૨૩૦
વસ્ત્રો સજાવ્યાં સરવે સતીનાં લાવ્યા સાથે
જખમ ઘણાય કરીને ઉપાડી લાશ માથે-૧૨૩૧
મોહનના ઘરની પાછળ ઉતારી લાશ તે તો
યુકિતથી તેને દાટી જાણે ન કોઇ તે તો-૧૨૩૨
વળી હથીઆર છુપાં મુકયાં ત્યાં બીજે ઠામે
ચંડાળ આવું કરીને સીધાવ્યા નીજ ગામે-૧૨૩૩
મોહન સવારે ઉઠે, નહી સતીને દેખે
આનંદ રંગ વ્યાપ્યો મહેનત આવી લેખે-૧૨૩૪

પશ્ચાત સર્વ છુટી નીરાંત વાળી બેઠો
હવે ન થાય વાતો મટી ફજેતી આ તો-૧૨૩૫
વિચારી વાત એણે ઉડાવી વાત એવી
જાત્રાએ બહાર ગઇ છે ગંગા થવાને દેવી-૧૨૩૬
મહાજન જતું તું મોટું તે સાથ તે તો ગઇ છે
સંગાથ સારો જોઇ આ જ્ઞાન લેવા રહી છે-૧૨૩૭
ગામે પ્રસારી એવી વાતો અનેરી આજે
લોકોને તેની કાંઇ પડી તે હોય શાને-૧૨૩૮
એ રીત દીન વીત્યા દશેક શાન્તિ દાતા
પછીથી વાત ફુટી ચર્ચાય ગામ બાધા-૧૨૩૯
વદે છે કોઇ એવું ગંગાનું લગ્ન કીધું
કોઇ કહે છે એવું ગંગાને ઝેર દીધું-૧૨૪૦
કોઇ કહે છે એવું ગંગાને મારી નાંખી
કોઈ કહે છે એવું વાતો ખોટી દાખી-૧૨૪૧
અનેરી આમ વાતો વાયુના વેગે ફરતી
આયના સ્વરૂપી દુનિયા ખરી પરીક્ષા કરતી-૧૨૪૨
જાણીને દાવ સારો અહિયાં પ્રતાપ ચાલ્યો
ફોજદાર ઘેર જઇને મુદો બધોય આલ્યો-૧૨૪૩
પછીથી આવ્યો તે તો મોહન ઘેર મળવા
મીઠાશ રાખી મનમાં, વાતો તે બેઠો કરવા-૧૨૪૪

અરેરે ભાઇ આજે અનેરી વાતો થાએ
સાવધપણે તો રહેજો ઇજત બધાંની જાએ—૧૨૪૫
કરતાં એ કામ તારૂં મારૂં ન મુળ જાએ
સંભાળ તેની રાખો પછી થવાનું થાએ—૧૨૪૬
મોહન વદયો ત્યાં વાણી વીરા ન બીક રાખો
ફીકર તજોને તેની હૃદયે તે હામ રાખો—૧૨૪૭
થાએ ન કાંઇ એમાં ફીકર કરો છો જેમાં
દીવસ ગણાય વીત્યા વળે હવે ન તેમાં—૧૨૪૮
પ્રતાપ એવી વાતો કરી ત્વરાથી ઉઠયો
મોહન મન ચોકખું હજુ ન ભેદ તુટયો—૧૨૪૯
મોહન નીરાંત વાળી બોલાવી નારી પાસે
વાતો મજેની કરતો અનેરી આજ આશે—૧૨૫૦
આનંદ અતીશે જામ્યો નારીની સાથ વાતે
જોતાં ન જાણે કોઇ દુખીયાં ન કોઈ વાતે—૧૨૫૧
એવામાં દ્વાર પાસે પોલીસ આવી ઉભો
મોહને જોઈ તેને પુછે તું શાને આવ્યો?—૧૨૫૨
વદયો તે પોલીસ વાણી હમણાં બધુંય જાણો
હું છું તમારા જેવો અંદેશ ન ઉર આણો—૧૨૫૩
શાંતી એ સર્વ આપી પોલીસ ઉભો ત્યાં તો
બીજાય બધાય આવ્યા થોડીક વારે ત્યાં તો—૧૨૫૪

ફોજદાર સાથ આવ્યા ઘરને ત્યાં ઘેરો ઘાલ્યો
મોહનને નારી સાથે બાહેર તર્ત કાઢયો-૧૨૫૫
પેરામાં તેને રાખ્યો મળવા ન કોઇ દેતા
મોહનને આમ જોઈ કોઇ કશું ન કહેતા-૧૨૫૬
પોલીસને આજ પુરી બાતમી મળી છે જેથી
તપાસ થોડી કરતા ખોળી તે કાઢયું તેથી-૧૨૫૭
ખોદાવી લાશ કાઢી હથીયાર સર્વ કાઢયાં
લાવીને બહારની તેને મોહન દૃષ્ટે પાડયાં-૧૨૫૮
ચુંથાઈ લાશ ગઇ છે નીશાની નવ રહી છે
ઓળખાય એ ના આજે તેવી બનીને રહી છે-૧૨૫૯
વસ્ત્રો હતા જે પાસે મોહન એજ ઓળખે
ગંગાનાં વસ્ત્રો જાણી ચોધાર આંસુ આવે-૧૨૬૦
અરેરે દૈવ! આ શું! આ લાશ અહીં કયાંથી?
જરૂર બેન મારી આવી આ લાશ કયાંથી?-૧૨૬૧
દગો થયો શું પુરો પ્રતાપે એજ કીધું
ભુલ્યો હું પાપ ભાગે પ્રતાપે વેર લીધું-૧૨૬૨
ફોજદારે પુછયું ત્યાં તો મોહન કહોને આજે
આ લાશ કોની કાવે વદો એ સત્ય વાવે-૧૨૬૩
જુઠું ન બોલો જરીએ થવાનું તેજ થાએ
જુઠું વદ્યાથી જાણો ઇજ્જત બધીય જાએ-૧૨૬૪

મોહન વધો ત્યાં વાણી સાહેબ વાત સારી
એકલાં આ વસ્ત્ર જાણું ઓળખાય ન લાશ સારી-૧૨૬૫
ગંગા જે મુજ બેની જેવાં છે વસ્ત્ર આ તો
પરંતુ આંહી જોઇ વીસ્મય ઘણોજ થાતો-૧૨૬૬
જાત્રાએ તે તો ગઇ છે વસ્ત્રો આ ક્યાંથી આવ્યાં
છે સંગે સાથ સારો તો વસ્ત્ર ક્યાંથી આવ્યાં-૧૨૬૭

ભગની પવીત્ર મારી કર્યું શું ખુન કોઇ
અરેરે હાય કહીને મોહન પડ્યો છે રોઇ-૧૨૬૮

ફોજદારે પંચનામુ વીધી સરેજ કીધું
સબને તે દવાખાને મોકલાવી તર્ત દીધું-૧૨૬૯

પાસે બોલાવ્યા લોકો પુરાવા કંઇક લીધા
દુશ્મન હતા જે લોકો પુરાવા ખોટા દીધા-૧૨૭૦

પુરી વીધીએ કરતાં લોકોને દુર કાઢી
મોહનને તેની બીને હાથે કડીઓ નાંખી-૧૨૭૧

ચોધાર નયને રડતો મોહન નારી સાથે
ભર્યે બજારે ઘેર્યો પોલીસે નારી સાથે-૧૨૭૨

સરકારી તાળાં દીધાં મોહનને ઘેર વાસી
સગાં સંબંધી સર્વે ભાગ્યાં તે દુર નાસી-૧૨૭૩

મોહનને જેલખાને પૂર્યો એ ખૂન બાને
નારી છે તેની સાથે નડ્યાં કરેલાં હાથે-૧૨૭૪

વાંચક વિશ્રામ લ્યોને, પછીથી પાય ધરીએ
કથા સતીની શી છે, તેનો વિચાર કરીએ—૧૨૭૫
દુખીઆરો જન્મ જેનો, ન સુખ હોય તેને
પ્રભુ દરબાર કેરો, ઘણો અન્યાય જેને—૧૨૭૬
પુરી કસોટી કરતો, તાવી એ તાપ દેતો
જેને હાથ ધરતો, પીછો એ પુરો લેતો—૧૨૭૭
પૂસાય તેની માંહી, કીંમત ન કોડી કેરી
ઉલટોએ છેહ દેતો, રખડાવે શેરી શેરી—૧૨૭૮
કસોટી પાર પામે, ગમે તે તાપે તાવે
તેને પછીથી જગમાં, ઉની ન આંચ આવે—૧૨૭૯
સતીને એહ રીતે, કસોટી કંઈક દીધી
અતિશે તાપ દેતાં, વિપત્તિ કંઈક દીધી—૧૨૮૦
છતાંય તેહ બાળા ચલિત ન કર્મ થતી
વિપત્તિ માંહી તે તો, પ્રભુનાં ગુણ ગાતી—૧૨૮૧
અબળાનું અંગ તેનું, ખમાય દુઃખ જેને
છતાંયે જાણી જાણી પાડયું પ્રભુય તેને—૧૨૮૨
અતીશય દુઃખ પડતાં સતી કસાણી જાતે
હવે તે દુઃખ સરવે, હળવાં બધાંય લાગે—૧૨૮૩
હનુંમાન કેરા દેહરે છુટી સતી જે થઈ છે
પાછી ઘેર ન જાતાં જંગલ વિષે તે ગઈ છે—૧૨૮૪

ભીષણ રાત નીરખી વળી છે રાન રસ્તો
કાળી અંધારી રાતે સુઝે ન એક રસ્તો—૧૨૮૫
સતીના કેશ છુટા રાને પડયા છે પુરા
માથે ન વસ્ત્ર રહેતું સતીના હાલ બુરા—૧૨૮૬
આ વેષ અંગ આવ્યો સમજીને કચ્છ વાળ્યો
થવું કો ગામ ભેગું વિચાર એજ ધાર્યો—૧૨૮૭
અંગે ઉજરડા થાતા ગણે ન લેશ તેને
કેકર ઉડાવે કેશ, ધારે ન દુઃખ તેને—૧૨૮૮
વટાવે રાન રસ્તો ભૂલી તે કંઇક પડતી
રસ્તા વીના એ આવે એકે ન સુઝ પડતી—૧૨૮૯
જંગલ વિકટ આવ્યું સતીને ભાન તેનું
જરાય હોય શાનું બેભાન દીલ જેનું—૧૨૯૦
લાખો નીરાશા મનમાં, આશા ન એક જેને
પરવા કહોને શાની પછીથી હોય તેને—૧૨૯૧
અતીશે રાન ગાઢું ધ્વની તો કાંઈ થાતો
વૃક્ષો અડીને ઉગ્યાં સંચય ન વાયુ વાતો—૧૨૯૨
હજારો જન કેરી કુડાળી મણું કેરી
લાખોના જાન લીધા આ તો જગા અનેરી—૧૨૯૩
લુંટારૂ લોકો રહેતા કર્મો એ ઘોર કરતા
તજીને બીક સર્વે નિર્ભયપણે તે ફરતા—૧૨૯૪

આજે તે લોક કેરો, ઉત્સવનો દીન જાણે
મળીને સર્વ બેઠા, ભેળા થયા પ્રમાણે—૧૨૯૫
અગ્ની સળગાવી વચ્ચે, આહુતી કંઇક આપે
ગુફા છે એક તેમાં, દેવી કરીને થાપે—૧૨૯૬
બધાય શાંત બેઠા, બોલે ન કાંઈ ત્યાં તો
સંજ્ઞાથી કાર્ય કરતા, બોલ્યા વીણુ જ્યાં તો—૧૨૯૭
ખડખડાટ દૂર થાતો, અહીંયાં સુણાય તે તો
પાપીઓ પાપ મુકતી, કરતાય એમ એતો—૧૨૯૮
અહીંઆં સતી તે ચાલી, આવે આ રાન માંહી
બીજું ન ભાન તેનું, સંભાળી ચાલે ત્યાંહી—૧૨૯૯
ચર્ણો તપાસી મુકે, નજર પણ ત્યાંજ રાખે
ધ્વની જો કંઇક થાતો, તેમાં ન દીલ રાખે—૧૩૦૦
ચાલે તે પુર જોશે, અતીશે હાલ હોંશે
આવી તે પહોંચી પાસે, લુટારૂ બેઠા ખાશે—૧૩૦૧
કદમ પચીસ દૂરથી, લુટારૂ દીઠા દ્રષ્ટે
લુટારૂ તેને દેખે, ભરાયુ દુઃખ કષ્ટે—૧૩૦૨
સતી અતીશે ચમકી, ઓ હાય આ શું દેખું
ભુલી હું ભાન મારૂં, તેનું આ દુઃખ પેખું—૧૩૦૩
વ્યાઘોની વસ્તી માંહી, આ ગાય છે ફસાણી
જીવતર ન હોય હાવે, ખુટી છે કર્મ કહાણી—૧૩૦૪

પ્રભુ શું સ્હાય દેશે, કુવે પડી હું હાથે
વિચારી હું ન ચાલી, હાવે પ્રભુ શું થાશે—૧૩૦૫
બચાવ કેમ કરવો, સુઝે ન એકે આરો
ઉપાય એક ન જડતો, તજવો આ જીવ મારો—૧૩૦૬
અહીંઆ સતી એ આવે, નિશ્ચય કર્યો છે જ્યારે
પણ લુટારૂ કેરી, વાતો શી ચાલે ત્યારે—૧૩૦૭
સતી ન ડગલુ ભરતી, ખસતી નથી એ ત્યાંથી
જડવત બનીને ઉભી, ધરે ન પાય જ્યાંથી—૧૩૦૮
લુટારૂ દેખી તેને, વિસ્મય અતિશે થાતા
જડવત ઉભેલી જોતાં, વિચાર કંઇક થાતા—૧૩૦૯
વિચારો ધીરે કરતા, ન હોય આ કો નારી
જરૂર દેવી આવી, વરદાન આપનારી—૧૩૧૦
ઉભી છે માન લેવા, અહીંઆ ન તેથી આવે
અવસર ચુકીશું આ તો, રીસાઈ તેહ જાવે—૧૩૧૧
માટેજ સર્વ ઉઠો, જયકાર સર્વે બોલો
દેવી પ્રસન્ન થાશે, દેવીનો ભાર તોલો—૧૩૧૨
ઉઠયા સર્વ સાથે, આવ્યા સતીની પાસે
સતીએ અતીશે ડરથી, પાછા પગે તે નાસે—૧૩૧૩
વિનવે અતીશે મુખથી, દેવી કહીને બોલે
કૃપા તે માગે પુરી, એવા તો બોલ બોલે—૧૩૧૪

સતીએ ધાર્યું મનમાં દેવી મને એ માને
ત્યારે તો ઉભું રહેવું ડરવું હવે તો શાને—૧૩૧૫
કરવો એ વેશ પુરો આવી પડયો જો માથે
તેમાં જો ચુક થાએ ખમવું પડે તે સાથે—૧૩૧૬
ધારી સતી ત્યાં એવું ઉભી છે હામ રાખી
લુટારૂ પાસે આંવ્યા અતિશે પ્રેમ દાખી—૧૩૧૭
નીચા નમાવી શીશો પાયે સતીને લાગ્યા
ગદગદ કંઠે બોલી વરદાન કંઈક માગ્યાં—૧૩૧૮
સતીએ ખામોશ રાખી ખુશ રહો એ ભાખી
પછી લુટારૂ બોલ્યા આજ્ઞા એ એક માગી—૧૩૧૯
સતી પછીથી બોલી પુત્રો હું સત્ય કહું છું
રક્ષા તમારી કરવા તત્પર સદાય રહું છું—૧૩૨૦
વસ્ત્રો ઘરેણાં કંઇએ લાવ્યા જો હોય તેની
ધરોને ભેટ મુજને ભૂખી હું હાલ તેની—૧૩૨૧
પછીથી એક આજ્ઞા તમોને આજ આપું
હમણાં તૈયારી કરવા આજ્ઞા હું એજ આપું—૧૩૨૨
અહીંથી વીશેક ગાઉએ મુકામ સર્વ કરજો
સંકા ન ધારી મનમાં ડગલું ન પાછુ ભરજો—૧૩૨૩
પુરો પરોઢ થાતાં રાજા આ રાન માંહી
લશ્કરની સાથ આવે શીકાર માટે જ્યાંહી—૧૩૨૪

અહીંથી તમો ન જાવો પકડાઈ નક્કી જાઓ
કહેતા હું એજ આવી મારો ન ચાલે દાવો—૧૩૨૫
લુટારૂ ખુબ હરખ્યા દેવીની વાણી સુણી
ફરીથી ઉપાય લાગે, વાતો સતીની સુણી—૧૩૨૬
લુટારૂ હરખી પોતે ભેટો વીવીધ ધરતા
આગળ સતીની આશે દાગીના ભેટ કરતા—૧૩૨૭
બેઠાતે ભેટ મુકી રહ્યા છે જ્યારે તે તો
રાત્રીના ચાર વાગ્યા તણો અંદાજ છે તો—૧૩૨૮
પછીથી આજ્ઞા દીધી સહુને જવાની ત્યાંથી
વેરાયા તેજ રીતે ધારેથી સર્વ ત્યાંથી—૧૩૨૯
નિર્ભય સતી તો હાવે અહીંઆ થઈ જે ઉભી
પ્રભુ કૃપાથી તેને કોઇએ ન આંહી દુભી—૧૩૩૦
વાયુ વેગેથી લોકો થયા અદર્શ ત્યાંથી
સતી સવાર સુધી ખસી ન જરા ત્યાંથી—૧૩૩૧
મીલકત બધી ત્યાં મુકી પત્રો ઉપર તો ઢાંક્યાં
વળતી તે પોતે ચાલી ચિન્હો ઘણાય આંક્યાં—૧૩૩૨
ચાલીને ચર્ણ દુખ્યા જંગલનો પાર આવ્યો
હરીઆળી ભુમી આવી સતીને હર્ષ આવ્યો—૧૩૩૩
થયો છે શ્રમ ઓછો શક્તી કંઈક આવી
બેઠી છે શ્વાસ ખાવા હીંમત અનેરી લાવી—૧૩૩૪

થોડેક દુર ચાલી રસ્તો સરીયામ આવ્યો
ચઢી તે એજ રસ્તે અંદેશ ન કાંઇ આવ્યો—૧૩૩૫
પુછતી કો રાહધારી જનો જો કોઈ જાતા
ચાલી તે જાય વાટે અંતર ઉમળકા થાતા—૧૩૩૬
પાદર જણાયું તેને કોઇ નગ્ર કેરૂ તેને
વસ્ત્રો સજીને લીધા પડે ન કહેવુ તેને—૧૩૩૭
મલાજો સહેજ રાખી ચાલી તે નગ્ર માંહે
ઉંચા મકાન જોતી ચાલી તે જાય ત્યાંહે—૧૩૩૮
વજીર રાજ કેરો તેનું મકાન જોતી
મહેનત અતીસે કીધી કાઢ્યુ છે ત્યારે ગોતી—૧૩૩૯
ખબર તો પહેલી આપી આજ્ઞા મળી છે જ્યારે
વિવેક સર્વ રાખી દાખલ થઈ છે ત્યારે—૧૩૪૦
પ્રધાન આવી ઉભો સતીને પ્રશ્ન પુછે
નારી કહોને મારૂં એવું તે કામ શું છે—૧૩૪૧
ક્યાંથી અત્યારે આવીયાં રહેવાનું ગામ બોલો
ડર તો બધીય ત્યાગી બધોય ભેદ ખોલો—૧૩૪૨
સતી પછીથી બોલી પ્રજા હું આપ કેરી
બાપુજી તેથી ધારો પુત્રી હું આપ કેરી—૧૩૪૩
જો હું નામ મુજ આપું અહીંત તેથી મારૂ
તેથી એવું ધારી બાપુજી એજ સારૂ—૧૩૪૪

હું છું વણીક તનીયા વિધવા જીવન ગુજારૂ
અતિશે દુઃખ આજે દીલડુ બળે છે મારૂ—૧૩૪૫
કહીશ વાત પુરી લાંબી કથા છે મારી
બાપુજી ધારી લેજો સુણતાં છુટે કંપારી—૧૩૪૬
આશ્રય અત્યારે આપો એટલુંજ કષ્ટ કાપો
બનતાં કરીશ કામો ફક્ત અન્ન આપો—૧૩૪૭
બીજું ન માંગુ કાંઇ આજ્ઞા ફરમાવો બાપુ
પ્રભુ ભલુજ કરશે આશીશ એજ આપુ—૧૩૪૮
આજ્ઞા પ્રધાને આપી ભલે બાઇ તુ રહેજે
કરી ન વાત પુરી સંશય એજ રહે છે—૧૩૪૯
ખુશી પડે તો કહેજે રહેવાય તેમ રહેજે
અહીંઆં ય નામ તારૂ કદાપી ન કોઇ લેશે—૧૩૫૦
પછી સતીએ ધારી પ્રધાન એકાંત તેડયો
વળતીથી માલ કેરા મુદ્દો બધોએ છોડયો—૧૩૫૧
જગ્યા બતાવી પુરી હરખ્યો પ્રધાન ત્યારે
તૈયારી તર્ત કીધી સુણી એ વાત જ્યારે—૧૩૫૨
સતીને સાથ લીધી ગાડી જોડાવી પોતે
વીશ્વાસુ જન લીધા આવ્યા તે ઠામ જાતે—૧૩૫૩
લુંટારૂ કેરો પેલો બધોય માલ જ્યાં છે
સતી પ્રધાન સાથે ઉભા જઇને ત્યાં તે—૧૩૫૪

આ દૃષ્ય પ્રધાને જોયું અતિશે દીલ મોહ્યું
અઢળક છે માલ આતો મોહીત મન થાતો—૧૩૫૫
સતીને શાબાશી આપી બધોય માલ લીધો
સાથે આવેલ તેને થોડો થોડોય દીધો—૧૩૫૬
પછીથી પુર વીશે પાછુ પ્રયાણુ કીધું
પુત્રી સતીને કહીને અભયદાન દીધું—૧૩૫૭
હવે સતીને અહીંઆં ઘરમાંહી માન મળીયું
સતી કહે તે થાતું એનું તે ભાગ્ય ફળીયું—૧૩૫૮
પોતાનું નામ બદલી જુદું ધરાવ્યું આંહી
રહે તે એવી રીતે પ્રભાવ પુરા માંહી—૧૩૫૯
ઘરના તમામ કામો નજરમાં એહ રાખે
નોકરની પાસ લેતી હાથે ન કાંઇ દાખે—૧૩૬૦
પુત્રી પ્રધાન કેરી શીક્ષણુ અનેરૂ આપે
પ્રધાન પુત્રી સાથે સહીએર પણુ સ્થાપે—૧૩૬૧
પ્રભાવ સતીનો સારો ઘરમાં પડયો છે જોઇ
હાજી હજુર કહેતા નોકર રહે છે કોઇ—૧૩૬૨
સાંજે પ્રધાન આવે કચેરી માંહે જઇને
સતી ધીમેથી પુછે પાસે ઉભી રહીને—૧૩૬૩
ચાલે છે કેસ કોનો શું નામ ઠામ તેનું
વીગત બની શું તેમાં વિવરણુ કરાવે તેનું—૧૩૬૪

પ્રધાન તેહ કહે છે શંકા તજીને તેને
વિનોદ જાતે માને પ્રધાન પોતે એને—૧૩૬૪
એવા તે ક્રમથી રોજે સતી પ્રધાન પુછે
ઉત્તર પ્રધાન આપે પુછે ન તારે શું છે—૧૩૬૬
દીનો સુખી તે ગાળે પ્રથા એ એવી ચાલે
હજુય દુઃખ કેરાં સ્વપ્નાં સતીને સાલે—૧૩૬૭
એક દી વજીર સાંજે આવ્યા કચેરીમાંથી
સતી તે પાસ જઇને પુછતી બધુંય બેઠી—૧૩૬૮
બાપુ કહોને આજે ચાલ્યો છે કેસ કોનો
આરોપી કોણ તેમાં છે કેસ મુદ્દો શાનો—૧૩૬૯
બાપુ કહોને મુને વાતો એ પ્રીય લાગે
સુણતાં એ વાત સરવે મારી તો ભ્રાંત ભાગે—૧૩૭૦
બોલ્યો પ્રધાન વાણી સાંભળ તું બેન મારી
સંભળાવું વાત એ તો જીજ્ઞાસા છે જ તારી—૧૩૭૧
રામપુર ગામ અહીંથી વીસેક માઇલ દુરે
આપણું છે રાજ્ય ત્યાં તો સાચી છે વાત મુળે—૧૩૭૨
મોહન કરીને ત્યાં તો માણસ ગૃહસ્થ પુરો
તેવા નઠારે ભાઈ ધંધો કીધો છે બુરો—૧૩૭૩
સગી જે બેન તેની ગંગા સ્વરૂપ પુરી
કીધું છે ખુન તેનું દેવાથી તેને શુળી—૧૩૭૪

મરનાર નામે ગંગા બદચાલ તેની સુણી
હંમેશ હરામ કેરા લોકોની વાત સુણી—૧૩૭૫
મોહન ભરાયો રોશે મારી તે નાખી તેને
શીનો સબંધ તેમાં લાવ્યા છે સાથ તેને—૧૩૭૬
ચંચળ છે નામ તેનું તહોમતે નામ તેનું
વિગત બનેલી આજે બીજી તે કાલે કરશું—૧૩૭૭
હજુ ન કેસ ચાલ્યો શરૂઆત કાલે થાશે
ત્રણ દીને પુરો થાશે આરોપી ફાંસી જાશે—૧૩૭૮
સતી સુણીને બોલી વારૂ પીતાજી કાલે
વાતો વિશેષ કરજો અત્યારે એમ ચાલે—૧૩૭૯
દીવસ બીજોય વીત્યો સાંજે પ્રધાન આવ્યા
દીઠા સતીએ જ્યારે અંતર ઉમળકા આવ્યા—૧૩૮૦
આવીને પાસ બોલી પીતા કહોને આજે
કચેરી મધ્યમાં જે શું કામ ચાલ્યું આજે—૧૩૮૧
પ્રધાન બેસી બોલ્યો પુત્રી તું સુણ સર્વે
આરોપી નર ને નારી ફસાય છે જ હળવે—૧૩૮૨
સાક્ષી પુરાવા પડતા બધાય સત્ય જેવા
શીક્ષા ફાંસીની થાશે ગુના છે એહ એવા—૧૩૮૩
બચાવ ન કોઇ કરતુ ઉભાં રહે છે બંને
પસ્તાય પાપી કૃત્યે તકસીરદાર બંને—૧૩૮૪

છુટે ન એ જ કો દી એવા પુરાવા પડતા
સાક્ષી પ્રતાપ નામે મીત્રો થઇને નડતા—૧૩૮૫
સુણી સતીના નયને પાણી ભરાયું પ્રેમે
મનમાં વીચાર કરતી ભાઇ ભલો તો એ છે—૧૩૮૬
નારીની ખોટી શીક્ષા માનીતે બેઠા મનમાં
બદલો કીરતારે આપ્યો સહે છે દુઃખ તનમાં—૧૩૮૭
ફાંસીએ તો ભાઇ જાશે પીઅર ઉજ્જડ તો થાશે
નિર્વંશ કુલનો જાશે દુશ્મનો હરખાશે—૧૩૮૮
માટે બચાવુ વીરને પસ્તાશે આપ મેળે
મારૂય આળ જાશે મને પ્રભુજી પ્રેરે—૧૩૮૯
પ્રધાન સાથે બોલી સતી મૃદુએ વાણી
પીતા કહ્યું જો માનો વદુ હું સાચી વાણી—૧૩૯૦
મોહનનો કેસ ચાલે સમક્ષ આપ કેરી
ગરીબ આરોપી એ છે ન પક્ષ કોઇ તેની—૧૩૯૧
જશે બીચારો માર્યો દયા મુને એ આવે
સાક્ષી બચાવ દેવા પુત્રી તમારી આવે—૧૩૯૨
આજ્ઞા જો આપો તેની પગલુ ભરાય તે તો
આવું હું કોર્ટ મધ્યે કરૂ બચાવ તેનો—૧૩૯૩
સપાડું કાંઈ ન કરતી તેને છોડી દેવા
મારા બચાવ સુણી આવે વિચાર એવા—૧૩૯૪

આરોપી તોજ છુટે માગુ હું આપ પાસે
આજ્ઞા જરૂર આપો અવસર અલેખો જાસે—૧૩૯૫
પ્રધાન સુણી વાતો હરખ્યો ઘણુંય મનમાં
પુત્રી ખરી એ વાતો તેં ધરી હામ તનમાં—૧૩૯૬
કચેરીમાં તું આવું બહુ માનથી બોલાવું
કાલે ભલેને ચાલો રજુ કરો તમ પુરાવો—૧૩૯૭
નક્કી વિચાર એવો રાત્રે કરીને સુતાં
સવારે સર્વે જન તો નીયમ પ્રમાણે ઉઠયાં—૧૩૯૮
સતી ઉઠી છે વ્હેલી સઉચાદી કાર્ય કીધું
પરવારી એજ કર્મે ભજન પ્રભુનું કીધું—૧૩૯૯
સમય પુરો તે થાતાં પ્રધાન તો સીધાવ્યા
કોર્ટે સતીને જાવા સવડ કરીને આવ્યા—૧૪૦૦
પુરો જ્યાં એક વાગ્યો ગાડી તઈઆર કીધી
જાવા કચેરી મધ્યે આજ્ઞા તે આપી દીધી—૧૪૦૧
બાહેર સતીએ આવી ખબર આવ્યાની આપી
પ્રધાન તર્ત તેને બેસાડી સ્થાન આપી—૧૪૦૨
મોહનને તેની નારી સામે આરોપી ઉભાં
કુસંગા સંગ થાતો પ્રભુએ આજ ડુબ્યાં—૧૪૦૩
સતી તો કોર્ટ મધ્યે ઉભી થઇને બોલી
સભાજનો આ સુણજો દેજો એ ન્યાય તોળી—૧૪૦૪

આરોપી જેના ખુને ઘસડાયો કોણ મધ્યે
આજે એ ફાંસી ચડતો છે ન્યાય કેવી રીતે—૧૪૦૫
કર્યું છે ખુન જેનું ગંગા હું નામે તે તો
જીવંતી છું હુંજ અહીં આ ખરી એ વાત છે તો—૧૪૦૬
પુછો પુછાવો કોઈ સાબીત ન થાય જો એ
વીતી બધી એ વરણું આજ્ઞા પીતાની થાએ—૧૪૦૭
મળી રાજ આજ્ઞા ત્યાંતો સતીને વાત કરવા
સતીએ સર્વ જનને કહ્યું છે કાન ધરવા—૧૪૦૮
પછીથી માંડી કીધી બધીએ વાત વર્ણી
એકે ન છાની રાખી પહેલા હતી જે પરણી—૧૪૦૯
કથા જે સાંજ સુધી રસ પુર્ણ સર્વ કહેતી
અધુરી જેહ રહેતી બીજે દીને તે કહેતી—૧૪૧૦
ચાલી કથા તે પુરી પુરા તે સાત દીનો
ઉત્સાહ નગરે વાધ્યો સુણવા ભરાય લોકો—૧૪૧૧
ઘટના આ દુઃખ કેરી સુણી ઘણાય લોકો
ભરી સભામાં રડતા દુઃખે મુકીને પોકો—૧૪૧૨
વિશ્મય અતીશે થાતો રાજાએ વાત જાણી
શાબાશ પુત્રી મારી વાતો બધીય સુણી—૧૪૧૩
સાચી સતીજ તું છે પાયે હું તને લાગુ
થાય શ્રેય મારૂ એવું વરદાન હુંજ માગું—૧૪૧૪

રાજા જ્યાં પાય લાગ્યો, લોકો ત્યાં પાય લાગ્યા
જે જેને રૂચે તેવા, અભિલાશ કંઇક માગ્યા—૧૪૧૫
મોહન ને તેની નારી, છુટાં તે આજ થાતાં
જોઇ સતીને મનમાં, ઘણાં ઘણાં શરમાતાં—૧૪૧૬
રાયે સતીને આપ્યો, અલગ મહેલ રહેવા
સાધન પુરાવ્યાં સર્વે, જીંદગી સુધીએ ખાવા—૧૪૧૭
સચવાય માન તેનું, સમસ્ત રાજ્ય મધ્યે
મોહનને ત્યાંજ રખ્યો, અધીકાર આપી તેને—૧૪૧૮
હતા વીરૂદ્ધ લોકો, સીક્ષા બધાને આપી
કાળાં મુખો તે લઇને, સંતાય કંઇક પાપી—૧૪૧૯
સતીની આમ રક્ષા, પ્રભુ તે આપ કરશે
પાપીઓ પાપ ભાતુ, પોતાની મેળે ભરશે—૧૪૨૦
સંકટ અનેક પડીયાં, સતીએ સત ન છોડયું
આખર પ્રભુએ જાતે આવીને કષ્ટ તોડયું—૧૪૨૧
સતીયાં જે નર ને નારી કષ્ટો અનેક પામી
અંતે તે સુખ પામે પ્રભુ પદે વીરાતી—૧૪૨૨
દુર્જન હજાર લોકો સુખે ભલે ને ફરતા
આખર દુઃખે દુભી કુટેલ નરકે પડતા—૧૪૨૩
હીન્દુ સમાજ મધ્યે કીસા અનેક આવા
અજ્ઞાનતાથી બનતા કરતા સુધારે જાવા—૧૪૨૪

કરીને બાળ લગનો બાળાનાં ઉર બાળે
જોતા ન જોડી વરની પોતાનું અંગ ટાળે—૧૪૨૫
સહાય સ્વાર્થ માટે લોકો એ તેથી કરતા
આખરે પાપ ભુાતુ ભરીને નર્કે પડતા—૧૪૨૬
અરેરે હાય આજે હીન્દુ સમાજ તારી
અધોગતી છે પુરી ખરે ખરી થનારી—૧૪૨૭
હજુએ આંખ ખોલી નિહાળો વાત આવી
તો તો જરૂર હાથે આવે સ્વરાજ ચાવી—૧૪૨૮
કથા સતીની વાંચી વિચાર સર્વે કરજો
અસાર મુકી દઇને ગ્રહણુ સાર કરજો—૧૪૨૯
સતીનું દુઃખ જાણી પુત્રી દુભાય ન કોદી
સંભાળ એની રાખો આવે ન દુઃખ કોદી—૧૪૩૦
કઠલાલકર તો કહે છે વાંચક વીચારો પ્યારા
હશે હજાર દોશો એકે ન લેશો મારા—૧૪૩૧

જાદુઈ માછલી

યાને

પત્થરનો પાદશાહ

સદ્દગુણને ચાહનાર ગરીબ દંપતિ ઉપર કોટવાળે ગુજારેલો જુલમ, માછી ઉપર ખુનનું તહોમત, જેલમાંથી નાસી છુટેલો માછી, જાદુઇ વાંસળીનો ચમત્કાર, સિપાઇ કે શયતાન, રાજાએ આપેલો ન્યાય, જમની અને કારભારી, માછીનું વૃત, દરીઆનો દૈત્ય, ભેદી તલાવ, મુવેલાં માછલાંએ સજીવન થઇ અપ્સરાને આપેલો જવાબ, મણીધર સાપ, ભેદી ભોંયરામાં છુપાવેલી રાજકન્યા, પત્થરના પાદશાહની મુલાકાત, રતીસુંદરીનાં કાળાં કર્મો, અજયની અજબ યુક્તિ, પાદશાહનો છુટકારો, જાદુઇ તલાવનું પરિવર્તન, વિગેરે અજબ ચમત્કારી બનાવોથી ભરપુર સંપૂર્ણ વાર્તા. કીંમત દસ આના.

મળવાનું ઠેકાણું—

બુકસેલર જદુલાલ નારણદાસ મુ. નડીઆદ

તથા દરેક શહેરના પ્રખ્યાત બુકસેલરો પાસેથી પણ મળી શકશે.

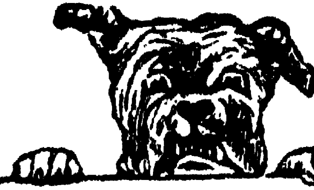
માણુસ પોતાની બુદ્ધિથી શું નથી કરી શકતો ? લાકડાના ઘોડાને ચાંપ દાબી કે સરરરરસટ, આકાશમાં ઉડયો એક રાજકુમાર દુશ્મન રાજાની બે કન્યાઓ લઇ ગગન માર્ગે ચાલ્યો. પૈસાની ભીડ પડે તો બસ (!) લોઢાના માણુસને ચાંપ દાબી કે મહાસાગરને તળીએથી સાચાં મોતીના ઢગલે ઢગલા લઇ આવ્યો. પણુ....એ બધું બને ક્યારે ? માણુસ પોતાની નીતિ જાળવે ત્યારે, રાજકુમાર ઉપર સ્વર્ગની દેવી આશક પડી, તેને સદબોધ આપી સતમાર્ગે ચલાવી. બદલામાં કેટલી દૈવી ચમત્કારી ચીજો બક્ષિસ મળી, તે દૈવી ચીજોએ શું પરાક્રમ કર્યું, લાકડાનો ઘોડો, અને લોઢાનું માણુસ કોણે બનાવ્યું. એ બધુ જાણુવાની ઈચ્છા હોય તો તુરત મંગાવો.

આકાશમાં ઉડતો ચમત્કારી ઘોડો

દરેક શહેરમાં બધાય બુકસેલરો વેચે છે.

તમો વેચશો તો પૈસા કમાશો. અને વાંચશો તો જ્ઞાન સાથે ગમ્મત મેળવશો.

રસિક વાર્તામાળા—

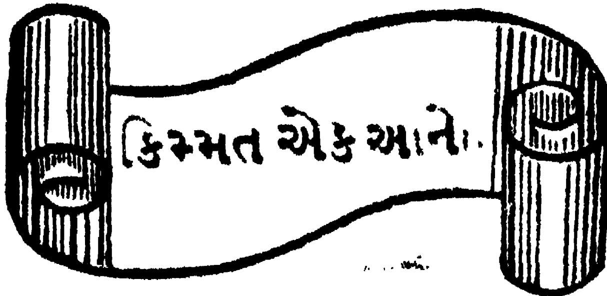
પુષ્પ ૧ લું.

એક આના સીરીઝ—નં. ૧.

જાન્યુઆરી ૧૯૨૬.

સ્વર્ગીય-પ્રેમ!

સંપાદક અને પ્રકાશકઃ—મહાશંકર લલ્લુભાઈ ભટ્ટ.
ઠે. શ્રી ગુજરાત સમાચાર પ્રેસ-લહેરીપુરા, વડોદરા.

☞ આ વાર્તાના દરેક પાન પર જ્યાં "ઢબુ" છપાયું છે ત્યાં "એક આના" એવું વાંચી લેવું.

આ "રસિક વાર્તામાળા" ની યોજના.

ચાલુ ઇ. સ. ૧૯૨૬ થી અમારા તરફથી આ "રસિક વાર્તામાળા" પ્રકટ થાય છે. આખા વર્ષમાં થઇ તેની કુલ સોળ વાર્તાઓ છપાશે. તે પૈકી: આઠ વાર્તા એક આનાવાળી, ચાર વાર્તા બે આનાવાળી બે વાર્તા ચાર આનાવાળી બે વાર્તા આઠ આનાની કિમ્મતવાળી પ્રકટ થશે. કુલ પૃષ્ટ ૬૦૦ થી ૬૫૦ સુધી આવશે. જેમ જેમ વાર્તાઓ છપાતી જશે તેમ તેમ બજારમાં તેના ઉપર છાપેલી કિમ્મતેજ વેચાશે. આ કિમ્મત સાદા ૨૪ કાગળ ઉપર છાપેલી વાર્તાઓની છે; જેમને ગ્લેઝડ કાગળની બુકો જોઇતી હશે તેમને તેના ઉપર છાપેલી કિંમતથી બેવડી કિમ્મતે મળશે.

આ "રસિક વાર્તામાળા" ના કાયમના ગ્રાહકને લાભ!

આ વાર્તામાળાની પહેલી સોળ વાર્તાના અગાઉથી કાયમના ગ્રાહક થઇ અમારે ત્યાં વાર્ષિક લવાજમ ભરી નામ નંધાવશે તેમને જેમ જેમ વાર્તાઓ છપાશે તેમ તેમ ઘેર બેઠાં પહોંચાડવામાં આવશે. દર અંગ્રેજી માસની તા. ૧૫ મીએ નિયમિત પ્રકટ થશે. કાયમના ગ્રાહકોનું વાર્ષિક લવાજમ નીચે પ્રમાણે છે:—

(૧) ગ્લેઝડ કાગળ ઉપરના રૂ ૩–૮–૦ ત્રણ રૂપીઆ } પોસ્ટેજ સાથે.
(૨) ૨૪ કાગળ ઉપરના રૂ ૨–૮–૦ અઢી રૂપીઆ }

વળી

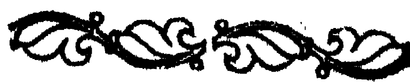
કાયમના ગ્રાહકોને આ વાર્તાના પુઠાના ત્રીજા પાન પર જણાવ્યા પ્રમાણે બે હજાર ગ્રાહકોએ રૂ. ૫૦૦) ના બક્ષીસો મળશે.

☞ અપૂર્ણ—સાંધણ જૂઓ આ પુઠાના ૩ જા પાન ઉપર.

રસીક વાર્તામાળા—પુષ્પ પહેલું.
દબુ-બે પૈસા સીરીઝ નંબર ૧.

સ્વર્ગીય-પ્રેમ.

જ્ઞાન સાથે ગમ્મત આપનારી રસિક વાર્તા.

લેખક,
મહાશંકર લલ્લુભાઇ ભટ્ટ
માલિક—શ્રી ગુજરાત સમાચાર પ્રિ. પ્રેસ, વડોદરા.

પ્રકાશક,
મંત્રી—શ્રી ગુર્જર સાહિત્ય વર્દ્ધક કાર્યાલય
મુંબઇ અને વડોદરા.

સંવત ૧૯૮૧ ઈ. સ. ૧૯૨૫.
પહેલી આવૃત્તિ ૩૦૦૦ પ્રત.

છુટક કિમ્મતઃ—એક દબુ—એટલે બે પૈસા કલદાર.
(ગ્લેઝડ કોપીનો એક આનો)

વડોદરા—લહેરીપુરા, હાટકેશ્વર મહાદેવ પાસે આવેલા શ્રી ગુજરાત સમાચાર પ્રેસમાં ભટ્ટ મહાશંકર લલ્લુભાઈએ છાપીને પ્રકટ કર્યું.
પ્ર. ક. તા. ૩૧-૧-૨૫.

પ્રસ્તાવના.

આ વાર્તાના લેખકને તેત્રીશ વર્ષના અનુભવથી સમજાયું છે, કે જનસમુહને વાંચનનો શોખ લગાડવા તથા જ્ઞાન સાથે ગમ્મત આપવા માટે નાનાં નાનાં સુબોધક સરળ ભાષામાં લખાઇ પ્રકટ થયેલાં વાર્તાનાં પુસ્તકો વધારે ઉપયોગી થઇ પડે છે અને તેની સારી અસર થાય છે. જ્યારે આજથી વીશ વર્ષ ઉપર ગુજરાતી ભાષામાં એક પણ ગ્રંથમાળા ચાલતી નહોતી ત્યારે આ વાર્તાના લેખક તરફથી " ૧ છુપી પોલિસ ગ્રન્થમાળા, ૨ નવલ કથા ગ્રન્થમાળા, ૩ વિવિધ વાર્તામાળા અને ૪ સુબોધક નાટકમાળા " વગેરે ગ્રન્થમાળાઓ પ્રકટ થઇ હતી અને તે યોજના ઘણી લોકપ્રિય થઇ પડી છે, તે એટલાજ ઉપરથી સમજાય છે, કે તે પછી અનેક ગ્રંથમાળાઓ ઉભરાઇ ગઇ છે!

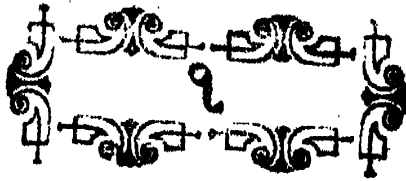
હાલમાં એ સઘળી ગ્રન્થમાળાઓથી પણ ઘણીજ સસ્તી અને નાની નાની રસિક વાર્તાઓની એક ગ્રન્થમાળા ચાલુ કરવા ઘણા તરફથી માગણી થતાં અમે ચાલુ સાલ (ઇ. સ. ૧૯૨૫-સં. ૧૯૮૧) થી આ રસિક વાર્તામાળા પ્રકટ કરવા માંડી છે. આ માળામાં ૧ અરધા આના, ૨ એક આના, ૩ બે આના, અને ૪ ચાર આનાની કિમ્મતવાળી એવી ચાર સીરીઝો જુદી જુદી જાતની સંપૂર્ણ વાર્તાઓમાં પ્રકટ થશે. એની યોજના આ પુસ્તકના રંગીન પુઠા ઉપર બીજા પાનમાં આપેલી છે તે વાંચી જવા ભલામણ છે. ગુજરાત સમાચાર પ્રેસ તા. ૧-૧-૨૫ વડોદરા.

મંત્રી—શ્રી ગુર્જર સાહિત્ય વર્દ્ધક કાર્યાલય.
લહેરીપુરા-હાટકેશ્વર મહાદેવ પાસે, વડોદરા.

॥ ॐ तत्सत् ॥

રસિક વાર્તામાળા:-પુષ્પ ૧લું -ઠગુ સીરીઝ નં.૧.

સ્વર્ગીય—પ્રેમ.

અહમદનગરથી થોડે દૂર દક્ષિણમાં એક ઉજજડ થઇ પડેલો બાગ હજી સુધી દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. ઇતિહાસ જાણનારા વાંચકો મહારાષ્ટ્રાધિપતિ મહારાજ શિવાજીને સતાવવાને લીધે મહાન કીર્ત્તિવાન થયેલો શહેનશાહ ઔરંગઝેબ બાદશાહ પોતાનો અધિકાંશ સમય અહમદનગરમાંજ ગાળતો હતો તે અવશ્ય જાણતાજ હશે. આજ પણ અહમદનગરમાં તેની વિશાળ કબ્ર નજરે પડે છે. જે બાગની વાત ઉપર કહેવામાં આવી છે, તેમાં ઔરંગઝેબની એક બેગમ રહેતી હતી. એ બાગના બરાબર મધ્ય ભાગમાં સંગેમરમરનો એક ભાગ્યો-તૂટયો ફુવારો હજી પણ જોવામાં આવે છે.

જે બાગ હાલમાં જંગલી જાનવરોને રહેવાનું સ્થાન થઇ પડયો છે, એજ બાગ બસો વર્ષ પહેલાં ઇન્દ્રના નંદન બાગથી પણ વધારે સુન્દર અને મનોરમ હતો; જે ફુવારો આજ ભાગી-તૂટી દશામાં પડી રોઇ રહ્યો છે, એ ફુવારો એક દિવસ ગુલાબજળ ઉડાડી લોકોનાં મન પ્રફુલ્લિત કરતો હતો ! જે મહેલ આ વખતે ખંડેરરૂપ માત્ર દેખાય છે, તેજ મહેલ એક દિવસ બાદશાહ ઔરંગઝેબના

વિલાસ ભવનના નામથી ઓળખાતો હતો ! જે સ્થાનપર આજકાલ દિવસે કુતરાં ભૂકે છે અને રાતે શિયાળો રડે છે તેજ સ્થાન એક વખત અપ્સરા જેવી સુન્દર રમણિયોનાં મધુર ગાયન—વાદનથી ગૂંજી રહેતો હતો.

આશરે ત્રણસો વર્ષ પહેલાં જ્યારે ઔરંગઝેબ અહમદનગરમાં રહેતો હતો ત્યારે એ બાગ વિલાસ–સાગરમાં ડુબેલો હતો. એ વખતે એક દિવસ સંધ્યાકાળે બાગની જમણી બાજુએ એક મનોહર કુંજમાં બેઠેલો એક યુવક કોણ જાણે મનમાં ને મનમાં શો વિચાર કરતો હતો. એ યુવકની ઉમર લગભગ પચીશ વર્ષની હશે. શરીરમાં પૂરતું બળ હતું. પહેરવેશ ઉચ્ચ વંશીય ક્ષત્રીય જેવો હતો. તેની કમરમાં માત્ર એક નાની સરખી તલવાર લટકતી હતી. એ યુવક વીર શા ઇરાદાથી બાદશાહી બગીચામાં પેઠો હતો ? થોડા વખત પછી આભૂષણોનો મધુર ઝણકાર કાને પડયો; તુરતજ ચારે તરફ પોતાનો વિમલ પ્રકાશ ફેલાવતી એક ષોડશી યુવતી એ કુંજમાં ધસી આવી, યુવક ચમકયો, તે એ સુન્દરીની પાસે ગયો.સુન્દરીએ થોડું પાછા હઠી કહ્યું:–

"પ્રતાપ ! પ્રિય પ્રતાપ ! હું અસ્પર્શ્ય છું, મને અડકશો નહિ."

પરન્તુ પ્રતાપ તેનું કહેવું નહિ સાંભળતાં ઘહેલાની પેઠ તેને વળગી પડયો અને તે સુન્દરીનું ઉપરાઉપરી અધરોષ્ઠામૃત ચૂસવા લાગ્યો; બન્નેનાં નેત્રમાંથી આંસૂ વહેવા લાગ્યાં !

પ્રતાપે કહ્યુ:—"કુસુમ ! શરીર અપવિત્ર થયું છે તેથી શું થયું ? તારૂં હૃદય તો અપવિત્ર નથી થયું ને ? તારૂં હૃદય મારૂં છે, મેં તારા શરીર તરફ કદી જોયું નથી, મેં તારા શરીરને કોઇ દિવસ ચાહ્યુ નથી, માત્ર હૃદયનેજ જોયું છે અને ચાહ્યું છે ! આજ તારીજ સલાહથી આ શરીરથી હૃદયને છુટું કરવા આવ્યો છું !"

પ્રતાપની છાતીપર માથું મૂકી કુસુમ રોતી હતી; પ્રતાપ પણ એક સરખાં આંસૂ વહેવડાવી રહ્યો હતો. એવી રીતે બન્ને પ્રેમી કેટલો વખત રોતાં રહ્યાં, તેની એ બન્ને પૈકી એકેને ખબર રહી નહિ. ઘણા વખત પછી આંસૂ લૂછતાં લૂછતાં કુસુમે કહ્યું:—

"આ અપવિત્ર શરીરને હવે ન રાખવું એજ નિશ્ચય કર્યો છે. એ આ હૃદય મારૂં હોત તો ક્યારનુંયે તેને આ શરીરથી જૂદું કરી દીધું હોત; પરન્તુ પ્રતાપ! હું જે વખતે બાલિકા હતી તે વખતથીજ આ હૃદય તમારૂં થઇ ગયું છે.—આ શરીર પણ તમારૂંજ છે. દાનવ શહેનશાહે-બાદશાહ ઔરંગજેબે તેને બળાત્કારે-બળપૂર્વક કલુષિત-ભ્રષ્ટ કર્યું છે! એ શરીરને હવે નહિ રાખું. તમને અહીં બોલાવીને કાળના ગાલમાં પ્રસાવ્યા છે, હવે વિલંબ શા માટે કરો છો?"

કુસુમનું એ વાક્ય પૂરૂં થતાંજ પ્રતાપે પોતાની કમરમાંથી પોતાની પ્રતાપી તલવારને મ્યાનમાંથી ખેંચીને કહ્યું:—"દયા, માયા, સર્વને વિસર્જન કરીનેજ આવ્યો છું. મૂવા પછી આપણે બન્ને સ્વર્ગમાં ફરીથી મળીશું, છતાં પણ કોણ જાણે........"

કુસુમે વિષાદપૂર્ણ હાસ્ય કરી કહ્યું:—"છટ! શું તમે મને નરકની યંત્રણાથી છુટી કરી સ્વર્ગમાં લઇ જવામાં ડરો છો?"

પ્રતાપે કુસુમને પોતાના હૃદય સાથે લગાવી તેના મુખનું ચુમ્બન કરતાં કહ્યું:—"ત્યારે હવે વિલંબ શા માટે?"

કુસુમે પોતાની છાતી પ્રતાપના સામે ધરી.:તેજસ્વી તલવાર હવામાં ચમકવા લાગી. બીજીજ પળે કુસુમથી પણ કોમલ કુસુમના હૃદયમાં તલવાર પેસી જાત, પણ તેવું થયું નહિ!

કુંજની નજીકમાંજ વેલીની આડમાં ઉભેલો એક બળવાન ખોજો-ગુલામ આ દેખાવ જોઈ રહ્યો હતો. યુવકને તલવાર ઉઠાવતો જોઇ

તેણે શીઘ્રતાથી આવી પ્રતાપનો હાથ પકડી લીધો. ખ. પ્રતાપ અને કુસુમ ચમકી ઉઠયાં અને એક બીજાના સામું જોઇ રહ્યાં. એકદમ કુસુમનો ચહેરો બદલાઇ ગયો. સિંહણની પેઠે ખોજાના તરફ ઘૂરકીને કુસુમે કહ્યું:-" ખુશરૂ ? તું જાણે છે, કે હું કોણ છું ?"

ખુશરૂ-(ખોજાએ) તુરતજ ગંભીર અવાજમાં ઉત્તર આપ્યો:—" જી, હા; આપ નામદાર બાદશાહ સલામતનાં બેગમ સાહેબ છો."

કુસુમે કહ્યું:-" હું હુકમ કરૂં છું, કે તું આ યુવકનો હાથ એકદમ છોડી દે."

ખોજાએ પ્રતાપનો હાથ છોડી દઇ કહ્યું:-" બેગમ સાહેબના હુકમથી હું આનો હાથ છોડી દઉં છું, પણ જેણે આપનો જીવ લેવા ધાર્યું હતું તેને નામદાર બાદશાહ સલામતના હુકમ વિના છોડીશ નહિ."

" ઠીક, ત્યારે હિમ્મત હોય તો કેદ કર !" એટલું કહી કુસુમે જરા પાછા હઠી જોરથી જમીનપર પોતાનો પગ પછાડયો. તેજ વખતે પ્રતાપના પગ નીચેની જમીન નીચે ધસવા લાગી અને જોતાં જોતાંમાં પ્રતાપ ભોંયરામાં ઉતરી પડયો ! તે પછી તે જગાએ પાછી જેમની તેમ જમીન થઇ ગઇ ! હવે ધીમે ધીમે કુસુમ એ કુંજમાંથી બહાર નિકળી અને પોતાના મહેલ તરફ જતાં જતાં ખોજા ખુશરૂને કહેતી ગઇ, કે " જો તારી ઇચ્છા હોય તો આ ખબર બાદશાહને કહેજે."

ખોજો કુસુમનું આ કામ જોઇ આશ્ચર્યચકિત થઇ બાવરા જેવો ઉભો થઇ રહ્યો હતો, તે હવે મનમાં શરમાઇને બોલ્યો:—" એક સ્ત્રી મને હાથતાળી આપીને ચાલી ગઇ ! ગમે તેમ, પણ એ કાફર યુવકને તો પકડવોજ જોઇએ."

આવો વિચાર કરી તેણે સીટી વગાડી. તુરતજ બે મજબુત ખોજા-ગુલામોએ આવી ખુશરૂને સલામ કરી. ખુશરૂએ કહ્યું:—" તમે ઘણું કરીને જાણતા હશો, શું આ જગાએ એક સુરંગ છે ?"

એક ગુલામે કહ્યું,—" જી, હા; બાદશાહના શયનાગારથી તે શહેરના મધ્ય ભાગ સુધી એ સુરંગ જમીનની નીચે ગયેલી છે."

ખુશરૂ બોલ્યોઃ—" તમે જલદીથી જાઓ. સુરંગમાં થઇને એક કાફર ક્ષત્રીય જુવાન નાસી જાય છે. તેને પકડવાનો છે."

ખુશરૂનો હુકમ થતાંજ એ બંને ખોજા—ગુલામો સત્વર એક તરફ દોડતા ચાલ્યા ગયા. તેમના ગયા પછી ખુશરૂ મનમાં ને મનમાં કંઇક વિચાર કરતો કરતો બીજી તરફ ચાલ્યો ગયો.

પ્રિય વાંચકો ! અહીં પ્રતાપ અને કુસુમનો થોડો પરિચય કરાવવો ઉચિત લાગે છે. અહમદનગરથી પાંચ કોશ પૂર્વ દિશામાં દેવી ગામ નામનું એક નાનું ગામડું હતું; હાલ તો તેનું નામ–નિશાન પણ રહ્યું નથી. એ ગામડામાં નરવરસિંહ નામનો એક સાધારણ સ્થિતિનો ક્ષત્રીય રહેતો હતો. પ્રતાપ એ નરવરસિંહનો એકનો એક લાડકવાયો પુત્ર હતો. એજ ગામમાં એક વિધવા રાજપુતાણી રહેતી હતી; કુસુમ એ રાજપુતાણીની પુત્રી હતી. લોકો કહે છે, કે એ વિધવા કોઇ રાજપૂત રાજાની રાણી હતી. ઓરંગઝેબના જૂલમી રાજ અમલમાં તેના પતિને પોતાનું રાજ મુસલમાનોએ જીતી લેવાથી દુઃખદ સ્થિતિમાં નાસી છુટવું પડયું હતું, તે દેવી ગામમાં આવી પોતાની પત્ની તથા પુત્રી સાથે છુપાઇને રહેતો હતો. ઓરંગઝેબ અહમદનગરમાં ઘણો સમય રહેતો હતો તેથી પ્રસંગ આવતાં તેનું વેર લેવાની ઇચ્છાથી તેણે અહમદનગર પાસેના આ દેવી ગામમાં નિવાસ કરવો યોગ્ય ધાર્યો હતો. તે રાજપૂત રાજા એક

વખત ઔરંગઝેબને મારવાના કાવત્રામાં પકડાવાથી માર્યો ગયો હતો. તે પછી તેની નિરાધાર વિધવા રાણી પોતાની પુત્રી કુસુમને લઇ દેવી ગામમાંજ પોતાના દુઃખના દિવસ નિર્ગમન કરતી હતી. આ સર્વ લોકકથા છે, એમાં સાચું જૂઠું કેટલું છે, તે તો ઇશ્વર જાણે. કુસુમનું અપ્સરા જેવું રૂપ-લાવણ્ય અને રાજવંશીય જેવો મા દિકરીનો સ્વભાવ જોઇને લોકોએ ઉપર જણાવેલી લોકકથા ઉપજાવી કાઢી હોય તો તેમાં નવાઇ નથી.

બાળપણથીજ કુસુમ અને પ્રતાપ પાડોશી હોવાથી સાથે રહેતાં હતાં. જયારે કુસુમની ઉમ્મર સોળ વર્ષની થઇ, ત્યારે નરવરસિંહે પ્રતાપનું લગ્ન તેની સાથે કર્યું. લગ્ન પછી કેટલાક દિવસે કુસુમની માતા સ્વર્ગવાસી થઇ. કુસુમ તથા પ્રતાપનાં પ્રેમમય હ્રદય જાણે એક બીજાને માટેજ ઇશ્વિરે જન્માવ્યાં હતાં, પરન્તુ થોડાજ દિવસ ભેગાં રહી તે પછી બંને વિચ્છિન્ન-જુદાં થઇ ગયાં! લગન પછી બરાબર છ માસ પછી એક દિવસ ઔરંગઝેબ બાદશાહે શિકારેથી પાછા વળતાં દેવી ગામમાં મધ્યાહ્ન થતાં વિશ્રાન્તિ લેવા મુકામ કર્યો હતો, તે પ્રસંગે તેણે અકસ્માત-એકાએક કુસુમને જોઇ લીધી. તેણીને જોતાંજ બાદશાહ તેનાપર મોહિત થઇ ગયો. તેજ વખતે તેણે તેણીને પકડીને બાદશાહી મહેલમાં એક બેગમના જેવા માન મરતબા સાથે લઈ જવાનો હૂકમ કર્યો! શિવાજી મહારાજ સિવાય એ વખતે ભારત વર્ષમાં કોઇ એવો વીર નહોતો, કે જે એ બાદશાહની સામો થઇ તેને પૂરો પડે. નરવરસિંહ તથા પ્રતાપની ગહેરહાજરીમાં ઔરંગઝેબે કુસુમને કોઇના પણ રોકાણ સિવાય સહેલાઇથી બાદશાહી મહેલમાં રવાના કરી આપી. ત્યાં કુસુમના અત્યંત કલ્પાંત કરવા છતાં પણ દયાહિન ઔરંગઝેબે બળાત્કારે તેને પોતાની બેગમ બનાવી તેણીને ભ્રષ્ટ કરી. કુસુમ એક કુસુમ-પુષ્પ-ફૂલ જેવી કોમળાંગી હોવાથી બાદશાહે તેનું નામ "ફૂલ-બેગમ" રાખ્યું.

કુસુમ ઉર્ફે કુલબેગમને એક મહિના સુધી મોતીબાગ નામના બાગમાં બાદશાહે રાખી હતી. એ શત્રુપુરીમાં પણ તેણીને એક સખી મળી ગઇ. એ સખી તે બાદશાહની એક બાંદી-ગુલામડી હતી. સર્વ લોકો તેને "જુલેખા"ના નામથી બોલાવતાં હતાં. કુસુમે જુલેખાની મદદથી પ્રતાપને એક પત્ર લખી મોકલ્યો. એ પત્રમાં તેણીએ પોતાની સર્વ સ્થિતિ લખી જણાવ્યા બાદ છેવટે પ્રતાપને એવી ભલામણ કરી, કે તેણે મોતીબાગમાં આવીને તેણીનો વધ કરવો. તેણે લખ્યું હતું, કે " જો તમારો મારા પ્રત્યે સહેજ પણ અનુરાગ-પ્રેમ હોય તો સત્વર આવો, આપણે બંને પ્રેમી એક સાથેજ મરી સ્વર્ગે સીધાવીએ અને ત્યાં જઇ આપણે "સ્વર્ગીય પ્રેમ" અનુભવી સુખી થઇએ. આવી રીતે મરવાથી પછી આપણે આ પાપમય સ્વાર્થી જગતમાં રહેવું પડશે નહિ. સ્વર્ગમાં જઇ આપણે સુખેથી નિર્ભય બની નિડરતાથી રહી અખંડ આનન્દ અને સુખ ભોગવીશું--જ્યાં આપણને ઔરંગજેબ જેવા મહા પાપી પિશાચોથી પ્રભુનું શાશ્વત રક્ષણ મળશે. આ નરકપૂરીમાંથી નિકળવાનો જ્યારે બીજો કોઇ ઉપાય નથી, ત્યારે આપજ આવો અને આપની તિવ્ર-તેજ તલવાર મારા હૃદયમાં ભોકી મને આ નર્કના કષ્ટમાંથી બચાવો. "

પ્રતાપ એક તેજસ્વી ક્ષત્રીય વીર હતો. પોતાની પ્રિય પત્નીને આવી રીતે પાપ-સાગરમાં ડૂબાવવાને બદલે તેનો દેહ નષ્ટ કરવો એજ ઉચિત છે એમ તેને લાગ્યું અને તેથી તેણે કુસુમની મુલાકાત લેવાનો નિશ્ચય કર્યો. પોતાની પત્નીની સૂચના પ્રમાણે નિયમિત કરેલ સમયે-એક દિવસ સાયંકાળે જુલેખા બાંદી-દાસીની મદદથી તે ચુપચાપ મોતીબાગમાં પેસી ગયો અને ઉપર બતાવેલી બાગની એક કુંજમાં જઇ છૂપાઇ ગયો.

× × × ×

એકાએક જમીનની નીચે અંધકારમય ભોંયરામાં જઈ પહોંચતાં પ્રતાપ સહેજ ગભરાયો. એટલી શિઘ્રતાથી એ બનાવ બની ગયો હતો, કે શું બન્યું ને પોતે કેવી રીતે અહીં આવી ચઢ્યો તે તેના સમજવામાં આવ્યું નહિ. તે આશ્ચર્યચકિત સ્થિતિમાં ત્યાં ઉભો ઉભો વિચાર કરવા લાગ્યો, પણ વધારે વખત તેને વિચાર કરતા ઉભા રહેવાની જરૂર પડી નહિ. એકાએક કોઇ સુકોમલ હાથે તેની પીઠપર સ્પર્શ કર્યો ! તે ચમકીને પાછળ ફર્યો, પણ અન્ધકારને લીધે તે કોઇને જોઇ શકયો નહિ.

તેણે ગભરાઇને પૂછ્યું:—"કોણ છે ?"

મીઠ કંઠથી ઉત્તર મળ્યો:—"યુવક ! જલદીથી નાસો, પાસેજ શત્રુ છે. બેગમ સાહેબે વિનયપૂર્વક કહ્યું છે, કે જલદી નાસો, બીજો કોઇ પ્રશ્ન કરવાનો વખત નથી. જો બચી જશો તો કુસુમ સાથે ફરીથી પણ મુલાકાત થશે. આગળ સુરંગના મુખડાપર એક કસેલો ઘોડો ઉભો છે. તેના પર બેસી ચાલ્યા જાઓ."

તે પછી એ અવાજ ક્રમશઃ અન્ધકારમાં મળી ગયો. પ્રતાપે બીજો કોઇ ઉપાય નહિ હોવાથી બહાર જવુંજ યોગ્ય ધાર્યું. તે અંધકારમાં ફંફોસતો ફંફોસતો સુરંગના મુખ–દ્વારપર જઇ પહોંચ્યો. સુરંગના મુખ પાસે જઇ પહોંચતાં તેને કંઈક વિલંબ થયો હતો, પરંતુ બહાર આવતાંજ તેણે એક ઘોડાને ત્યાં તૈયાર ઉભેલો જોયો. તે કૂદીને તેના પર સવાર થઇ ગયો અને તેજીથી એ તેજીને દોડાવતો એક તરફ ચાલતો થયો.

કેટલેક દૂર ગયા પછી તેને માલૂમ પડયું, કે બે ઘોડેસ્વાર તેની પૂઠે પડયા છે. એ જોઇ તેણે પોતાના ઘોડાની ચાલવાની ગતી વધારે તેજ કરી, પણ જે વખતે તેણે એક વાંક વળવાને ઘોડાને ફેરવ્યો તેજ વખતે સનનન્ કરતા બે તીર આવીને તેના જમણા હાથમાં પેસી ગયા. પ્રતાપ તેની કંઇ પણ દરકાર નહિ કરતાં ઘોડાને વારંવાર એડી મારવા લાગ્યો; છતાં પણ તેની પૂઠ પકડનાર તેની નજીક આવી પહોંચ્યા. માથાપર શત્રુઓને ઝઝુમી રહેલા જોઇ તે ઘોડા ઉપરથી નીચે કૂદી પડયો. ઘોડાને તેણે એક ચાબૂક મારી એટલે તે તેજીથી આગળ નાઠો. પોતે અંધકારમાં એક મકાન પાછળ સંતાયો. જોતા જોતામાં તેની પૂઠ પકડનાર બંને ઘોડેસવાર છેક નજીક આવી પહોંચ્યા. નાસતા ઘોડાપર યુવક છે એમ ધારી બંને ઘોડેસવાર તે ઘોડાની પાછળ પડયા. થોડા વખત પછી ઘોડાના પગનો અવાજ હવામાં મળી ગેબ થઇ ગયો.

જ્યારે ચારે તરફ શાન્તિ ફેલાઇ ગઇ ત્યારે પ્રતાપ મકાન પાછળથી બહાર નિકળ્યો. તે કયાં આવ્યો છે, કેટલી રાત ગઇ છે, તેનો વિચાર કરવાનો પણ તેને અત્યાર સુધી મોખો મળ્યો નહોતો. હવે બારિકાઇથી જોતાં તેને માલૂમ પડયું, કે અહમદનગરના એક સૂનસાન સ્થાનમાં તે આવી પહોંચ્યો છે. રાત લગભગ અરધ ઉપર વીતી ગઇ હતી. આ વખતે યુવકે પોતાને વાગેલા બંને તીરો જોરથી પોતાને હાથેજ ખેંચી કહાડયા. તીરોને ખેંચી કહાડતાંજ જોસબંધ લોહી વહેવા લાગ્યું. પોતાના રૂમાલથી જખમોને બાંધી લીધા, પરન્તુ લોહીનો વેગ કમી થયો નહિ. જોતાજોતામાં તેનાં સઘળાં કપડાં લોહીથી લદબદ થઇ ગયાં. તે પોતાના ગામ તરફ ચાલ્યો, પણ વધારે દૂર જઇ શકયો નહિ. લોહીના વહેવાથી તેનું શરીર કમજોર-નિર્બળ થઇ ગયું હતું, માથામાં ચક્કર આવતાં હતાં, તે પડતો પડતો સહેજમાં

આવી ગયો–એક મકાનનાં પગથીઆંપર મહા મુશીબતથી તે બેસી ગયો. બેસતાંજ તે બેહોશ બની ગયો.

જ્યારે પ્રતાપને શુદ્ધી આવી ત્યારે માલૂમ પડયું, કે તે એક સ્વપ્ન જોઇ રહ્યો છે. એક આલીશાન મકાનમાં તે પડયો હતો. તેના હાથ પગ દોરડાથી બાંધેલા હતા. ઓરડામાં સેંકડો સૂવર્ણની દીવીઓમાં સુગન્ધિત તેલના પ્રકાશમાન દીવા બળતા હતા; જેની ખુશબો–સુવાસથી આખો ઓરડો ખૂશબોદાર બની ગયો હતો. સામેજ સૂવર્ણ-સિંહાસન ઉપર દિલ્લીશ્વર ઔરંગઝેબ બેઠો હતો. પ્રતાપે પોતાના હાથે પગે બાંધેલું દોરડું તોડી નાખવા પ્રયત્ન કર્યો, પણ તેની એ ચેષ્ટા સફળ થઇ નહિ; ઉલટું એથી તેના ઘામાંથી ફરીથી લોહી વહેવા લાગ્યું, જેથી તે તુરત બેભાન બની ગયો.

જ્યારે તે ફરીથી શુદ્ધીમાં આવ્યો ત્યારે તેણે પોતાને બાદશાહ ઔરંગઝેબના સિંહાસન પાસે પડેલો જોયો. તેના માથા ઉપર ચાર ખોજા–ગુલામો હાથમાં નાગી તલવારો લઇ ઉભા હતા. બહુમૂલ્ય અલંકારો અને રંગબેરંગી વસ્ત્રોથી સુસજ્જિત સેંકડો દાસીઓ હાર કતાર બાંધીને બાદશાહની પાછળ ઉભી હતી. યુવકની સરળતાપૂર્ણ મૂર્ત્તિ જોઇ કઠોર હૃદયી ઔરંગઝેબના મનમાં પણ દયા ઉત્પન્ન થઇ હતી, નહિ તો અત્યાર પહેલાં તો તે યુવક ક્યારનોયે યમપૂરીમાં પહોંચી ગયો હોત.

ઔરંગઝેબે કહ્યું—“યુવક ! તારું સાહસ અને હિમ્મત પ્રશંસા પાત્ર છે. જે બેગમ–મહેલમાં ચકલી સુદ્ધાં ફરકી શકતી નથી, તે મહે-

લમાં તું બેધડક પેસી ગયો છે. જો મને એટલુંજ કહી દે, કે તું કોની પાસે આવ્યો હતો, તો હું તને જીવતદાન આપી છોડી મૂકીશ."

પ્રતાપને માટે એવી ઇચ્છા રાખવી એ અસંભવિત હતું. તે આજ મરવાજ આવ્યો હતો, તે સારી પેઠે જાણતો હતો, કે પોતાના મરવાથી કુસુમ પણ અવશ્ય મરશેજ. વળી તે સાથે તેના મનમાં મૂઆ પછી પાતપત્ની બંને સ્વર્ગમાં જઇને મળીશું એવો દ્દઢ વિશ્વાસ પણ હતો. એ સર્વનો વિચાર કરી પ્રતાપે કહ્યું:-

"બાદશાહ સલામત! મેં જે અપરાધ કર્યો છે, તેની સજા પ્રાણદંડ છે, તો પછી આપ શા માટે વિલંબ કરો છો? હુકમ આપો કે સત્વર મારૂં શિર ધડથી જૂદું કરી નાંખે. હું કોની પાસે આવ્યો હતો, એ વાત હું કહીશ નહિ."

બાદશાહની સામે દ્દઢતા પૂર્વક આવી ધૃષ્ટતા આ પહેલાં બીજા કોઇએ કરી નહોતી. ઔરંગઝેબનો ચહેરો લાલ થઇ ગયો. તેણે ખોજાઓને હુકમ કર્યો:—

"આ બદમાશની ગર્દન ઉડાવી નાખો."

પછી માથું ફેરવીને તે બોલ્યો:—"આ મહેલમાં જે જે સ્ત્રીઓ રહે છે તે સર્વ અહીં હાજરજ છે. શું કોઇ બાંદી-ગુલામડીના ઇશ્કમાં ફસાઇને આ અહીં આવ્યો હતો? કોઇના જાણવામાં હોય તો સાચે-સાચું બોલી દો."

એ પ્રશ્નનો જયારે કોઇએ પ્રત્યુત્તર આપ્યો નહિ ત્યારે ઔરંગઝેબ વધારે નારાજ થયો. ગુસ્સો આવતો ત્યારે ઔરંગઝેબને જ્ઞાન રહેતું નહોતું. તેણે આજ્ઞા કરી:-

"અહીં આ જગાએજ આ બદમાશને કતલ કરો, એટલે એનાપર જોઇને ખુશી થાય!"

હુકમ થતાંજ એકી સાથે ચાર તલવારો ઉંચી થઇ, તે વિજળીની પેઠે ચમકી, અને તે પછી એક હૃદયવિદારક શબ્દથી આખો ઓરડો, તેની જમીન અને આકાશ કંપી ઉઠયાં! બાદશાહ પોતેજ નાગી તલવાર હાથમાં લઇ સિંહાસન ઉપરથી એકદમ કૂદી પડયો. અને પ્રતાપની પાસે ગયો.

બાદશાહે તેની પાસે જઈ જે દેખાવ જોયો તે મહાન લોમહર્ષણ, હૃદયવિદારક દેખાવ હતો! તેણે જોયું, કે "ફુલ-બેગમે" પ્રતાપ પાસે જઇ એ ચાર તલવારોની નીચે પોતાનું હૃદય ખુલ્લું કરી ધરી દીધું હતું! બે તલવારો તેની છાતીની આરપાર નીકળી ગઇ હતી અને બે તલવારો પ્રતાપની છાતીમાં પેસી ગઇ હતી!

બાદશાહ ખરેખર ફુલ બેગમને ઘણી ચાહાતો હતો. તેણે દુ:ખી થઇ કહ્યું:—"ફુલ"? તેં આ શું કર્યું?"

ફુલે-કુસુમે બાદશાહના તરફ જોઇ ધીમે ધીમે કહ્યું.—"શહેનશાહ! પતિને પોતાનો પ્રાણ આપી બચાવવો એ પત્નીનો ધર્મ છે, મેં એ ધર્મનું પાલન કર્યું છે!"

આ કરૂણ શબ્દ મરતાં મરતાં પ્રતાપના કાનમાં પણ જઇ પડયા. તેનામાં બોલવાની શક્તિ બિલકુલ રહી નહોતી, છતાં પણ એ શબ્દો સાંભળી તેના શરીરમાં બળ આવ્યું. એ બળના પ્રતાપે તેણે ઘણાજ કષ્ટથી પોતાનું મુખ કુસુમના મુખ પાસે લઇ જઈ તેના ગાલે ચુમ્બન કર્યું!

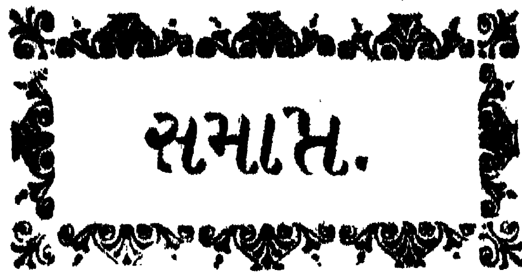
બાદશાહનું કઠોર હૃદય પણ આ અદ્દભૂત દેખાવ જોઇને પીગળી ગયું. તેણે તેજ વખતે મંત્રીને બોલાવી હુકમ કર્યો, કે:—આ બંને પ્રેતાને હિન્દુધર્મના ફરમાન મુજબ વિધિપૂર્વક સુખડની ચિતા ખડકી દહન કરાવો તથા આખા શહેરમાં દાંડી પીટાવી જાહેર કરો, કે સાત દિવસ સુધી સર્વ પ્રજાજને શોકચિન્હ ધારણ કરવાં. આ મારા

મોતીબાગના બેગમ મહેલની સામેજ એ બંને પતિપત્નીનાં શરીરને અગ્નિ સંસ્કાર કરવો, અને જે જગાએ તેમને દહન કરવામાં આવે તે જગાએ આરસનો એક તુલસીકયારો ચણાવી તેનીપાસે એક કાળા સંગેમરમરી પત્થરનો ફુવારો બનાવી તે ફુવારામાંથી રાત દિવસ અખંડ ગુલાબ જળ એ તુલસીકયારાને તરબોળ કરે એવો બંદોબસ્ત કરવો, તે સાથેજ એ તુલસીકયારાની નીચે દિવાલમાં તેમની અવસાન સમયની સ્થિતિનું ચિત્ર કોતરાવી તેનાપર એ બંનેના "સ્વર્ગીય પ્રેમ"ના સ્મારક તરીકે તેમનાં જન્મ મરણની તિથિ લખી તેમના મરણનું કારણ સ્પષ્ટાક્ષરથી કોતરાવવું."

દિલ્લીશ્વરના હૂકમથી એકજ દિવસમાં નગર વસી ગયું હતું: તો આ નાનું સરખું કામ થતાં શી વાર લાગે તેમ હતું! આ બનાવ બન્યો તેને ત્રીજેજ દિવસે કુસુમ અને પ્રતાપના મૃત શરીરની જે જગાએ દહનક્રિયા થઈ હતી તે જગાએ તુલસીકયારાની દિવાલ ઉપર તેમનાં પુતળાં કોતરવામાં આવ્યાં અને તેના ઉપર ગુલાબ જળનો ફુવારો ઉડવા લાગ્યો. બાદશાહે પોતાના હાથથી એક ગુલાબનો તથા એક તુલસીનો છોડ એ તુલસીકયારામાં રોપ્યા. લગભગ ત્રણસો બેગમોએ તથા તેની દોઢ હજાર દાસીઓએ એક એક ફુલ સ્વર્ગીય પ્રેમી જોડાના બાવલાપર ચઢાવી!

બાદશાહે ત્યાં હાજર રહેલી સર્વ બેગમોને તથા તેમની દાસીઓને એ સ્વર્ગીય જોડાના આત્માની શાન્તિ માટે પ્રાર્થના કરવા હૂકમ કર્યો. કુસુમની સખી જુલેખા પ્રાર્થનાનું એક કાવ્ય આંસુથી છલકાતી આંખોએ બોલી અને તે બીજી સર્વ હાજર રહેલી બેગમો અને દાસીઓએ ઝીલ્યું. પ્રાર્થના પૂર્ણ થતા સુધી સર્વ હાથ જોડી ગમગિન ચહેરે ઉભાં રહ્યાં હતાં. છેવટે તે સર્વ એકી સાથે "સ્વર્ગીય પ્રેમનો

સદા જય!" શબ્દની ગર્જના કરી ત્યાંથી પોતપોતાને ઠેકાણે ભગિની ભર્યે ચહેરે ચાલ્યાં ગયાં. *

બક્ષીસો ! બક્ષીસો !

ગ્રાહકોને રૂપીઆ ૫૦૦) ની બક્ષીસો વહેંચાશે !

આ રસીક વાર્તામાળાના ગ્રાહક થઈ તેની સોળ વાર્તાઓ સાચવી રાખો.

ગુજરાતી બન્ધુઓમાં સસ્તું અને સારૂં સુબોધક વાંચન ફેલાવવાના **શુભ હેતુથી** અમો નફા તરફ લક્ષ નહિ આપતાં અમારી આવકમાંથી અમારા આ રસિક વાર્તામાળાના બે હજાર ગ્રાહકોને **રૂ. ૫૦૦) ની બક્ષીસો આ**પવાનો વિચાર રાખ્યો છે. બે હજાર ગ્રાહકથી ઓછા વત્તા ગ્રાહકો થશે **તો** તેના પ્રમાણમાં બક્ષીસોની રકમ ઓછી વત્તી કરવામાં આવશે.

આ બક્ષીસોમાં ભાગ લેવાને "**રસીક વાર્તામાળા**" નાં પુસ્તકોના અગાઉથી ગ્રાહક થઈ તેની સોળ વાર્તાઓનું લવાજમ અગાઉથી ભરી તેના બદલામાં એ વાર્તાઓ વાંચીને સાચવી રાખો. પંદર વાર્તાઓ પૂરી થયા પછી અમે અમારે ત્યાં ની કરેલી ગુપ્ત નિશાનીવાળી વધુ વાર્તાઓ કોની પાસે છે તેની તપાસ કરીશું. જેમની પાસેથી એવી નિશાની કરેલી વાર્તાઓ નીકળશે તેમને રૂ. ૫૦૦) ની બક્ષીસો વહેંચી **આપવામાં આવશે. એનું** પરિણામ સોળમી વાર્તામાં પ્રસિદ્ધ થશે. બક્ષીસ મેળવનારે અમારી તે નિશાનીવાળી વાર્તા તથા પોતે લવાજમ ભરીને મેળવેલી બીજી પંદર વાર્તાઓ **મળી** સોળ વાર્તા અમને બતાવવી પડશે. તે પછી બક્ષીસો મળશે. બક્ષીસો નીચે પ્રમાણે વહેંચાશે. છેવટનો નિર્ણય અમે કરીશું તેજ કાયમનો ગણાશે.

ગ્લેઝડ કાગળની નકલોના ગ્રાહકોને બક્ષીસ

૧ લી	બક્ષીસ.	રૂ. ૧૦૦)
૨ જી	,,	રૂ. ૫૦)
૩ જી	,,	રૂ. ૨૫)
૪ થી	,,	રૂ. ૧૫)
૫ મી	,,	રૂ. ૧૦)
૬ થી ૧૫ સુધી દરેકને		રૂ. ૫)

રફ કાગળની નકલોના ગ્રાહકોને બક્ષીસ

૧ લી	બક્ષીસ	રૂ. ૧૦૦)
૨ જી ને ૩ જી દરેક	,,	રૂ. ૨૫)
૪ થી ને ૫ મી ,,	,,	રૂ. ૧૫)
૬ થી ૯ સુધી ,,	,,	રૂ. ૧૦)
૧૦ થી ૧૫ ,, ,,	,,	રૂ. ૫)

સંપાદક અને પ્રકાશક.

ઠે. ગુજરાત સમાચાર પ્રેસ—વડોદરા.

રસિક વાર્તામાળાની

સોળ વાર્તાઓ.

૧	સ્વર્ગીય-પ્રેમ.	૦-૧-૦
૨	પ્રેમ-દીવાની !	૦-૧-૦
૩	કમળ કુમારી.	૦-૧-૦
૪	ફેશન કે ફજેતી ?	૦-૧-૦
૫	સ્વપ્ન-લગ્ન.	૦-૧-૦
૬	પ્રેમ-બળિદાન.	૦-૧-૦
૭	જય-પરાજય.	૦-૧-૦
૮	કુસુમ-ચંદન.	૦-૧-૦
૯	માણિક્ય-મુદ્રા.	૦-૨-૦
૧૦	દેવી-ભવાની.	૦-૨-૦
૧૧	રોશન આગ.	૦-૨-૦
૧૨	માનીની-દેવી.	૦-૨-૦
૧૩	પવીત્ર-પ્રેમ.	૦-૪-૦
૧૪	ગુલ-બેગમ.	૦-૪-૦
૧૫	ગોલ્ડન-ગેંગ-ભાગ ૧ લો. (સોનેરી ટોળી.)	૦-૮-૦
૧૬	ગોલ્ડન-ગેંગ-ભાગ ૨ જો. (સોનેરી ટોળી)	૦-૮-૦

* ગ્લેઝડ કાગળ ઉપર છાપેલી વાર્તાની બેવડી કીંમત પડે છે.

* કીમ્મત ઉપરાંત પોસ્ટેજ જૂદું સમજવું.

જથાબંધ ખરીદનારને ભરપુર કમીશન મળે છે.

મંત્રી—શ્રી ગુર્જર સાહિત્ય વર્દ્ધક કાર્યાલય.
ગુજરાત સમાચાર પ્રેસ—વડોદરા.

બહેન ! સતી, અમો ભયંકર લૂંટારા છીએ. પરંતુ સદ્ગુણના ગુલામ છીએ.

આ ચીત્રનો ભેદ જાણવા સારૂ વાંચો વરઘેલી વીણા.